

Her Yönüyle Evlat Edinme Kitabı

EDİTÖR

D. İlkiz ALTINOĞLU DİKMEER

© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Yayınevi A.Ş. 'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Yayıncı Sertifika No
978-625-375-807-3	47518
Kitap Adı	Baskı ve Cilt
Her Yönüyle Evlat Edinme Kitabı	Vadi Matbaacılık
Editör	Bisac Code
D. İlkiz ALTINOĞLU DİKMEER ORCID iD: 0000-0001-9511-3478	FAM004000
Yayın Koordinatörü	DOI
Yasin DİLMEN	10.37609/akya.3937
Sayfa ve Kapak Tasarımı	
Akademisyen Dizgi Ünitesi	

Kütüphane Kimlik Kartı
Her Yönüyle Evlat Edinme Kitabı / ed.D. İlkiz Altınoğlu Dikmeer.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.
514 s. : tablo, şekil. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253758073

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Yayınevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

Editörün Sözü

Evlat edinme yoluyla anne olmadım, bildiğim kadarıyla evlat da edinilmedim. Ama yüzlerce evlat edinilmiş ya da koruyucu aile yanında büyüyen çocuğun İlkiz Teyzesi / İlkiz Ablası olma mutluluğunu 2000'lerin başında sevgili Hocam Prof. Dr. Neşe Erol sayesinde elde ettim. Doktora tezim için çalışma alanı ararken çocuk psikiyatri kliniğinde çalışan hemen her psikolog gibi aklım en popüler konulara gidiyordu. Hocamın, "Bunları herkes çalışıyor, bak bakalım kaç kişi evlat edinme çalışıyor? Bu çocukların ve ailelerinin seslerinin duyulmasına gereksinimleri var." cümlesi beni bugün bu kitabın yazılmasına kadar getirdi.

Tezim için ülkenin dört bir yanından yüzün üstünde evlat edinmiş anne babaya ulaştım, 63 aile çalışmaya katılmaya gönüllü oldu. Bir kısmıyla yüz yüze görüştük, Ankara dışındakilerle uzun telefon görüşmeleri yaptık (o zamanlar görüntülü konuşma yoktu), bazıları da tanınır olmak istemedi ama konu çok önemli, bizim de katkımız olsun düşüncesiyle kişisel ilişki kurmadan ölçekleri doldurdu. Kliniğe hangi nedenle başvurmuş olursa olsun evlat edinilmiş her çocuk benim takibime verildi. Ve zaman içinde öyküsünü dinlerken anne babasıyla birlikte ağlayıp, büyürken onlarla beraber gurur duyduğum yüzlerce çocuğum oldu. 2005'te Koruyucu Aile, Evlat Edinme Derneği – KOREV'i kurduk, yönetiminde yer aldım, genel başkanlığını yaptım; bu daha çok aile ile tanışmak demekti. Bir klinik psikolog olarak bazı çocuklara ve ailelerine elbette ki bazı desteklerim olmuştur ama onların bana kattıklarının değerini burada iki satıra sığdırmak olası değil. 2009'da iki küçük melek beni teyzeleri, kına anneleri yaptı. Kuramsal olarak bildiğim her şeyi bu iki melek büyürken onlarla yaşadım, şimdi genç birer insan olmalarını gururla izliyorum.

2009'da tamamladığım doktora tezim, evlat edinilmiş çocukları ve ailelerini psikolojik açıdan ele alan Türkiye'deki ilk çalışmaydı, hâlâ da öncülüğünü koruyor. Birçok yeni çalışmalara niyetlendim ama bürokrasi beni vaz geçirdi. Evlat edinme deyince hep çocukların psikolojik iyi oluşu açısından baktığımı ve aslında bu alanda çalışılacak ne kadar çok konu olduğunu (ama benim görmediğimi) farklı aileleri konu alan bir kitaba bölüm yazarken fark ettim. Böylece gönlüme evlat edinmeyi her yönüyle ele alacak bir kaynak kitap oluşturma ateşi düştü, ateş zamanla büyüdü ama bir türlü harekete geçemedim. Ve sonunda güzel bir tesadüf sonucu Haziran 2004'te KOREV başkanı Ülkü Hanım ve yönetim kurulu üyeleri ile bu fikrimi paylaştım, "Ne duruyoruz hocam!" diyerek tüm enerji ve desteklerini sundular. "Böyle bir kitap fikrim var, ilgilenen olur mu?" diye meslektaşlarımdın ve çocuk koruma alanında çalışan diğer uzmanların olduğu üç yazışma grubuna ve bir sosyal medya hikayesine yazarken bu kadar çok geri dönüş olacağını asla tahmin etmiyordum. Bu alanda çalışan bu kadar çok uzman olmasına çok sevindim ve çok şaşırdım. Aralarında önceden tanıdığım sadece beş -altı yazar vardı, hiç tanımadığım, hâlâ da hiç karşılaşmadığım yaklaşık 40 yazar ile Aralık 2024'te yola çıktık. Hepimizin hevesle başladığı bu süreçte hayat araya girdi; doğumlar, ölümler, kendinde ya da aile bireylerinde ciddi sağlık sorunları, terfiler, iş kurlarlar, işsiz kalmalar, evlenmeler, boşanmalar, taşınmalar ve

niceleri araya girdi ama planladığımızın gerisinde bir iş takvimiyle de olsa artık sonuna geldik. Farklı disiplinlerden, farklı çalışma alanlarından akademisyen ve uygulamacıların bir araya gelmesiyle harika bir sinerji ortaya çıktı ve çok zor bir işi başararak çok uyumlu çalıştık. Tanımadıkları bir editörün peşinde yola çıkma gücünü bulan mesleki bilgi ve deneyimlerini ya da kişisel öykülerini paylaşan tüm yazarlara teşekkür ederim.

Evlat edinme olgusu, çocuğun, evlat edinen ve biyolojik anne babanın ve toplumun bakış açısıyla ve çocuk gelişimi, eğitim, hukuk, psikoloji, psikiyatri, sosyal hizmet ve benzeri disiplinler kapsamında ele alınması gereken çok boyutlu bir olgudur, hiçbir uzmanlık alanı bir diğerini geride bırakarak evlat edinilmiş bir çocuğa ya da anne babasına elini uzatamaz, çocuğun üstün yararı birlikte farklı gözlerle çalışmayı gerektirir. Bu kitaptaki her bölüm farklı köken ve deneyimden gelen yazarlar tarafından evlat edinme alan yazınına katkı sağlamak için kaleme alındı. Kimi alanında öncü akademisyenler, kimi uygulamada deneyim kazanmış uzmanlar, kimi de bireysel öykülerini içtenlikle paylaşan gençler, anne ve babalar. Bu nedenle okurken kitap boyunca tek tip bir yazım dili ile karşılaşmayacaksınız, bazı ortak noktaları korumaya çalışsak da her yazar kendi özgür dilini kattı ve bunun kitaba zenginlik ve çeşitlilik kattığını düşünüyorum.

Bu kitap için yola çıkış amacımız evlat edinme konusuna ilgi duyan her alandan akademisyenin, uygulamacının, bu alanların öğrencilerinin ve en önemlisi evlat edinmiş anne babalar ile düşünme ya da başvuru aşamasında olup sorularına yanıt arayan anne baba adaylarının yararlanabileceği, onlara ışık tutabilecek bir kaynak oluşturabilmektir. Başarılı olduğumuzu da düşünüyorum, insanın yaptığı iş övmesi belki hoş değil ama biz çok iyi bir ekip çalışmasıyla çok iyi bir iş çıkardık ortaya. Konuya ilgi duyan ve çocuklar için çalışacak bir yeni uzman daha kazanabilirsek, alandaki meslektaşlarımızın zorlandığı yerlerde onlara kaynak ve destek sağlayabilirsek ve bir anne babanın sorusuna yanıt olabilirsek ne mutlu bize!

Kitabımızı KOREV'in 20. kuruluş yıldönümü anısına çıkarmak ve bu vesileyle hem derneğe hem alana çok büyük emekler vermiş, alanda çalışan uzmanlara ve ailelere ilham olmuş Prof. Dr. Neşe Erol'a adanmak istedik. Bu yolda önderlik ettiği ve bayrağı devralmamız için bizlere güç verdiği için sevgili hocamıza teşekkür ederiz.

Kitapta emeği geçen tüm yazarlara, maddi ve manevi destekleri için KOREV yönetim kuruluna, okuma sürecinde desteklerini esirgemeyen editör çalışma grubuna (KOREV YK başkanı Ülkü Aydeniz ile YK üyeleri Beyhan Süveren, Birgül Çelik, Dilek Kalındemir ve Yıldız Bıyıklı), adeta bir editör yardımcısı gibi metin okumalarında destek veren yazarlarımızdan Gamze Bilir Seyhan'a ve Pınar Pinedo Caro'ya, bu süreçteki yoğunluğuma sabırla katlanan aileme, ama en çok da, değer verip kitabımızı satın alan ve önsöz bölümünün son satırına kadar okuyan siz değerli okuyucularımıza teşekkür ederim.

01.12.2025

Prof. Dr. D. İlkiz ALTINOĞLU DİKMEER

KOREV'in Sözü

Evlat edinmek, dışarıdan bakıldığında çoğu zaman yalnızca cesur bir karar gibi görünür, oysa evlat edinmek, bir çocuğun yaşamına dokunmanın ötesinde, insanın kendi yaşamını ve kimliğini yeniden inşa ettiği derin bir yolculuktur. İnsan kendisini yeniden tanır, yeniden büyür. Benim için de öyle oldu. Kalbimden doğan, can bağı ile çok sevdiğim iki çocuğumla birlikte kurduğumuz aile, bana hayatın başka hiçbir yerinde öğrenemeyeceğim kadar derin bir sevginin, emeğin, sabrın ve aidiyetin anlamını öğretti. Hayatı yeniden anlamlandırdığım, sevginin ne kadar dönüştürücü olduğunu deneyimlediğim bir süreç oldu. Bir çocuğun gözlerindeki ışıltının ve kendine güvenin yeniden filizlendiğini görmek, bir annenin veya babanın yaşayabileceği en büyük mucizedir. Ben o mucizeyi bizzat yaşadığım için kendimi çok şanslı hissediyorum.

Bir çocuğun kendisini güvende hissedebildiği, sevildiğini bildiği bir yuvaya kavuşmasının yarattığı mucize hem bu kitabın hem de KOREV'in varlık nedenini oluşturuyor. KOREV, Türkiye'de evlat edinme alanında kurulan en eski, ilk ve tek sivil toplum kuruluştur. Yıllar boyunca derneğimiz ailelere ışık tutan, uygulamacı uzmanlara kaynak oluşturan ve çocuk koruma politikalarının gelişmesinde sivil toplumun güçlü rolünü gösteren bir yapı haline gelmiştir. Bugün KOREV, çocukların üstün yararını önceleyen bir anlayışla, savunuculuk, eğitim, farkındalık ve aile desteği gibi pek çok alanda etkili çalışmalar yürütmektedir. **Her Yönüyle Evlat Edinme Kitabı**, KOREV'in bilimsel yaklaşımının ve bu alandaki toplumsal sorumluluğunun bir yansımasıdır.

Bu kitabın KOREV'in desteğiyle yayımlanması bizler için ayrı bir anlam taşıyor. Çünkü kuruluşumuzdan yana en temel ilkemiz hep şu oldu: Her çocuk, sevildiğini, değer gördüğünü ve güvende olduğunu hissedebileceği bir aile ortamında büyümeyi hak eder. Bu kitabı hazırlarken, hak temelli bakış açısı ile etik dil ve çocukların üstün yararını merkeze alan bir yaklaşımı benimsedik. Ötekileştirici ve damgalayıcı söylemlere yer vermeyen, saygılı ve kapsayıcı bir dil kullanmaya özen gösterdik. "Evlatlık" gibi bir çocuğu tanımlarken kimliğini zedeleyebilecek ifadelerin yerine, her zaman "evlat edinilen çocuk" kavramını tercih ettik örneğin. Çünkü dil, çocukların dünyasını şekillendirir, onları nasıl tanımladığımız, nasıl gördüğümüzü de belirler. Bu ilkenin arkasında dururken hem sahadan hem akademiden beslendik. Ve her adımda en büyük rehberimiz, çocukları her zaman merkeze alan, onların iç dünyasını bilimsel bir duyarlılıkla görünür kılan, derneğimizin kurucusu ve Onursal Başkanı **Prof. Dr. Neşe Erol** oldu. Bu kitabı kendisine *ithaf* etmek bizim için yalnızca bir *teşekkür* değil, aynı zamanda bir *vefa borcunun* ifadesidir.

Prof. Dr. Neşe Erol, Türkiye'de çocuk koruma sisteminin gelişimine yalnızca akademik bilgiyle değil, sabırla, insanlıkla, sahadaki emeğiyle, çocukların sesi olma çabasıyla yön verdi. Onun yıllar içinde çocuklardan duyup aktardığı sözler, bizlere aile olmanın, kabul edilmenin ve sevilmenin bir çocuk için ne ifade ettiğini bir kez daha hatırlattı. Her bir

cümlede, hem çocuğun incinmiş yanını hem de iyileşme umudunu görmek mümkündür. Bu nedenle kendisine duyduğumuz minneti ifade etmek birkaç cümleyle sınırlı kalamaz, bu kitap bir bütün olarak onun emeğine, vizyonuna ve çocukların üstün yararına adanmış çabasına bir armağandır.

Bu çalışmanın yayına hazırlanmasında bize ilham olan, yönlendiren, cesaretlendiren editörümüz Prof. Dr. İlkiz Altınoğlu Dikmeer, bu alandaki bilgi birikimi, özverisi, sabrı, titiz akademik bakışı ve üstün emeğiyle kitabın bütünlüğünü sağlayan en önemli isim oldu. Farklı disiplinlerden gelen metinleri bir araya getirirken gösterdiği profesyonellik, bu çalışmayı sadece bir kitap olmaktan çıkarıp güvenilir bir başvuru kaynağı hâline getirdi. Kendisinin yoğun emeği, yol göstericiliği ve özverisi olmasaydı kitabın nitelikli bir çalışmaya dönüşmesi mümkün olmazdı. **Prof. Dr. İlkiz Altınoğlu Dikmeer**'e hem KOREV adına hem de kendi adıma içtenlikle teşekkür ederim.

Kitabımız evlat edinmeyi tüm yönleriyle ele alan, alanın en kapsamlı kaynaklarından biri olma amacıyla yola çıkmış, çok disiplinli bakış açısıyla hazırlanmış kolektif bir emeğin ürünüdür. Bu çalışmaya katkı sunan farklı alanlardan akademisyenler ve sahada çalışan uzmanlar ile evlat edinme deneyimini yaşamış çocuk ve aileler, birikimlerini, deneyimlerini ve içtenliklerini büyük bir cömertlikle paylaşarak kitabın dokusunu oluşturdu. Her biri, evlat edinmenin hem bilimsel hem toplumsal hem de duygusal boyutlarını derinlikli bir şekilde ele alarak çalışmaya ruhlarını kattılar. Her bir yazarımıza, bilgiye dayalı, vicdani güçlü, etik duyarlılığı yüksek katkıları için yürekten teşekkür ediyorum.

Ve en çok da çocuklara teşekkür etmek istiyorum... Bu kitabın tüm sayfalarının gerçek nedeni olan çocuklara...

Evlat edinme yolculuğuna eşlik ettiğimiz, sesini duyurmaya çalıştığımız, mutlu ve güven dolu bir geleceği hak eden tüm çocuklarımıza. Onların varlığı, biz yetişkinlere her zaman daha iyi, daha sorumlu ve daha adil olmamız gerektiğini hatırlatıyor. Onlar bizim en büyük sorumluluğumuz ve en güçlü ilhamımız.

Dilerim ki bu eser, evlat edinmeyi düşünen aileler için yol gösterici, profesyoneller için başvuru niteliğinde, politika yapımcılar için ise önemli bir farkındalık kaynağı olur. Ve en çok da, çocukların güvenle büyüyebildiği bir dünyaya katkı sağlar.

Sevgiyle, umutla ve sorumlulukla...

Ülkü Aydeniz

Koruyucu Aile Evlat Edinme Derneği - KOREV

Yönetim Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

	Koruyucu Aile, Evlat Edinme Derneği (KOREV) Kuruluş Süreci ve Çalışmaları 1 <i>Neşe Erol</i>
	Kısım 1: Türkiye’de ve Diğer Ülkelerde Evlat Edinme
Bölüm 1	Türkiye Cumhuriyeti’nde ve Amerika Birleşik Devletleri Eyalet Sisteminde Evlat Edinme Yöntemlerine Genel Bir Bakış 9 <i>Ergün YAZICI</i>
Bölüm 2	Türkiye ve İngiltere’de Evlat Edinme: Sistem Karşılaştırması ve Politika Önerileri 33 <i>Filiz KIBRIS</i> <i>Yeliz UYMAZ</i>
Bölüm 3	Farklı Ülkelerdeki Evlat Edinme Uygulamalarının Çocuk Merkezli Bir Yaklaşımla Değerlendirilmesi 67 <i>Gülsüm ZEHİR</i> <i>Elif GÖKÇEARSLAN</i>
Bölüm 4	Çocuk Koruma Sisteminde Aile Temelli Yaklaşımlar: Türkiye’den Küresel Alana Bir Deneyim Transferi 85 <i>Abdullah OSKAY</i>
Bölüm 5	Evlat Edinme Konulu Araştırmaların Vosviewer ile Bibliyometrik Analizi 89 <i>Sırma Seda BAPOĞLU DÜMENÇİ</i> <i>Serap SAĞLAM TEKNECİ</i>

Kısım 2: Hukuksal Süreçler

Bölüm 6	Türk Medeni Kanunu'nda Evlat Edinme111 <i>Ahmet M. KILIÇOĞLU</i> <i>Atiye BOSTANCIOĞLU</i>
Bölüm 7	Evlat Edinmenin Hukuki Sonuçları125 <i>M. Murat İNCEOĞLU</i> <i>Ece BAŞ SÜZEL</i>
Bölüm 8	Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Biyolojik Anne ve/veya Babanın Rızası139 <i>Pınar PINEDO CARO</i>
Bölüm 9	Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Koruyucu Ailelerin Evlat Edinme Hakları, Uygulamada Bu Konuda Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri163 <i>Türkay ASMA</i>

Kısım 3: Çocukla İlişkili Süreçler

Bölüm 10	Çocuğun Gelişim Dönemlerine Göre Evlat Edinme183 <i>Demet GÜLALDI</i>
Bölüm 11	Evlat Edinme ve Çocuk Ruh Sağlığı197 <i>Cansu ÇOBANOĞLU OSMANLI</i>
Bölüm 12	Evlat Edinmede Bağlanma ve Bağlanma Bozuklukları211 <i>Nisa Didem ZENGİN</i> <i>Didem Behice ÖZTOP</i>
Bölüm 13	Evlat Edinilmiş Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Türkiye Uygulamaları: Kuramsal ve Uygulamalı Bir Değerlendirme229 <i>İrem DEMİR MEYDAN</i> <i>Beyza Nur YILDIRIM</i>
Bölüm 14	Yeniden Ayağa Kalkmak Mümkün: İki Kardeşin Öyküsü251 <i>Belgin ÜSTÜN GÜLLÜ</i>

Bölüm 15	Travma Çerçevesinden Evlat Edinmeye Bakış ve Ailelere Öneriler261 <i>Bilge ÇEVİK</i>
Bölüm 16	Ve Sonsuza Kadar Mutlu Yaşadılar: Mit mi, Gerçek mi? Evlat Edinilmiş Çocukluğa Bakış.....281 <i>Zeynep Şebnem KURT</i>
Bölüm 17	<i>Çocuklar için Felsefe</i> Aracılığıyla Evlat Edinmeyi Konuşmak.....307 <i>Arzu İBİŞİ TEMELLİ</i>
Bölüm 18	Evlat Edinme ve Eğitim: Öğretmenler için Bir Yol Haritası.....333 <i>Gamze BİLİR SEYHAN</i>
Kısım 4: Anne Babalar ile İlişkili Süreçler	
Bölüm 19	Evlat Edinme: Ailenin Değişen Yaşam Döngüsü.....355 <i>Gül KARAHAN ÇOBAN</i>
Bölüm 20	Evlat Edinmenin Çift İlişisine Yansımaları: İlişkinin Öncesi ve Sonrası.....367 <i>Hüdayar CIHAN</i> <i>Fatma BIYIK SARI</i>
Bölüm 21	Aile İçi Evlat Edinmenin Görünmeyen Yüzü: Emaneten Sevmek.....379 <i>Esra AYDINLI</i>
Bölüm 22	Biyolojik Aileler Çerçevesinden Evlat Edinmeye Bakış.....387 <i>Burcu ALTIN</i> <i>İlkiz ALTINOĞLU DİKMEER</i>
Bölüm 23	Evlat Edinen Anne Babaların Gözünden Evlat Edinmeye Dair Sosyal Politika Önerileri401 <i>Rana DAYIOĞLU OYMAN</i> <i>Ayşe GÖNÜLLÜ ATAKAN</i>
Bölüm 24	Evli Olmayan Tek Bireylerin Evlat Edinmesi Üzerine Bir Değerlendirme431 <i>Ülkü AYDENİZ</i>

Kısım 5: Bireysel Deneyimler

Bölüm 25	Evlat Edinme Sistemine Mesleki Bakış447 <i>Birgül ÇELİK</i> <i>Yıldız BIYIKLI</i>
Bölüm 26	Devlet Korumasında Büyüyen Bir Bireyin Evlat Edinme Sistemine Yönelik Bakış Açısı.....459 <i>Filiz SÖNMEZ KAYMAK</i>
Bölüm 27	Gerçek Aile Sevgiyle Kurulur.....465 <i>M. Umay YAZAL</i>
Bölüm 28	Buluşma Hikayemiz.....467 <i>M. Ahmet YAZAL</i>
Bölüm 29	Bu da Benim Annelik Hikâyesim... ..471 <i>Kadire Zeynep SAYIM YAZAL</i>

YAZARLAR

Abdullah OSKAY

Sosyal Girişimci

Prof. Dr. Ahmet M. KILIÇOĞLU

Atılım Üniversitesi Hukuk Fakóltesi

Dr. Öğr. Üyesi Arzu İBİŞİ TEMELLİ

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakóltesi,
Felsefe Bölümü

Dr. Atiye BOSTANCIOĞLU

Atılım Üniversitesi Meslek Yüksek
Okulu

Doç. Dr. Ayşe GÖNÜLLÜ ATAKAN

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İnsan
ve Toplum Bilimleri Fakóltesi Sosyoloji
Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Belgin ÜSTÜN GÜLLÜ

Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat
Fakóltesi, Psikoloji Bölümü

Beyza Nur YILDIRIM

Psikolog

Bilge ÇEVİK

Klinik Psikolog, Bilge Düşünce
Danışmanlık

Birgül ÇELİK

Çocuk Gelişimci, Aile ve Evlilik
Danışmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü, Şiddet Önleme ve İzleme
Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi Burcu ALTIN

TED Üniversitesi Psikoloji Bölümü

**Dr. Öğr. Üyesi Cansu ÇOBANOĞLU
OSMANLI**

Giresun Üniversitesi Tıp Fakóltesi,
Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve
Hastalıkları AD.

Dr. Demet GÜLALDI

Üsküdar Üniversitesi Çocuk Gelişimi
Bölümü

Prof. Dr. Didem Behice ÖZTOP

Ankara Üniversitesi Tıp Fakóltesi Çocuk
ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD.

Prof. Dr. Ece BAŞ SÜZEL

İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk
Fakóltesi Medeni Hukuk AD.

Prof. Dr. Elif GÖKÇEARSLAN

Ankara Üniversitesi, SBF, Sosyal Hizmet
Bölümü

Dr. Ergün YAZICI

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Uzmanı, Bağımsız Araştırmacı

Esra AYDINLI

Uzman Psikolog Psikowell Psikolojik
Eğitim Danışmanlık Merkezi

Dr. Fatma BIYIK SARI

Psikolog, Özel Psikolojik Danışmanlık
Merkezi

Filiz KIBRIS

Sosyal Hizmet Personeli (Çocuk
Gelişimci), Aile ve Sosyal Hizmetler
Bakanlığı, Sosyal Hizmet Merkezi

Filiz SÖNMEZ KAYMAK

SHBU, Eskişehir Anadolu Üniversitesi
Çankaya Büro Yönetici Yardımcısı

Dr. Gamze BİLİR SEYHAN

Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel
Eğitim Bölümü

**Dr. Öğr. Üyesi Gül KARAHAN
ÇOBAN**

Uzm. Aile Danışmanı, Bilecik Şeyh
Edebali Üniversitesi Sosyal Hizmet
Bölümü

Dr. Gülsüm ZEHİR

İzmir Aile ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü

Prof. Dr. Hüdayar CİHAN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Psikoloji Bölümü

**Prof. Dr. İlkiz ALTINOĞLU
DİKMEER**

Çankırı Karatekin Üniversitesi Psikoloji
Bölümü

İrem DEMİR MEYDAN

Uzman Psikolog/Özel Eğitim
Öğretmeni, İzmit Özel Eğitim Uygulama
Okulu

**Doç. Dr. Kadire Zeynep SAYIM
YAZAL**

Fordham University, Gabelli School of
Business ve New York University, School
for Professional Studies, Ek Görevli
Öğretim Üyesi

M. Ahmet YAZAL

TC New York Başkonsolosluğu

M. Umay YAZAL

Baruch Collage High School

Prof. Dr. M. Murat İNCEOĞLU

İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk
Fakültesi Medeni Hukuk AD.

Prof. Dr. Neşe EROL

Klinik Psikolog, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD. Emekli Öğretim Üyesi, Koruyucu Aile, Evlat Edinme Derneği (KOREV) Kurucu ve Onursal Başkanı,

Uzm. Dr. Nisa Didem ZENGİN

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD.

Av. Dr. Pınar PINEDO CARO

DHİM Genel Müdürlüğü

Rana DAYIOĞLU OYMAN

Sosyal Hizmet Uzmanı, Öğretim Elemanı, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Serap SAĞLAM TEKNECİ

Bilim Uzmanı, Ankara Aile ve Sosyal Hizmetler, Eryaman Çocuk Evleri Sitesi

**Doç. Dr. Sırma Seda BAPOĞLU
DÜMENCİ**

Tarsus Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü

Türkay ASMA

Avukat, Asma Hukuk Bürosu

Ülkü AYDENİZ

Ekonomist ve Sosyal Hizmet Bilim Uzmanı, KOREV

Dr. Yeliz UYMAZ

Akademisyen, Brunel Üniversitesi, Londra, Birleşik Krallık

Yıldız BIYIKLI

Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Evlilik Danışmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Şebnem KURT

İstanbul Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü

BÖLÜM 1

Türkiye Cumhuriyeti'nde ve Amerika Birleşik Devletleri Eyalet Sisteminde Evlat Edinme Yöntemlerine Genel Bir Bakış

Ergün YAZICI¹

GİRİŞ

Bu çalışma Türkiye Cumhuriyeti'nde ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) eyalet sistemindeki evlat edinme yöntem ve uygulama süreçlerini ele almaktadır. Türkiye'de evlat edinme süreci 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) ve Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük (KEEİT) hükümlerine göre kamu kurumları aracılığı ile yürütülmektedir. Ancak Türkiye'de evlat edinme gerek mevzuat ve gerekse uygulama açısından her ilde aynı işlemi tesis eden katı ve merkezi bir yapıya sahiptir. ABD'de ise evlat edinmeye ilişkin uygulamalar daha esnektir, hem federal hem de eyalet düzeyinde kanuni düzenlemeler bulunmaktadır. Bu esneklik sayesinde ABD eyaletlerinde evlat edinme, kamu ve kamu kurumlarının yetkili kıldığı özel kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Bununla birlikte; ABD'de çocukların korunmasında evlat edindirme yöntemi yaygın iken Türkiye'de çocukların korunması daha çok kurum bakım modeli ve koruyucu aile bakımı ile sürdürülmektedir. Türkiye'de ailelerin koruyucu aile ve özellikle de evlat edinme uygulamasına olan ilgisi istenilen düzeyde değildir. Bu durum korunmaya ihtiyacı bulunan çocukların daha çok kurum bakımına yerleştirilmelerine ve orada korunmalarına neden olmaktadır. Bu çalışmada öncelikle çocuk koruma sistemi hakkında genel bir bilgi verilerek çalışma, Türkiye Cumhuriyeti ve ABD eyalet sisteminde evlat edinme uygulamalarının karşılaştırılması ile sürdürülecektir.

¹ Dr., Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Uzmanı, ergunyaz@gmail.com,

ORCID: 0000-0003-4818-143X

DOI: 10.37609/akya.3937.c3004

kımını üstlenmek isteyen bireylere bakım verme, sevgi sunma ve anne babalık deneyimi yaşama imkânı tanıyarak psikolojik doyum ve toplumsal statü edinimi açısından olumlu katkılar sunmaktadır. Ayrıca, evlat edinme yoluyla hukuken kurulan soybağı, evlilik dışı doğan çocukların sosyal dışlanma, baskı ve damgalanma riskinden korunmaları, sağlıklı bir gelişim süreci geçirmeleri ve daha güçlü bir hukuksal statü kazanmaları gibi toplumsal yararlar da söz konusudur (Karataş, 2020; Kılınç, 2023). Ayrıca evlat edinme birçok durumda; çocukların yerleştirilmeden önce karşılaştıkları olumsuz ve zaman zaman travmatik deneyimlerden iyileşmeleri için bir şans olarak da görülmüştür. Zira evlat edinme; evlat edinme öncesinde çocukların yaşadığı ve beraberinde getirdiği sorunların evlat edinmeyle birlikte hemen ortadan kalkmadığı ancak olumsuz erken deneyimler yaşayan evlat edinilmiş kişilerin hayatlarını değiştiren çok önemli bir iyileştirme fırsatı sunduğunu göstermektedir (Brodzinsky vd., 2022).

Sonuç olarak evlat edinme ile korunmaya ihtiyacı olan çocuklara fiziksel, duygusal, ilişkisel ve eğitimsel ihtiyaçlarının karşılanabileceği kalıcı ve besleyici bir aile sağlanmaktadır. Evlat edinme; birçok toplumda halen tabu olarak görülen, aynı zamanda duygusal açıdan yorucu ve zaman alıcı bir süreç olmasına rağmen; sosyoekonomik, dini, siyasal ve kültürel düzeyde birçok amaca hizmet etmektedir. Bu bağlamda, evlat edinme yöntemi, çocuğun üstün yararı ilkesinden hareketle ilgili yasal düzenlemeler doğrultusunda hem çocuğun geleceğini güvence altına almakta hem de çocuğu kalıcı bir aile ortamına kavuşturarak, bağlanma, güven duygusu geliştirme ve kişisel gelişim süreçlerine olumlu katkı sağlamaktadır.

KAYNAKLAR

- A Guide for Parents (t.y.). 19 Nisan 2025 tarihinde https://www.nj.gov/dcf/families/dcpp/ParentGuideFosterCare_English.pdf adresinden alındı
- Adoption Org. (2019). *How Does the Foster System Work in the USA?* 06 Mart 2025 tarihinde <https://adoption.org/foster-system-work-usa> adresinden alındı
- Adoptions From the Heart. (t.y.). 12 Nisan 2025 tarihinde <https://afth.org/looking-to-adopt/> adresinden alındı
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2025). 26 Temmuz 2025 tarihinde <https://www.aile.tr/chgm/teskilat-yapisi/kurum-hakkinda/> adresinden alındı.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2025). *Yurt Dışı Temsilcilikler ve Uluslararası Sosyal Hizmetler Birimi*. 26 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.aile.gov.tr/abdidb/daire-baskanligi/yurt-disi-temsilcilikler-ve-uluslararasi-sosyal-hizmetler-birimi/> adresinden alındı.
- Akbaş, G. E., ve Öztürk, B. (2022). Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nde koruyucu aile sistemi: Fırsatlar ve güçlükler. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 83-99. <https://doi.org/10.55109/tushad.1084697>
- Arslan, E. (2020). Çocuk koruma ve çocuk adalet sistemlerinin entegrasyonu-kesişme noktasındaki gençlere yönelik uygulama modeli. *Hümanist Büro*. 02 Nisan 2025 tarihinde <https://www.academia.edu/97670514/> adresinden alındı.
- Aydoğdu, M. (2010). *Evlât Edinme* (2 b.). Ankara: Adalet Yayınları.

- Aygün, G. Ç. (2021). Amerikan Hukukunda evlat edinmeye bir bakış: Vermont Eyaleti örneği. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 27(1), 716-740. <https://doi.org/10.33433/maruhad.907220>
- Bağ, Ö., ve Oral, R. (2021). Amerika Birleşik Devletleri'nde ve dünyada çocuk koruma sistemleri. Cantürk G. (Ed). *Çocuk İstismarı ve İhlali*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri, 93-97. <https://www.turkiyeklinikleri.com/article/en-amerika-birlesik-devletleri-ve-dunyada-cocuk-koruma-sistemleri-92689.html>
- Baygın, C. (2003). *Evlat Edinmenin Sonuçları*. Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, 7(3-4), s. 627-650. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ebyuhfd/issue/63554/962507> adresinden alındı.
- Baykara Acar, Y., Acar, H. ve Berghan, S. (2018). *Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi: Sorunlar ve Savunulan Alanları*. Uluslararası Çocuk Merkezi Yayını. 07 Temmuz 2025 tarihinde <https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=161346&forceview=1> adresinden alındı.
- Bilgin, Ö. (2019). Sosyal hizmetin bir aracı olarak sosyal ve ekonomik destek modeli: Vaka sunumu. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 1-32. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/920717>
- Birthmother's Choise. (t.y.). *What are the 3 different types of adoptions?* 20 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.freeadoptionhelp.com/three-different-types-of-adoptions/> adresinden alındı.
- Brodzinsky D, et al. (2022). Adoption and trauma: Risks, recovery, and the lived experience of adoption. *Child Abuse and Neglect*, 130 (2):105309. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105309>
- Child Welfare Information Gateway. (2018, Mart). *State vs. County Administration of Child Welfare Services*. 21 Mart 2025 tarihinde <https://www.childwelfare.gov/resources/state-vs-county-administration-child-welfare-services/#noteone> adresinden alındı.
- Cody, P. A., Farr, R. H., McRoy, R. G., Ayers-Lopez, S. J., & Ledesma, K. J. (2016). Youth perspectives on being adopted from foster care by lesbian and gay parents: Implications for families and adoption professionals. *Adoption Quarterly*, 20(1), 98–118. <https://doi.org/10.1080/10926755.2016.1200702>
- Çiftçi, E. G. (2009). Türkiye'de ve dünyada korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetlerin tarihsel gelişimi. *Aile ve Toplum*, 5(19), 66-53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21119/227478>
- Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşmesi (2004). Erişim adresi: https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2812020153745turkce_lah33.pdf
- Demir, M. (2003). Bazı ülke yasaları ile karşılaştırmalı olarak evlat edinmenin yasal koşulları, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52(3), 253-273, https://doi.org/10.1501/Huk-fak_0000000517
- Duran, R. (2021). Türkiye aile yapısında evlat edinme üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 19-31. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1541723>
- Embrella. (t.y.). *Change a Life*. 30 Mart 2025 tarihinde <https://www.embrella.org/become-a-foster-parent-nj> adresinden alındı.
- Erbay, E., ve Çalış, N. (2022). Kurum bakımı altında kalan bireylerin deneyimleriyle korunma ihtiyacı olan çocuk olmak: Retrospektif bir araştırma. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 3, 10-32. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2850707>
- Gezgin, Y. E. (2021). İslam hukuku perspektifinden eşcinsel bireylerin çocuk edinme/sahibi olma problemi. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, (37), 215-236. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ihad/issue/71548/1151363>
- Karataş, Z. (2020). Evlat edinme sürecinde biyolojik annenin hak arama mücadelesi: Vaka sunumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 1394-1414. <https://doi.org/10.33417/tsh.673940>
- Karatay, A. (2017), Türkiye'de Koruyucu Aile: Kökenleri, gelişimi ve bugünü. *Üsküdar Üniversitesi*

- Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 389-427. <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.3.5.30>
- Kıbaroğlu, S., ve Zengin, O. (2024). Koruyucu aile olma şartı sağlayan eşlerin koruyucu aile hizmet modeline ilişkin görüşleri, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 35 (4), 661-683. <https://doi.org/10.33417/tsh.1269615>
- Kılınç, A. N. (2023). Türk hukukunda çocukların kurum aracılığı dışında evlat edinilmesi. *Adalet Dergisi*, 72(2), 879-914. <https://doi.org/10.57083/adaletdergisi.1391753>
- Koç, E. (2015). HMK ve TMK çerçevesinde evlat edinme ve evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasına ilişkin bazı tespitler. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1 (73), 363-388. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1286549>
- Koruyucu Aile Yönetmeliği. (2012). *Resmî Gazete* (Sayı: 28497). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121214-2.htm>
- Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük (KEE-İT). (2009). *Resmî Gazete*. (Sayı: 27170). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/03/20090315-2.htm>
- Küsmes, B. (2020). Korunma ihtiyacı olan çocuklar için kurumsal ve alternatif hizmet modelleri: Bir değerlendirme. *International Journal of Social and Humanities*, 4(3), 201-225. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1486771>
- Kızır, M. (2009). Türk Hukukunda evlat edinme. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1), 151-184. <https://doi.org/10.15337/SUHFD.2017.122>
- Mefford, R. L., ve Gül, S. S. (2022). Amerika’da bir aile kurma biçimi olarak evlat edinme: Tarihsel ve toplumsal dönüşüm üzerine bir değerlendirme. *Sosyoloji Notları*, 6(2), 54-77. <https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-file/64954>
- Mefford, R. L. (2022). *ABD ve Türkiye’de Evlat Edinme Sisteminin Toplumsal Dinamikleri: Karşılaştırmalı Bir Analiz*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Mit, C. (2023). *Evlatlığım Yasal Mirasçılığı*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi.] Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı. Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Myers, J. E. B. (2008). A short history of child protection in America. *Family Law Quarterly*, 42(3), 449-463. https://in.sagepub.com/sites/default/files/upm-binaries/35363_Chapter1.pdf
- New Jersey Safe Haven Infant Protection Act. (t.y.). 19 Nisan 2025 tarihinde <https://www.nj.gov/njsafehaven/njsafehaven/faqs/> adresinden alındı.
- New Jersey Department of Children and Families. (t.y.). *Child Care Licensing*. 30 Mart 2025 tarihinde <https://www.nj.gov/dcf/about/divisions/ol> adresinden alındı.
- Nwachukwu, C. C. (2020). International and domestic child adoption laws, procedures, statistics and effects on adoptees and adoptive parents. *International Journal of Advanced Research*, 8, 507-515. <https://dx.doi.org/10.21474/IJAR01/11310>
- Öz, A. K. (2022). Evli olmayan kişinin tek başına evlat edinmesi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(3), 253-274. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2325095>
- Özcan, D. (2017). Evlat edinmede rıza. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 75(2), 707-7022. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/470626>
- Özdamar, D., ve Sucu, C. G. (2006). Türk Medeni Kanunu’nun 313. Maddesinde 15.07.2005 tarihinde yapılan değişiklik ve uluslararası sözleşmeler karşısında evlat edinme konusunun farklı bir bakış açısı ile ele alınması. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 179-207. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eruhfd/issue/87660/1564203>
- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. (2015). *Resmî Gazete* (Sayı: 29284). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150303-3.htm>
- Sütçü, S., Batman, H., Eraslan, E., Demirel, A. C. (2023). Cumhuriyetin 100. yılında geçmişten günümüze Türkiye’de çocuk koruma sistemi, *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 8 (16): 183-

198. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akader/issue/80554/1363895>
- Şenocak, H. (2006). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 51, 177-228.
- Şıpka, Ş., ve Ergün, E. (2020). Türk ve İsviçre hukukunda evlat edinme kurumunun miras hukuku ile ilişkisi. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 23-44. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aurum/issue/55113/756412>
- Tekin, İ.H.Y. (2023). Türk hukukunda evlat edinme kurumunun tarihi gelişimi, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (3); 280-288. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.1275550>
- The Assistant Secretary for Planning and Evaluation (ASPE) (t.y.). *National Study of Child Protective Services Systems and Reform Efforts*. 10 Nisan 2025 tarihinde <https://aspe.hhs.gov/national-study-child-protective-services-systems-reform-efforts> adresinden alındı.
- Travel.State.Gov, (t.y). *Understanding the Hague Convention*, 25 Ağustos 2025 tarihinde <https://travel.state.gov/content/travel/en/Intercountry-Adoption/Adoption-Process/understanding-the-hague-convention.html> adresinden alındı.
- Türk Medeni Kanunu (2001). *Resmi Gazete* (Sayı: 24607). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm#1>
- Vatansever Öztürk, M. (2023). Türk Hukukunda Evlat Edinme Müessesesinin Tarihi Gelişimi. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi* (2), 313-355. <https://doi.org/10.33432/ybuhukuk.1278493>
- Yalçınduran, T. (2009). *Evlatlık İlişkisinde Evlenme Yasağı*. Özer Seçili'ye Armağan İçinde, Ankara: Seçkin Yayınları, 631-655.
- Yaman, F. (2022). Çocuk hakları sözleşmesine taraf olmayan ülke: Amerika Birleşik Devletleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(55), 377-398. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.1027897>
- Yıldırım, A. (2022). Geleneksel bir evlat edinme biçimi olarak kardeşler arasındaki çocuk dolaşımı: "Sipariş Bebekler". *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (8), 794-814. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1131616>
- Yılmaz, C., ve Zorlutuna, D. (2024). Güncel Gelişmeler Işığında İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Yaş Koşulu. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 30 (1), 278-293. <https://doi.org/10.33433/maruhad.1387337>
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye'de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum*, 5(18), s. 43-57. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21099/227229>
- Yulaf, Y., ve Gümüştas, F. (2019). Kurum bakımında yaşayan ve evlat edinilen çocuk ve ergenlerin ruhsal bozukluklar açısından karşılaştırılması. *Çukurova Medical Journal*, 44(3), 904-910. <https://doi.org/10.17826/cumj.504819>

BÖLÜM 2

Türkiye ve İngiltere’de Evlat Edinme: Sistem Karşılaştırması ve Politika Önerileri

Filiz KIBRIS¹, Yeliz UYMAZ²

GİRİŞ

Evlat edinme, biyolojik olarak dünyaya getirmediği bir çocuğun bakımını ve anne baba sorumluluklarını kalıcı olarak üstlenerek o çocukla yasal bir anne, baba ve çocuk ilişkisi kurma sürecidir. Bu süreç, çocuğun yüksek yararını gözeten önemli bir çocuk refahı uygulamasıdır ve hem çocuğa güvenli bir aile ortamı sağlar hem de aile ortamı sunabilecek yetişkinlere çocuk sahibi olma imkânı tanır. Dünyanın pek çok ülkesinde evlat edinme, devlet tarafından düzenlenen ve denetlenen yasal prosedürlerle yürütülmektedir.

Bu inceleme, evlat edinmenin sadece hukuki bir süreç değil, aynı zamanda çocuk refahı politikalarının etkinliğini ve toplumsal duyarlılığı yansıtan önemli bir gösterge olduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir. İngiltere örneğinde görülen kurumsal yapı, mevzuat alt-yapısı ve uygulama standartları; çocuk odaklı, bütüncül ve sürdürülebilir bir evlat edinme sisteminin nasıl kurulabileceğini göstermektedir. Türkiye örneğinde ise evlat edinme süreci daha merkezîyetçi, ihtiyatlı ve bürokratik yönü ağır basan bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda, iki ülke sistemleri karşılaştırılarak, Türkiye’deki evlat edinme uygulamalarının daha etkin ve kapsayıcı hale getirilmesine yönelik potansiyel iyileştirme alanları tespit edilmiştir. Çalışmanın kapsamı doğrultusunda, İngiltere’deki evlat edinme sisteminin tarihsel gelişimi, kurumsal yapılanması, mevzuat düzenlemeleri ve çocuk odaklı hizmet standartları derinlemesine incelenmiştir. Bu bağlamda, sistemin temel bileşenleri olan aday değerlendirme süreci, eşleştirme mekanizmaları, evlat edinme sonrası destekler ve kalite güvencesi araçları analiz edilerek Türkiye’deki mevcut düzenlemelerle karşılaştırılmıştır.

İncelemenin metodolojik yaklaşımı, yasal çerçeve, süreç yönetimi, destek hizmetleri ile denetim ve değerlendirme mekanizmaları gibi ana başlıklar altında yapılandırılmıştır.

¹ Sosyal Hizmet Personeli (Çocuk Gelişimci), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sosyal Hizmet Merkezi filiz.demir2@aile.gov.tr

² Dr., Akademisyen, Brunel Üniversitesi, Londra, Birleşik Krallık, yeliz.uymaz@brunel.ac.uk
ORCID: 0000-0002-8940-3337

evlat edinme sistemi ise benzer temel ilkelere sahip olmakla birlikte daha geleneksel ve ihtiyatlı bir yaklaşım sergilemekte; süreçler uzun ve katı, destek mekanizmaları sınırlı ve denetimler içe dönük kalmaktadır. Bu durum, korunma altındaki pek çok çocuğun uygun aileyle buluşmadan kurum bakımında büyümesi veya evlat edinen ailelerin bazı güçlüklerle tek başına mücadele etmek zorunda kalması gibi sonuçlar doğurabilmektedir.

İngiltere örneği, evlat edinme sürecinde esneklik ile disiplinin, hız ile güvenliğin bir arada sağlanabileceğine işaret etmektedir. Önemli olan, çocuğun sağlıklı ve sevgi dolu bir aile ortamına bir an önce ve kalıcı olarak kavuşmasını sağlamaktır. Bunu başarmak için de aday ailelerin sürece iyi hazırlanması, çocukların ihtiyaçlarına uygun ailelerle eşleştirilmesi, yerleştirme sonrası takip ve desteğin sürdürülmesi kritik önemdedir. İngiltere’deki uygulamalar arasında özellikle evlat edinme sonrası destek hizmetleri, erken kalıcılık uygulamaları ve bağımsız denetim mekanizmaları, Türkiye’deki sisteme örnek teşkil edecek unsurlardır.

Politika önerileri bölümünde vurgulanan reform adımları (destek sistemlerinin kurulması, zorunlu aday eğitimleri, özel gereksinimli çocuklara yönelik teşvikler, süreçlerin dijitalleşmesi ve denetimin bağımsızlaştırılması) Türkiye’nin taraf olduğu çocuk hakları sözleşmelerindeki “her çocuğun bir aile ortamında büyüme hakkı” ilkesinin daha etkin hayata geçirilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, evlat edinme süreçlerinin iyileştirilmesi yalnızca çocuklar için değil, evlat edinen aileler için de daha güvenli, öngörülebilir ve sürdürülebilir bir sistem yaratacaktır.

İngiltere ve Türkiye evlat edinme sistemlerinin karşılaştırması, karşılıklı öğrenme ve deneyim paylaşımı için değerli dersler sunmaktadır. Türkiye, kendi sosyokültürel bağlamına uygun bir biçimde, İngiltere’de başarılı şekilde uygulanmakta olan modelleri adapte edebilirse, evlat edinme mekanizması hem daha fazla çocuğa ulaşacak hem de aileler açısından daha destekleyici hale gelecektir. Bu da, toplumun en kırılgan kesimlerinden biri olan koruma altındaki çocuklar için uzun vadeli, kalıcı ve olumlu bir dönüşüm anlamına gelecektir.

KAYNAKLAR

- Adopt Coast to Coast. (t.y.). Louise’s story – life with a disabled child. 26 Nisan 2025 tarihinde <https://adoptcoasttocoast.org.uk/adoptchildfam/louises-story-life-with-a-disabled-child/> adresinden erişildi.
- Adopt East Alliance. (2022). Adoption service statement of purpose 2022–23. Adopt East. 26 Nisan 2025 tarihinde https://www.norfolk.gov.uk/adoption?gad_source=1&gad_campaignid=20111933670&gbraid=0AAAAADgs5Kn-9jtVtXix5lb8okYU-I-AC&gclid=CjwK-CAjw7_DEBhAeEiwAWKiCC8A5ghVkJDni3eN_QtSYTJyyTjRvbORPtz614ScPL-HSJkSh-LWUb6hoCgEoQAvD_BwE adresinden erişildi.
- Adopt London. (t.y.-a). Selwyn and Jade’s adoption story. 26 Nisan 2025 tarihinde <https://adoptlondon.org.uk/case-study/selwyn-and-jades-adoption-story/> adresinden erişildi.

- Adopt London. (t.y.-b). Sarah’s sibling story. 26 Nisan 2025 tarihinde <https://adoptlondon.org.uk/case-study/sarahs-sibling-story/> adresinden erişildi.
- Adoption England. (t.y.). Birlikte çalışan bölgesel evlat edinme ajansları. 26 Nisan 2025 tarihinde <https://adoptionengland.co.uk/> adresinden erişildi.
- Adoption UK. (2023, 1 December). Adoption Barometer. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.adoptionuk.org/the-adoption-barometer> adresinden erişildi.
- Anadolu Ajansı. (2023, Ekim 17). AYM’den evlat edinmede “arada 18 yaş farkı bulunması” şartına ilişkin hak ihlali kararı. 13 Ağustos tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/aymden-evlat-edinmede-arada-18-yas-farki-bulunmasi-sartina-iliskin-hak-ihlali-karari/3022544> adresinden erişildi.
- BBC News. (2013, 3 Aralık). Essex caesarean section case: Judge ‘acted in best interests. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.bbc.com/news/uk-england-esssex-25224433> adresinden erişildi.
- Bowcott, O. (2017, March 9). We need to rethink adoption in the social media age, says senior judge. *The Guardian*. 13 Ağustos tarihinde <https://www.theguardian.com/society/2017/mar/09/we-need-to-rethink-adoption-in-the-social-media-age-says-senior-judge> adresinden erişildi.
- Buckinghamshire Council. (2024, Aralık 10). Nate and Caroline - finding the adoption support our family needed. 13 Ağustos tarihinde <https://www.buckinghamshire.gov.uk/blogs/adoption/adoption-support-nate-and-caroline/> adresinden erişildi.
- Bulman, M. (2017, September 27). Adoptive parents say ‘extraordinary’ lack of local support has driven their families to ‘crisis point’. *The Independent*. 13 Ağustos tarihinde <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/adoptive-families-crisis-sue-armstrong-brown-adoption-uk-a7967951.html> adresinden erişildi.
- CoramBAAF. (2023). *Adoption & fostering statistics – England*. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://corambaaf.org.uk/statistics/adoption-fostering-statistics-england> adresinden erişildi.
- Davies, L., & Meikle, J. (2013, 3 Aralık). Italian woman who was given forced caesarean section: I want my baby back. *The Guardian*. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.bbc.com/news/uk-england-esssex-25224433#:~:text=A%20judge%20who%20ordered%20an,she%20had%20a%20natural%20birth> adresinden erişildi.
- Dedeoğlu, E. D. (2024, June 15). Türkiye’de evlat edinen ilk bekar erkek Serkan Özúbek T24’e konuştu: Biyolojik babalık, kalpten babalıktan farklı bir şey olsaydı yuvalarda bunca terk edilmiş çocuk olmazdı değil mi? T24. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://t24.com.tr/yazarlar/ebru-degirmenci/serkan-ozubek-biyolojik-babalik-kalkten-babaliktan-farkli-bir-sey-olsaydi-yuvalarda-bunca-terk-edilmis-cocuk-olmazdi-degil-mi,45239> adresinden erişildi.
- Değirmenci, E. (2023, Mart 15). Serkan Özúbek: Biyolojik babalık kalpten babalıktan farklı bir şey olsaydı, yuvalarda bunca terk edilmiş çocuk olmazdı, değil mi? T24. 13 Ağustos tarihinde <https://t24.com.tr/yazarlar/ebru-degirmenci/serkan-ozubek-biyolojik-babalik-kalkten-babaliktan-farkli-bir-sey-olsaydi-yuvalarda-bunca-terk-edilmis-cocuk-olmazdi-degil-mi,45239> adresinden erişildi.
- Department for Education. (2011, March 8). *Adoption: national minimum standards*. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.gov.uk/government/publications/adoption-national-minimum-standards> adresinden erişildi.
- Department for Education. (2024, 14 Kasım). İngiltere’de bakılan çocuklar ve evlat edinmeler: 2024 raporlama yılı. *Explore Education Statistics*. 26 Nisan 2025 tarihinde <https://explore-education-statistics.service.gov.uk/find-statistics/children-looked-after-in-england-including-adoptions/2024> adresinden erişildi.
- Garnier, L. (2024, November 4). Revocation, opposing & removal, when can the local authority remove a child already placed for adoption?. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.family-lawweek.co.uk/articles/adoption-revocation-opposing-and-removal-when-can-the-local-authority-remove-a-child-already-placed-for-adoption/> adresinden erişildi.
- Hekim Birliği. (t.y.). İzin türleri ve süreleri – Evlat edinme izni. 14 Nisan 2025 tarihinde <https://>

- hekimbirliksen.org/izin-turleri-ve-sureleri/ adresinden erişildi.
- Hill, A. (2018, January 18). Adoption a ‘runaway train often breaching rights of birth parents. *The Guardian*. 26 Nisan 2025 tarihinde <https://www.theguardian.com/society/2018/jan/18/adoption-has-become-runaway-train-social-workers-cannot-stop> adresinden erişildi.
- His Majesty’s Government. (t.y.-a). *Child adoption: Overview*. 26 Nisan 2025 tarihinde <https://www.gov.uk/child-adoption> adresinden erişildi.
- His Majesty’s Government. (t.y.-b). *Parental Rights and Responsibilities*. 26 Nisan 2025 tarihinde <https://www.gov.uk/parental-rights-responsibilities> adresinden erişildi.
- İhlas Haber Ajansı. (2019, 10 Ocak). 3 yıldır baktıkları çocuk ellerinden alındı. *İhlas Haber Ajansı*. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.ihb.com.tr/haber-3-yildir-baktiklari-cocuk-ellerinden-alindi-759570> adresinden erişildi.
- İstanbul Koruyucu Aile Derneği. (t.y.). Faaliyet Raporu. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://istanbulkoruyucuaille.org.tr/storage/app/media/yayinlar/istanbul%20koruyucu%20aile%20derneği%20faaliyet%20raporu.pdf> adresinden erişildi.
- Independent Review Mechanism. (2020, 31 Temmuz). Değerlendirme paneli başvurusu: Evlat edinilenler ve koruyucu aileler. GOV.UK. 16 Nisan 2025 tarihinde <https://www.gov.uk/guidance/apply-for-a-review-panel-adopters-and-foster-carers> adresinden erişildi.
- Johnson, K. (2025, January 23). Court of Appeal rejects attempt to revoke adoption order on welfare grounds. *Today’s Family Lawyer*. 16 Nisan 2025 tarihinde <https://todaysfamilylawyer.co.uk/court-of-appeal-rejects-attempt-to-revoke-adoption-order-on-welfare-grounds/> adresinden erişildi.
- Karataş, Z. (2020). Evlat edinme sürecinde biyolojik annenin hak arama mücadelesi: Vaka sunumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 1394-1414. 16 Nisan 2025 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/928860> adresinden erişildi.
- Kocabaş, G. (2025, 14 Nisan). Evlat edinildiğini çocukken anladı, hayatı değişti! ‘Biyolojik ailemle görüşüyoruz’. *Milliyet*. Erişim 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/pembenar/evlat-edinildigini-cocukken-anladi-hayati-degisti-biyolojik-ailemle-gorusuyoruz-7349252> adresinden erişildi.
- Koruyucu Aile, Evlat Edinme Derneği (t.y.). www.korevankara.org.tr
- Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük. (2009, 15 Mart). Resmi Gazete. (Sayı: 27170). 16 Nisan 2025 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/03/20090315-2.htm> adresinden erişildi.
- Local Government and Social Care Ombudsman. (2020). Annual review of adult social care complaints 2019-20. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.lgo.org.uk/information-centre/news/2020/sep/ombudsman-publishes-annual-review-of-adult-social-care-complaints> adresinden erişildi.
- Ofsted. (t.y.-a). About us. Erişim 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.gov.uk/government/organisations/ofsted/about> adresinden erişildi.
- Pir, N., & Kantarlı, Y. (2021). Adana’da baba ortaya çıktı, dünya başlarına yıkıldı [Galeri]. *Hürriyet*. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/galeri-adanada-baba-ortaya-cikti-dunya-baslarina-yikildi-41877225/1> adresinden erişildi.
- Sedefoğlu, D. (2018, 6 Şubat). Evlat edinme de bir doğum şeklidir ve yüksek sesle konuşulmalıdır. *Hürriyet*. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/duygu-sedefoglu/evlat-edinme-de-bir-dogum-seklidir-ve-yuksek-sesle-konusulmalidir-29082573> adresinden erişildi.
- Social Work Today. (2021, July 22). Boy with FASD missed out on support because council said he had ‘wrong’ type of disabilities. Social Work Today. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.socialworktoday.co.uk/News/boy-with-fasd-missed-out-on-support-because-council-said-he-had-‘wrong’-type-of-disabilities/> adresinden erişildi.
- Stevenson, L. (2015, November 12). Council fined for halting adoption without evidence. . *Com-*

- munity Care*. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.communitycare.co.uk/2015/11/12/council-fined-for-halting-adoption-without-evidence/> adresinden erişildi.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (t.y.). Evlat edinme hizmeti. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.aile.gov.tr/ss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/evlat-edinme-hizmeti/> adresinden erişildi.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2009). Küçüklerin evlat edinilmesinde aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin tüzük. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/tuzukler/kucuklerin-evlat-edinilmesinde-aracilik-faaliyetlerinin-yurutulmesine-iliskin-tuzuk.pdf> adresinden erişildi.
- Topaklı, B. (2022, 8 Temmuz). ‘Kızım kalbimizden doğdu!’ 50 yaşından sonra verdikleri karar hayatlarını değiştirdi. *Milliyet*. Erişim 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/gundem/kizim-kalbimizden-dogdu-50-yasindan-sonra-verdikleri-karar-hayatlarini-degistirdi-6785449> adresinden erişildi.
- Türk Medeni Kanunu (TMK). (2001, 12 Ağustos). Resmî Gazete (Sayı: 24607). 16 Nisan 2025 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm#1> adresinden erişildi.
- Türkiye Cumhuriyeti. (2001). Türk Medenî Kanunu (No. 4721). Erişim 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> adresinden erişildi.
- Türkiye Cumhuriyeti. (2001). Türk Medenî Kanunu (No. 4721, m. 309). 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> adresinden erişildi.
- Türkiye Cumhuriyeti. (2001). Türk Medenî Kanunu (No. 4721, m. 306). 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> adresinden erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK. (2023). Türkiye’deki Çocuklar 2023: İstatistiklere Bakış. 14 Ağustos 2025 tarihinde https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/Turkiye_Cocuk_2023.pdf adresinden erişildi.
- UK Government. (1989). *Children Act 1989*. 14 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/41/contents> adresinden erişildi.

BÖLÜM 3

Farklı Ülkelerdeki Evlat Edinme Uygulamalarının Çocuk Merkezli Bir Yaklaşımla Değerlendirilmesi*

Gülsüm ZEHİR¹, Elif GÖKÇEARSLAN²

GİRİŞ

Evlat edinme, doğrudan çocukları ilgilendiren bir uygulamadır ve toplumun çocuklara atfettiği değerle ilgili çeşitli varsayımları yansıtır. Toplumların, çocuklar ve onların toplumsal ilişki sistemleri içerisindeki rolüne ilişkin güçlü değer yargılarına sahip olmaları, tarih boyunca uygulama biçimi değişse de evlat edinmenin belirgin ve yaygın bir uygulama olarak varlık göstermesine zemin hazırlamıştır (Newton, 2010).

Çocukların sağlıklı gelişimi açısından bakım şeklindeki süreklilik ve istikrar oldukça önemlidir (Rolock vd., 2018). Evlat edinme, bir çocuğun bakım ve gözetiminin sağlıklı bir aile ortamında sağlanabilmesi ve her çocuğun sağlıklı bir aile ortamında büyüme hakkı ile de bağlantılı olup sürekliliği ve kalıcılığı olan ve bu özelliğinden kaynaklı önemli bir uygulamadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (BMÇHS)’de (1989) “taraf devletler çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havasının içindeki bir aile ortamında yetişmesinin gerekliliğini kabul eder” ibaresinin ardından sözleşme maddeleri sıralanmaktadır. Sözleşme, çocukların gelişimlerini destekleyecek bir aile ortamını garantiye alma çabasının yanında çocukların evlat edinilmelerine ilişkin durumları da temel dayanakları ile düzenlemektedir.

Evlat edinmenin, özellikle istikrarlı aile ortamı sağlama potansiyeli nedeniyle, çocuklar için uzun vadeli bir bakım alternatifi olarak değerlendirildiği görülmektedir (Barth ve Miller, 2000). Koruyucu aile, biyolojik aile veya evlat edinen aileler gibi farklı aile türlerinde yetişen çocuklara ilişkin literatüre bakıldığında evlat edinme, çocuklar açısından

* Bu çalışma ilk yazarın doktora tezinin kuramsal bölümünden üretilmiştir.

¹ Dr., İzmir Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, gulsumzehir@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8171-3093

² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, SBF, Sosyal Hizmet Bölümü, egokcearslan@ankara.edu.tr ORCID: 0000-0001-8627-5985

Bu görüşme ve değerlendirmeler üç ülkede de çocuklar yerleşmeden önce ve sonra devam etmektedir. Bu doğrultuda profesyonel değerlendirmelerin sonunda süreç mahkemeye taşınmaktadır. Değerlendirmeleri gerçekleştiren profesyonellerin hizmet içi nitelikli eğitim almaları, onlara sağlanan süpervizyon hizmetleri ve iyi organize edilmiş ekip çalışmaları çocuk merkezli bir değerlendirme sürecini de güçlendirecektir.

Ayrıca İngiltere’de sürecin başından sonuna kadar anne baba ve çocukların yapılan grup toplantıları, eğitimler, terapiler ve ruh sağlığı hizmetleri ile desteklendiği, bu hizmetlerin hem değerlendirme ve hazırlık aşamasında hem de çocuk yerleştikten sonra ve hatta mahkeme sonrasında da sürdüğü, evlat edinilen çocuklara ve ailelerine eğitim, konut hakları gibi sosyal haklar da tanındığı anlaşılmaktadır.

Evlat edinme, çocuklara kalıcı ve sürekli bir yaşam alanı sunması nedeniyle karar verme ve izleme süreçlerinde iyi yapılandırılmış, bütüncül bir yaklaşım gerektirmektedir. Türkiye’de evlat edinme süreci, çocuk odaklı bir bakış açısıyla ele alınmalı; çocukların korunma ile katılım haklarını güvence altına alacak şekilde düzenlenmelidir. Bu çerçevede, evlat edinen anne ve babalara; evlat edinme öncesinde ve sonrasında sunulacak psikolojik, sosyal ve hukuksal bilgilendirme ile yönlendirme hizmetleri; ruh sağlığı desteği, oyun terapileri, anne ve babalık izinleri gibi güçlendirici uygulamalar, standart ve yapılandırılmış bir süreç olarak hayata geçirilmelidir. Böylece, çocuk yararının en üst düzeyde gözetilmesi yönünde önemli bir ilerleme sağlanabilecektir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, E. (2018). *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması*. Ankara: Pegem Akademi.
- Atasü Topçuoğlu, A. (2019). Türkiye’de göçmen çocukların katılım hakkı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 408-430. <http://dx.doi.org/10.15869/itobiad.468025>
- Atılğan, A., ve Atılğan, E. Ü. (2009). *Çocuk hakları paradigması ve çocuk ceza yargılamasına hâkim olan ilkeler açısından Türkiye’deki düzenleme ve uygulamaların değerlendirilmesi*. Ankara: İnsan Hakları Ortak Platformu.
- Aykaç, A. C. (2009). Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Gözden Geçirilmiş Avrupa Konseyi Sözleşmesi’ne Dair. *TBB Dergisi*, 389-404. http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/2009-80-489.pdf
- Barth, R. P., ve Miller, J. M. (2000). Building effective post-adoption services: What is the empirical foundation? *Family Relations: Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 447-455.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989, Kasım 20). Erişim adresi: <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>
- Cuthbert, D., Murphy, K. ve Quartly, M. (2009). Adoption and Feminism. *Australian Feminist Studies*, 395-419.
- Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi (2008, Kasım 27). Erişim adresi <https://rm.coe.int/1680084823>
- Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi (1993, 29 Mayıs). Erişim adresi: https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2812020153745turkce_lah33.pdf
- Dumaret, A.-C. ve Rosset, D.-J. (2005). Adoption and child welfare protection in France. *Early Child*

- Development and Care*, 661-670. <https://doi.org/10.1080/0300443042000302636>
- Fenton-Glynn, C. (2014). The child's voice in adoption proceedings: A European perspective. *The International Journal of Children's Rights*, 22(1), 135-163. <https://doi.org/10.1163/15718182-55680018b>
- First 4 Adoption (t.y.). *National informaton services in England*. 23 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.first4adoption.org.uk/> adresinden alındı.
- Fransa Cumhuriyeti Resmi Web Sitesi. (t.y.). Erişim adresi: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F3151>
- Funderburk, C. (2013). Best interest of the child should not be an ambiguous term. *Children's Legal Rights Journal*, 229-266. <http://lawcommons.luc.edu/clrj/vol33/iss2/3>
- Gov.Uk. (t.y.). *Child adoption*. 30 Eylül 2025 tarihinde <https://www.gov.uk/child-adoption> adresinden alındı.
- Halifax, J., & Villeneuve-Gokalp, C. (2005). Adoption in France: who are the adopted children and who are the adopters? *Population & Societies*, 417(10), 1-4. <https://shs.cairn.info/journal-population-and-societies-2005-10-page-1?lang=en>
- Hansen, M. E. (2008). The value of adoption. *Adoption Quarterly*, 67-87. https://doi.org/10.1300/J145v10n02_03
- Ife, J. (2015). *İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Lefaucheur, N. (2004). The French tradition of anonymous birth: The lines of argument. *International Journal of Law*, 319-342. <https://doi.org/10.1093/lawfam/18.3.319>
- Lloyd, E. C. ve Barth, R. P. (2011). Developmental outcomes after five years for foster children returned home, remaining in care, or adopted. *Children and Youth Services Review*, 1383-1391. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.04.008>
- Mignot, J. F. (2015). Adoption in France and Italy: a comparative history of law and practice (nineteenth to twenty-first centuries). *Population*, 70(4), 759-782. <https://shs.cairn.info/journal-population-2015-4-page-759?lang=en>
- Mignot, J. F. (2017). Full adoption in England and Wales and France: A comparative history of law and practice (1926-2015). *Adoption & Fostering*, 41(2), 142-158. <https://doi.org/10.1177/0308575917704551>
- Munoz-Perez, F., ve Prioux, F. (2000). Children born outside marriage in France and their parents: Recognitions and legitimations since 1965. *Population: An English Selection*, 139-196. <https://www.jstor.org/stable/3030247>
- Newton, M. A. (2010). *Experiences of adoptive parents in Central Queensland: infertility, grief and the adoption journey*. [Unpublished dissertation thesis]. CQ University: Faculty of Sciences, Engineering and Health.
- Noordegraaf, M., Nijnatten, C. V. ve Elbers, E. (2008). Future talk discussing hypothetical situations with prospective adoptive parents. *Qualitative Social Work: Research and*, 310-329. <https://doi.org/10.1177/1473325008093704>
- Özcan, D. (2017). Evlat Edinmede Rıza. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 707-722. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/470626>
- Rafeedie, J., Hudson, S. M., Deavenport-Saman, A., Rao, S., Rogers, K., ve Roberts, S. (2019). Decision-making in Foster Care: A child-centered approach to reducing toxic stress in foster children. *Children and Youth Services Review*, 10-16. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.11.023>
- Rasmusson, B., Hyvönen, U., Nygren, L. ve Khoo, E. (2010). Child-centered social work practice — three unique meanings in the context of looking after children and the assessment framework in Australia, Canada and Sweden. *Children and Youth Services Review*, 452-459. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2009.10.025>
- Rolock, N., Pérez, A. G., White, K. R. ve Fong, R. (2018). From foster care to adoption and guardianship: A twenty-first century challenge. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 35(1),

- 11-20. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s10560-017-0499-z>
- Şirin, M. C. (2019). Çocuğun yararı gözüyle çocuğun yüksek yararı ilkesine bakış. *Çocuk ve Medeniyet*, 219-240. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cm/issue/57214/807917>
- Thoburn, J. (2021). Adoption from care in England: Learning from experience. T. Pösö, M. Skivenes, ve J. Thoburn (Ed.) içinde, *Adoption from Care International Perspectives on Children's Rights, Family Preservation and State Intervention*. s. 17-32. Bristol University Press. <https://doi.org/10.56687/9781447351054-005>
- Toros, K., Tiko, A.ve Saia, K. (2013). Child-centered approach in the context of the assessment of children in need: Reflections of child protection workers in Estonia. *Children and Youth Services Review*, 1015-1022. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.03.011>
- Türk Medeni Kanunu (TMK). (2001, 12 Ağustos). Resmi Gazete (Sayı: 24607). Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm#1>
- Van Bueren, G. (1995). *The International Law On The Rights of The Child*. Dordrecht: Martinus Nijhoff.
- Villeneuve-Gokalp, C., ve Jacobs-Colas, A. (2011). Women who give birth “Secretly” in France, 2007-2009. *Population*, 66(1), 131-168. <https://shs.cairn.info/journal-population-2011-1-page-131?lang=en>

BÖLÜM 4

Çocuk Koruma Sisteminde Aile Temelli Yaklaşımlar: Türkiye’den Küresel Alana Bir Deneyim Transferi

Abdullah OSKAY¹

GİRİŞ

On yılı aşkın süredir çocuk koruma alanında gönüllü olarak yürüttüğüm çalışmalar hem Türkiye’de hem de uluslararası düzeyde önemli deneyimler kazanmama vesile oldu. Bu süreçte özellikle yurt ve yuva bakımının sonlandırılması, personel eliyle bakımdan uzaklaşılması ve aile temelli hizmet modellerinin geliştirilmesi konularında etkin roller üstlendim. Gördüğüm en kritik husus, çocuğun gelişiminde aile temelli hizmet modellerinin vazgeçilmez rolüydü.

AİLE TEMELLİ MODELLERİN ÖNEMİ VE GELİŞTİRİLMESİ

Yürüttüğümüz çalışmalarda temel önceliğimiz; koruyucu ailelik, evlat edinme ve alternatif bakım modellerinin güçlendirilmesi oldu. Aynı zamanda, çocuklara dair medyada yer alan olumsuz söylemlerin azaltılması, çocukların kamusal görünürlüklerinde daha koruyucu bir dilin kullanılması gibi kültürel dönüşüm alanlarında da etkili kampanyalar ve eğitimler gerçekleştirdik.

Türkiye’de bu alandaki faaliyetler genellikle hayır ve hasanat ekseninde ilerlemekteydi. Oysa biz bu yaklaşımın ötesine geçerek hak temelli bir çocuk koruma sistemi inşa etmeyi hedefledik. Bu doğrultuda, 15–25 yaş aralığındaki gençler için “Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği”ni kurduk. Derneğimiz, koruma altında yetişen gençlerin hayata eşit ve güçlü bir şekilde katılımını sağlama vizyonu ile çalıştı. Sıfır–altı yaş grubundaki çocuklar için ise “Koruyucu Aile Evlat Edinme Derneği” çatısı altında, kurum bakımının tamamen sonlandırılması amacıyla faaliyet gösterdik.

¹ Sosyal Girişimci, abdullahoskay@gmail.com

Türkiye her ne kadar kendi çocuk koruma sisteminde yuva yatırımlarını azaltmış olsa da, yurtdışına yaptığı yardımlarda hâlâ yuva ve yurt projeleri yer almaktadır. Bu yardımların artık aile temelli modelleri destekleyecek şekilde yeniden yapılandırılması, gönüllü turizmin ise yasaklanması ve kamu spotları ile bu konuda farkındalık oluşturulması gereklidir.

SONUÇ VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

Bu deneyimlerden süzülen temel çıkarımlarımız şunlardır:

- Korunma ihtiyacı altında olan hiçbir çocuk, koruyucu aile veya evlat edinme gibi alternatif bakım modellerini istemediği sürece yuva ve yurt ortamında, personel eliyle bakım altında kalmamalıdır.
- Uluslararası evlat edinme süreçleri çok sıkı yasal düzenlemelere tabi olmalı, etik standartlar oluşturulmalıdır.
- Az gelişmiş ülkelerde aile temelli hizmetlerin geliştirilmesi için teknik destek mekanizmaları kurulmalı ve kültürel duyarlılık gösterilmelidir.
- Yuva ve yurtlara yapılan bağışlar sonlandırılmalı, yerine aile temelli bağış modelleri geliştirilerek toplumsal farkındalık artırılmalıdır.
- Gönüllü turizmi ve bağış istismarı ağır yaptırımlarla cezalandırılmalı, hava yolları ve medya organları bu konuda kamu spotları hazırlamalıdır.

Bu yaklaşım doğrultusunda, her çocuğun sevgi dolu bir aile ortamında büyüyebilmesi için çalışmalarımız kararlılıkla sürecektir.

KAYNAKLAR

Bianet (2006, 27 Ocak). *Çocuk Yuvalarındaki Denetim Yetersiz*. Erişim adresi: <https://bianet.org/haber/cocuk-yuvalarindaki-denetim-yetersiz-74233>
Family for Every Child <https://familyforeverychild.org/>
Hayat Sende Derneği www.hayatsende.org
Koruyucu Aile Evlat Edinme Derneği (KOREV) www.korev.org.tr

BÖLÜM 5

Evlat Edinme Konulu Araştırmaların Vosviewer ile Bibliyometrik Analizi

Sırma Seda BAPOĞLU DÜMENÇİ¹, Serap SAĞLAM TEKNECİ²

GİRİŞ

Evlat edinme, bireylerin veya çiftlerin, biyolojik olarak kendilerine ait olmayan bir çocuğu yetiştirmeyi üstlendikleri hukuki bir süreçtir. Günümüzde geleneksel aile yapısındaki dönüşümler, çocuk hakları anlayışının gelişimi, ayrıca sosyal hizmet politikalarında çocuk merkezli yaklaşımların benimsenerek devlet koruması altındaki çocuklara yönelik sosyal politikaların yeniden şekillenmesi, çocukların güvenli ve destekleyici aile ortamlarında büyümelerinin sağlanması bu alandaki bilimsel çalışmaların önemini ortaya koymaktadır. Çok sayıda faktörün etkili olduğu bu süreçte, evlat edinme konusuna ilişkin yapılan her araştırma önemli katkılar sunmaktadır. Bu kapsamda, evlat edinmeye ilişkin bilimsel yayınların sayı, içerik ve eğilim açısından sistematik biçimde incelenmesi, alandaki gelişmeleri anlamak ve araştırma boşluklarını tespit etmek açısından önem taşımaktadır. Bu bölümde, çocukların evlat edinilmesi konusuna odaklanan çalışmalar bibliyometrik yöntemle analiz edilmiştir. 1981-2025 yılları arasında yapılan 544 yayının dağılımı incelendiğinde, özellikle 2005 yılından itibaren evlat edinme çalışmalarında belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Araştırmanın bulgularının, evlat edinme konusundaki alanyazına katkı sağlayan araştırmacılar için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

EVLAT EDİNME KAVRAMI VE ÖNEMİ

Geçmişten günümüze çeşitli toplum ve hukuki sistemlerde evlat edinme müessesesi önemli bir yer edinmiştir. Duran'a (2021) göre evlat edinme ilk olarak soyun devamı ve mirasçı edinme amacıyla ortaya çıkmış, daha sonra ailelerin çocuk sevgisi tatma aracı olmuş, son

¹ Doç. Dr., Tarsus Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, sedadumenci@tarsus.edu.tr
ORCID: 0000-0003-2878-1120

² Bilim Uzmanı, Ankara Aile ve Sosyal Hizmetler, Eryaman Çocuk Evleri Sitesi, stekneci@aile.gov.tr
ORCID: 0009-0007-1712-5626

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (ASHB) evlat edinme süreçlerini daha etkin bir şekilde yönetmesi ve denetlemesi amacıyla, "Evlat Edinme Koordinasyon ve İzleme Dairesi" adında merkezi bir birim kurulabilir. Bu daire, evlat edinme öncesi eğitimlerden, evlat edinme sonrası psikososyal destek hizmetlerine ve hatta biyolojik aileyle ilişkilerin takibine kadar tüm süreçleri standart hale getirerek çocukların ve ailelerin gereksinim duyduğu desteğe erişimi de güvence altına alabilir. Aynı zamanda çocukların gelişimlerinin takip edilmesi ya da gereksinim duyulan psikososyal desteğin sağlanmasında da merkez birim haline gelebilir. Ayrıca; evlat edinme süreçlerine dair hem nicel hem de nitel araştırmalar aktif olarak desteklenmelidir. Bu araştırmaların veriye dayalı olması için devlet kurumları ile akademi arasında veri paylaşımının teşvik edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu iş birliği, bilimsel bulguların politika ve uygulamalara entegre edilmesini sağlayarak evlat edinme sisteminin sürekli gelişimine katkıda bulunabilir.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020). *2019 yılı yıllık faaliyet raporu*. https://www.aile.gov.tr/media/49934/acshb_2019_yili_faaliyet_raporu.pdf
- Altınoğlu-Dikmeer, D.İ., Erol, N. ve Gençöz, T. (2014). Evlat edinilmiş ve biyolojik ebeveyniyle yaşayan çocukların davranışsal ve duygusal sorunları ve bağlanma düzeyleri ile anne babalarının çocuk yetiştirme stillerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(4), 234- 243. https://www.turkpsikiyatri.com/PDF/C25S4/2_14002_Evlat_edinilmis.pdf
- Akıntürk, T. (2004). *Aile Hukuku*. Beta Basım.
- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959–975. <http://dx.doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007>
- Avcı N., Ölmez B. S., Kunt M., Pekince P. (2021). Evlat edinen ve koruyucu ailelerin bebek ve küçük çocuklarıyla ilgili eğitim ihtiyaçları. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 410–444. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202152375>
- Baden, A. L., ve Wiley, M. O. (2007). Counseling adopted persons in adulthood: Integrating practice and research. *The Counseling Psychologist*, 35(6), 868–901. <https://doi.org/10.1177/0011000007303463>
- Balkar, S. (2004) Türk hukukunda evlat edinme. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2, 235-266.
- Bağış, M. (2021). Bibliyometrik araştırmalarda kullanılan başlıca analiz teknikleri. O. Öztürk ve G. Gürler (Ed.), *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz* (s. 97–108) içinde. Nobel Bilimsel Yayıncılık.
- Bartholet, E. (2007). International adoption: The human rights position. *Global Policy Journal*, 1(1), 91–100. <https://doi.org/10.1111/j.1758-5899.2009.00015.x>
- Beach, S. R., Brody, G. H., Todorov, A. A., Gunter, T. D., & Philibert, R. A. (2010). Methylation at SLC6A4 is linked to family history of child abuse: An examination of the Iowa adoptee sample. *American Journal of Medical Genetics Part B: Neuropsychiatric Genetics*, 153(2), 710. <https://doi.org/10.1002/ajmg.b.31028>
- Börner, K., Chen, C., ve Boyack, K. W. (2003). Visualizing knowledge domains. *Annual Review of Information Science and Technology*, 37, 179–255.
- Boswell, J. (1988). *The kindness of strangers: The abandonment of children in Western Europe from Late Antiquity to the Renaissance*. The University of Chicago Press.

- Carp, E. W. (1998). *Family matters: Secrecy and disclosure in the history of adoption*. Harvard University Press.
- Child Welfare Information Gateway. (2019). *Working with birth and adoptive families to support open adoption*. U.S. Department of Health and Human Services, Children's Bureau. <https://www.childwelfare.gov/pubs/f-open-adoption/>
- Chisholm, K. (1998). A three-year follow-up of attachment and indiscriminate friendliness in children adopted from Romanian orphanages. *Child Development*, 69(4), 1092–1106.
- Christoffersen, M. N. (2012). A study of adopted children, their environment, and development: A systematic review. *Adoption Quarterly*, 15(3), 220–237. <https://doi.org/10.1080/10926755.2012.700002>
- Cobo, M. J., López-Herrera, A. G., Herrera-Viedma, E., & Herrera, F. (2011). Science mapping software tools: Review, analysis, and cooperative study among tools. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 62(7), 1382–1402. <https://doi.org/10.1002/asi.21525>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Dirik, D., Erhan, T., ve Eryılmaz, İ. (2024). Yapay zekâ ve örgüt temelli araştırmaların potansiyel eğilimleri üzerine bibliyometrik bir analiz. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 9(3), 669–698. <https://doi.org/10.25229/beta.1487924>
- Duran, R. (2021). Türkiye aile yapısında evlat edinme üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 19–31. <https://doi.org/10.46965/tushad.870492>
- Eck, N. J. V., ve Waltman, L. (2009). How to normalize cooccurrence data? An analysis of some well-known similarity measures. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 60(8), 1635–1651.
- Effendi, D. N., Irwandani, Anggraini, W., Jatmiko, A., Rahmayanti, H., Ichsan, I. Z., & Rahman, M. M. (2021). Bibliometric analysis of scientific literacy using VOS viewer: Analysis of science education. *Journal of Physics: Conference Series*, 1796(1), 012096. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1796/1/012096>
- Egan, M., O'Connor, A. B., ve Egan, J. (2022). Creating a new narrative: A theory of how adopted individuals readjust their adoptive identity in parenthood. *Adoption & Fostering*, 46(1), 25–40. <https://doi.org/10.1177/03085759221112449>
- Ersoy, H. Z., ve Tokur, B. (2024). Evlat edinme süreci ve dini tutum: Dezavantajlı aileler üzerine bir araştırma. *ULUM Dinî Tetkikler Dergisi*, 31(3), 1200–1210. <https://doi.org/10.46928/itacusbe.786009>
- Farooq, R. (2023). Knowledge management and performance: A bibliometric analysis based on Scopus and WOS data (1988–2021). *Journal of Knowledge Management*, 27(7), 1948–1991. <https://doi.org/10.1108/JKM-06-2022-0443>
- Gardner, J. F. (1998). *Family and inheritance in classical Greece*. Oxford University Press.
- Glänzel, W., ve Moed, H. F. (2002). Journal impact measures in bibliometric research. *Scientometrics*, 53(2), 171–193.
- Glänzel, W., ve Schoepflin, U. (1999). A bibliometric study of reference literature in the sciences and social sciences. *Information Processing ve Management*, 35(1), 31–44.
- Gökçearslan-Çifci, E. (2009). Türkiye’de ve dünyada korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetlerin tarihsel gelişimi. *Aile ve Toplum*, 11(5), 53–65.
- Gunnar, M. R., Bruce, J., ve Grotevant, H. D. (2000). International adoption of institutionally reared children: Research and policy. *Development and Psychopathology*, 12(4), 677–693.
- Gunnar, M. R., Morison, S. J., Chisholm, K., ve Schuder, M. (2001). Salivary cortisol levels in children adopted from Romanian orphanages. *Development and Psychopathology*, 13(3), 611–628.
- Gupta, B. M., ve Bhattacharya, S. (2004). Bibliometric approach towards mapping the dynamics of science and technology. *DESIDOC Journal of Library ve Information Technology*, 24(1), 3–8.

- Hebebe, M. T. (2021). The bibliometric analysis of studies on distance education. *International Journal of Technology in Education*, 4(4), 796–817. <https://doi.org/10.46328/ijte.199>
- Hostinar, C. E., Stellern, S. A., Schaefer, C., Carlson, S. M., ve Gunnar, M. R. (2012). Associations between early life adversity and executive function in children adopted internationally from orphanages. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 109(Suppl. 2), 17208–17212. <https://doi.org/10.1073/pnas.1121246109>
- Howe, D. (2009). *Adoption and looked after children: International perspectives*. Jessica Kingsley Publishers.
- Jones, C., ve Hackett, S. (2011). The role of ‘family practices’ and ‘display’ in adopting families’ lives. *The British Journal of Social Work*, 41(1), 40–56. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcq017>
- Karataş, Z. (2020). Evlat edinme sürecinde biyolojik annenin hak arama mücadelesi: Vaka sunumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 1394–1414. <https://doi.org/10.33417/tsh.790393>
- Kılıç, K. M. (2019). Evlat edinilen çocuklarda bağlanma [Attachment in adopted children]. *Mediterranean Journal of Humanities*, 9(1), 223–240. <https://doi.org/10.13114/MJH.2019.460>
- Kılınç, A. N. (2023). Türk hukukunda çocukların kurum aracılığı dışında evlât edinilmesi. *Adalet Dergisi*, 71, 879–914. <https://doi.org/10.57083/adaletdergisi.1391753>
- Koh, E. (2013). Open adoption: Adoptive parents’ experiences of birth family contact and talking to their child about adoption. *Children and Youth Services Review*, 35(3), 429–437. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.12.005>
- Miall, C. E. (2005). The social construction of adoption: Clinical and community perspectives. *Family Relations*, 54(4), 464–472. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2005.00332.x>
- Mulrow, C. D., Cook, D. J., ve Davidoff, F. (1997). Systematic reviews: Critical links in the great chain of evidence. *Annals of Internal Medicine*, 126(5), 389–391. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-126-5-199703010-0000>
- Nandiyanto, A. B. D., Biddinika, M. K., & Triawan, F. (2020). How bibliographic dataset portrays decreasing number of scientific publication from Indonesia. *Indonesian Journal of Science and Technology*, 5(1), 154–175.
- Noyons, E. C. M., Moed, H. F., ve van Raan, A. F. J. (1999). Integrating research performance analysis and science mapping. *Scientometrics*, 46(3), 591–604.
- O’Halloran, K. (2009). *The politics of adoption: International perspectives on law, policy, and practice*. Springer.
- Özcan, D. (2017). Evlat edinmede rıza. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 75(2), 707–722. https://dergipark.org.tr/en/pub/iuhfm/issue/36734/422638#article_cite
- Öztürk, O., & Güler, G. (Eds.). (2022). *Bibliyometrik analiz: Bir literatür tarama aracı* (2. bs.). Nobel Bilimsel Yayıncılık.
- Pak Güre, M. D., Aydeniz, Ü., & Uğurlu, Z. (2024). Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili çalışmalar: Sistematik bir inceleme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 8(2), 52–66. <https://doi.org/10.70989/scd.1587368>
- Peters, B. R., Atkins, M. S., ve McKay, M. M. (1999). Adopted children’s behavior problems: A review of five explanatory models. *Clinical Psychology Review*, 19(3), 297–328. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(98\)00028-2](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(98)00028-2)
- Selman, P. (2009). The rise and fall of intercountry adoption in the 21st century: Global trends from 2001 to 2010. *Adoption Advocate*, 44, 1–16.
- Selman, P. (2012). Global trends in intercountry adoption: 2001–2010. *Adoption Advocate*, 44, 1–15. <https://adoptioncouncil.org/publications/adoption-advocate-no-44/>
- Smith, C., ve Logan, J. (2004). *After Adoption: Direct Contact and Relationships*. Routledge.
- Stambaugh, J. E. (1988). *The Ancient Roman City*. Johns Hopkins University Press.
- Şen Gökçeimam, P., Aşkın, R., Aydın Sünbül, E., Üstündağ, M., Kurban, R. D., Özel, M. E., ve Odabaşı, O.O. (2020). Evlat edinmek için başvuran bireylerle biyolojik engelleri olmamasına rağmen anne baba olma isteğine sahip olmayan bireylerin bağlanma şekli, mizaç özellikleri,

- dürtüsellik ve ruhsal dayanıklılık yönünden karşılaştırılması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1200–1210. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.786009>
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2025). Evlat edinme hizmeti. <https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/evlat-edinme-hizmeti>
- T.C. Resmî Gazete. (2005). 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (Kabul Tarihi: 3.7.2005, R.G. Tarihi: 15.07.2005, Sayı: 25876). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm>
- Tekinay, S. S. (1990). *Aile hukuku*. Filiz Kitabevi Yayınları.
- Tranfield, D., Denyer, D., ve Smart, P. (2003). Towards a methodology for developing evidence-informed management knowledge by means of systematic review. *British Journal of Management*, 14(3): 207–222.
- Tuncer, B., & Erdoğan, T. (2018). Korunmaya muhtaç çocuklar ve korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan bakım yöntemleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 515–527. <https://doi.org/10.21733/ibad.417251>
- Türk, M., ve Yılmaz, M. (2020). Evlat edinme süreçlerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri: Nitel bir çalışma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(1), 35–54. <https://doi.org/10.21560/spcd.664510>
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2001). *Türk Medeni Kanunu* (Kanun No: 4721, Kabul Tarihi: 22.11.2001). *Resmî Gazete*: 08.12.2001, Sayı: 24607.
- Vatansever Öztürk, M. (2023). Türk hukukunda evlat edinme müessesesinin tarihi gelişimi. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 8(2), 313–355.
- VOSviewer. (t.y.). VOSviewer. <https://www.vosviewer.com>
- Waltner, A. (1990). *Getting an heir: Adoption and the construction of kinship in ancient Rome*. University of Hawaii Press.

BÖLÜM 6

Türk Medeni Kanunu’nda Evlât Edinme

Ahmet M. KILIÇOĞLU¹, Atiye BOSTANCIOĞLU²

GİRİŞ

Soybağı, kişinin ana babası ile kurulan ve hangi soydan geldiğini gösteren önemli bir hukuki ilişkidir. Türk Medeni Kanunu (TMK) soybağı ilişkisini sadece kan bağına dayandırmamış (2001), sıkı kurallarla düzenlediği evlât edinme ilişkisinin de evlât edinen ve evlât edinilen arasında soybağı yaratacağını kabul etmiştir (Üçok vd., 2017, s. 126). Evlât edinme ile başta Aile Hukuku ilişkileri olmak üzere kişilerin karşılıklı hak ve yükümlülükleri de detaylı bir şekilde düzenleme altına alınmıştır. TMK hükümlerine göre kesinleşmiş mahkeme kararı ile kurulan evlât edinme, kan bağına dayanan soybağı ilişkisinde olduğu gibi kesin evlenme engellerine (TMK m.129), evlat edinene karşı yasal mirasçılığa (TMK m.500) ve velayet ilişkisine (TMK m.335) yol açacaktır. Bir başka ifade ile evlât edinilen evlât edinenin kendi kanından olan çocukları ile aynı hak ve yükümlülüklere sahip olacaktır.

Hukuken evlât edinmeyi şu şekilde tanımlamak mümkündür: evlât edinen kişi ya da kişiler ile evlât edinilen kişi (evlâtlık) arasında soybağı ilişkisinin kurulması sonucunu doğuran ve mahkeme kararı ile meydana geldikten sonra ancak belli sebeplerle sınırlı olarak ve yine dava yolu ile ortadan kaldırılabilen bir ilişkidir. Bir başka ifade ile evlât edinme, bir kişinin kendisinden en az on sekiz yaş küçük, altsoyu dışında olan bir kişiyle, Kanun’da aranan koşullara uygun olarak, mahkeme kararı ile soybağı ilişkisi kuran hukuksal bir kumdur (Aydoğdu, 2010, s. 6; Dural vd., 2005; Kılıçoğlu, 2025, s. 566; Öztan, 2015, s. 567).

Sosyal, ahlaki ve manevî açıdan çok önemli bir kurum olan evlât edinmenin faydaları kadar sakıncalarının da olabileceği hakkında çeşitli görüşler ortaya atılmıştır (Akıntürk ve Ateş, 2024, s. 369; Akyüz, 2015, s. 163). Evlât edinme her şeyden önce kimsesiz çocukların ya da yardıma ve bakıma muhtaç ergin kişilerin sıcak bir aile yuvasına kavuşmalarını ve belli imkânlar içinde yaşamalarını sağlar. Aynı zamanda, çocuk sahibi olmayan ya da

¹ Prof. Dr., Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ahmet.kilicoglu@atilim.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8877-0549

² Dr., Atılım Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu, atiye.bostancioglu@atilim.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2988-7357

KAYNAKLAR

- Akıntürk, T. ve Ateş, D. (2024). *Türk Medeni Hukuku: Cilt 2. Aile Hukuku* (25. Baskı). Beta Yayıncılık.
- Akyüz, E. (2015). *Çocuk Hukuku, Çocukların Hakları ve Korunması* (4. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aydoğdu, M. (2010). *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme* (2. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Child Rights International Network. (1959). *UN Declaration on the Rights of the Child*. Erişim adresi: www.archive.crin.org/en/library/legal-database/un-declaration-rights-child-1959.html
- Dural, M., Ögüz, T. ve Gümüş, A. (2005). *Türk Özel Hukuku: Cilt 3. Aile hukuku*. Filiz Kitabevi.
- Kılıçoğlu, A. (2004). *Medenî Kanun’umuzun Aile – Miras – Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler* (2.Baskı). Turhan Kitabevi.
- Kılıçoğlu, A. (2023). *Miras Hukuku* (genişletilmiş 13. Baskı). Turhan Kitabevi.
- Kılıçoğlu, A. (2025). *Aile Hukuku* (genişletilmiş 8. Baskı). Turhan Kitabevi.
- Lexpera (t.y.) Hukuki Veritabanı Erişim adresi: www.lexpera.com
- Öztan, B. (2015). *Aile Hukuku* (6. Baskı). Turhan Kitabevi.
- Reyhani Yüksel, S. (2020). *Velayet Hakkı ve Anayasal Sınırları*. Legal Yayınevi.
- Serozan, R. (2017). *Çocuk Hukuku*, Vedat Kitapçılık.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. www.chgm@aile.gov.tr adresinden 20.03.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Türk Medeni Kanunu (TMK). (2001, 12 Ağustos). Resmî Gazete (Sayı: 24607). Erişim Adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm#1>
- Üçok, C., Mumcu, A. ve Bozkurt, G. (2017). *Türk Hukuk Tarihi* (19. Baskı). Turhan Kitabevi.

BÖLÜM 7

Evlât Edinmenin Hukuki Sonuçları

M. Murat İNCEOĞLU¹, Ece BAŞ SÜZEL²

GİRİŞ

Türk hukukunda evlât edinmenin sonuçları Türk Medeni Kanunu’nun (TMK) 314. maddesinde düzenlenmiş durumdadır. Söz konusu hükme göre,

“Ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlât edinene geçer.

Evlâtlık, evlât edinenin mirasçısı olur.

Evlâtlık küçük ise evlât edinenin soyadını alır. Evlât edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlâtlık, evlât edinilme sırasında dilerse evlât edinenin soyadını alabilir.

Ayrırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına, birlikte evlât edinmede ana ve baba adı olarak evlât edinen eşlerin adları; tek başına evlât edinmede ise ana veya baba adı olarak evlât edinenin adı yazılır. Evlât edinilen diğer kişiler hakkında, talepleri halinde bu hüküm uygulanır.

Evlâtlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. Ayrıca evlâtlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir.

Evlât edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler mahkeme kararı olmadıkça veya evlâtlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz”.

Görüldüğü üzere Türk Medeni Kanunu’nun evlât edinmenin sonuçlarına ilişkin olarak düzenlediği hususlar temel olarak üç başlık altında toplanabilir. Bunlar, velayet hakkı, miras ve evlât edinilenin adı ve soyadıdır. Ancak söz konusu hükmün miras hukuku ile ilgili tüm sorulara cevap verdiğini ifade etmek mümkün değildir. Özellikle soybağı ve evlât edinilen ile evlât edinilenlerin akrabaları arasında bir hısımlık ilişkisinin doğup doğmayacağı konusu da değerlendirilmelidir.

¹ Prof. Dr., İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk AD., murat.inceoglu@bilgi.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6452-5226

² Prof. Dr., İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk AD., ece.bas@bilgi.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1769-2915

Sonuç olarak Türk Medeni Kanunu’nun 314. maddesinin 4. ve 5. fıkralarının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi uygun olacaktır:

“Evlât edinme kararı üzerine, evlât edinilenin naklen geldiği aile kütüğünden kayıtlar silinir. Biyolojik ailenin evlat edinilen çocuk ile kişisel ilişki kurması, ancak evlat edinilen çocuğun üstün menfaatine uygun olması halinde hâkim kararı ile mümkündür.”

“Evlât edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler mahkeme kararı olmadıkça veya evlât edinilen istemedikçe biyolojik aile dahil hiç kimseye hiçbir şekilde açıklanamaz”.

KAYNAKLAR

- Acabey, M. B. (2002). *Soybağı, Kurulması, Genel Olarak Sonuçları, Özellikle Evlilik Dışında Doğan Çocukların Mirasçılığı*. Güncel Hukuk Yayınları.
- Akyüz, E. (1995). *Evlât edinmeye ilişkin uluslararası sözleşmeler, çağdaş hukuk sistemleri ve Türk Medenî Kanunu. Hamide Topçuoğlu’na Armağan* (s. 153-169). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması. İnsan Hakları Eğitim Dizisi*. MEB Yayınları.
- Antalya, G. ve Sağlam, İ. (2017) *Miras Hukuku*. Seçkin Yayınevi.
- Arat, T. (1977). Evlât edinme hukukundaki gelişmelere toplumsal işlevsel açıdan bakış. *Osman Fazıl Berki’ye Armağan* (s. 105-178). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.
- Aydoğdu, M. (2010). *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme*. Adalet Yayınevi.
- Aydos, O. S. (2000). Yeni Medeni Kanun’a göre evlat edinme. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1-2), 118-140.
- Aygül, M. (2012). *Evlât edinme yolu ile vatandaşlığın kaybedilmesi ve kazanılması*. TBB Dergisi (C. 99, s. 45-80).
- Baygın, C. (2003). Evlat edinmenin sonuçları. *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(3-4), 627 – 650.
- Baygın, C. (2010). *Soybağı Hukuku*. On İki Levha Yayıncılık.
- Belen, H. (2005). *Yeni Medeni Kanun Hükümleri Uyarınca Evlât Edinme, (Türk-İsviçre-Alman Karşılaştırmalı Hukuk Değerlendirmesiyle)*. Beta Basım Yayın.
- Botthof, A. (2019). *Münchener Kommentar Zum Famfg* (Band 2, 3. Auflage). C.H. Beck
- Çabri, S. (2018). *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574)* (C. I). On İki Levha Yayıncılık.
- Dural, M. ve Öz, T. (2000) *Miras Hukuku Dersleri* (C. I). Filiz Kitapevi.
- Dural, M., Ögüz, T. ve Gümüş, M. A. (2018) *Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku*. Filiz Kitapevi.
- Güney, G. (2009). Evlatlığın mirasçılığı. *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, 57-8, 7-27.
- Honsell, H., Vogt N. P. ve Geiser, T. (2014). *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB* (5. Auflage). Helbing ve Lichtenhahn Verlag.
- İnceoğlu, M. M. ve Baş Süzel, E. (2021). Evlat edinmede miras hukukundan kaynaklanan sorunlar. *Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Çocuk Hakları ile Uyumlaştırılması* (Ed. A. Makaracı Başak, S. Öktem Çevik, G. S. Tek), s.101-120. Seçkin Yayınevi.
- Kahveci, N. (2013). Alman Medeni Kanununda saklı paydan uzaklaştırma sebeplerine ilişkin yapılan değişiklikler ve İsviçre-Türk hukuku ile karşılaştırılması, *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, Özel Sayı, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan* (c. 8, s. 1483-1524).
- Kaya, C. (2009). *Türk Hukukunda Evlat Edinme*. Beta Basım Yayın
- Kizir, M. (2009). Türk hukukunda evlat edinme, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1), 151- 184.

- Kocayusufpaşaoğlu, N. (1987). *Miras Hukuku*.
- Mauer (2017). *Münchener Kommentar zum BGB* (Band 9, 7. Auflage).
- Oğuzman, M. K. (1995). *Miras Hukuku*.
- Öztan, B. (2016). *Miras Hukuku*. Turhan Kitapevi.
- Özügür, A. İ. (2016). *Türk Medeni Kanunu'nun Değişen Yeni Düzenlemeleriyle Açıklamalı-İçtihatlı Kişi Hukuku – Velayet – Vesayet – Soybağı, Evlat Edinme Hukuku, Diğer Eşin Rıza ve Onamına Bağlı İşlemler*. Seçkin Yayınevi.
- Ruhi, A. C. (2002). *Türk Hukukunda Evlât Edinme ve Evlât Edinme İle İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye'de Tanınması*. Seçkin Yayınevi.
- Serozan, R. (2003). Yeni Medeni Kanun'un çocuklara (soybağı hukukuna ve çocuk haklarına) ilişkin düzenlemesi, *Bilgi Toplumunda Hukuku, Ünal Tekinalp'e Armağan* (Ed. Arslan Kaya) (C. II, s. 499-516). Beta Basım Yayın.
- Serozan, R. (2017) *Çocuk Hukuku*. Vedat Kitapçılık
- Serozan, R. ve Engin, B. İ. (2018). *Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları*. Seçkin Yayınevi.
- Şıpka, Ş. (1999). 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun evlat edinme'ye ilişkin hükümlerinin incelenmesi, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 57(1-2), 301-322.
- Weimar, P. (2009). *Berner Kommentar, Zivilgesetzbuch Band III, Das Erbrecht, 1. Abteilung, Die Erben, Art. 457-516 ZGB*. Stämpfli Verlag
- Yağcı, K. (2013). *Cezai Mirasçılıktan Çıkarma (Cezai Iskat)*. On İki Levha Yayıncılık.
- Yalman, S. (1996). Evlat edinme ve evlatlığın miras hakkı. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şakir Berki'ye Armağan*, 5(1-2), 213-224.
- Yargıtay Kararları Dergisi (1989). Cilt X, Sayı 9, s. 1353.
- Yargıtay Kararları Dergisi (1992). Cilt 18, Sayı 4, s. 516.

BÖLÜM 8

Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Biyolojik Anne ve/veya Babanın Rızası

Pınar PINEDO CARO¹

GİRİŞ

Evlat edinmenin temel koşullarından biri rızadır. Küçüklerin evlat edinilmesinde biyolojik anne babanın rızası aranmaktadır. Anne-babanın rızasının aranmasında da esas alınan ilke küçüğün yararına olması ilkesidir. Asıl olan rızanın aranması iken, Türk Medeni Kanunu’nun 311.maddesinde sayılan ve anne-baba ve çocuk arasında mevcut bulunan ilişkinin küçüğün yararına olmadığı bazı hallerde biyolojik anne babanın rızası aranmayacaktır.

Uygulamada biyolojik anne ve/veya babanın rızasının aranmaması davalarında büyük sorunlar ile karşılaşmaktadır. Rıza aramama düzenlemelerinde esas alınması gereken çocuğun üstün yararı olması gerekirken, aksine, uygulamada çocuğun üstün yararının ne olduğu ve ne şekilde gözetilmesi gerektiği noktasında yanlış yorumlar sonucu, kanaatimizce kanunun lafzından kaynaklı çocuklar aleyhine sonuçlar doğmaktadır. Yanlış uygulamaların düzeltilmesi ve yargı kararları eliyle çocuk zararına sonuçlar doğurulmaması için Türk Medeni Kanunu’nda değişiklik yapılması gerekmektedir. Zira kaynak kanun olan İsviçre Medeni Kanunu’nda değişiklikler yapılarak çocuğun üstün yararının hayata geçirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Kaynak kanunda olduğu gibi Türk Medeni Kanunu’nun 311. maddesinde de uygulamada karşılaşılan ve çocuk zararına sonuçlar doğuran doğurabilecek olan süreçlerin sonlandırılması için değişiklik yapılması gerekmektedir.

RIZA KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

Türkçede rıza “onam, razı olma, isteme, istek” anlamına gelirken, rıza, en yaygın günlük anlamıyla kabullenme olarak kullanılmaktadır (Yılmaz, 2010). Hukuki terminolojide ise “rıza” kavramı, gündelik kullanımından farklı bir anlam taşır. Kişinin kendi hukuki

¹ Av. Dr., DHMİ Genel Müdürlüğü, pinarpinedocar@outlook.com, ORCID: 0000-0001-6494-7605
DOI: 10.37609/akya.3937. c3011

çocuğun ihmali ve istismarı durumlarında da çocuğun üstün yararına aykırı hareket eden anne babanın rızası aranmamalıdır.

Yargı kararlarının çocuk yararına sonuçlar doğurabilmesi için hâkimlerin yalnızca hukuk metinlerine değil; psikoloji, sosyal hizmet ve çocuk gelişimi gibi alanlara da başvurmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla hâkim eğitimlerinde disiplinler arası bir yaklaşım benimsenmelidir. Hukuk fakültelerinde de psikoloji, sosyoloji gibi derslere daha fazla yer verilmelidir.

TMK m. 312’de değişikliğe gidilmese dahi yargı mercilerinin, Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarını sorgulamadan uygulamaları engellenmelidir. Hâkimler, karar verirken çocuğun bireysel durumu ve üstün yararını esas almalıdır. Çocuğun ruhsal, fiziksel ve sosyal gelişimi detaylıca değerlendirilmelidir. Bunu tesis etmek için ve çocuk yararını önceleyen ve madde metninin ruhuna uygun olarak verilen kararların artırılması için sosyal çalışmacıların sürece katılımı artırılmalı, sosyal inceleme raporları derinleştirilmeli, hâkimlerin yorum yetkisi desteklenmeli, baskılayıcı içtihatlardan uzak durulmalıdır ve hâkimlerin karar verebilmesi için yeterli zaman ve kaynak sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akyüz, E. (2020). *Çocuk hukuku: Çocukların hakları ve korunması* (1. bs.). Pegem Akademi.
- Alman Medeni Kanunu (BGB) (t.y.). Erişim adresi: <https://www.gesetze-im-internet.de>
- Aydoğdu, M. (2010). *Çağdaş hukuki gelişmeler ışığında evlat edinme* (2. bs.). Adalet Yayınevi.
- Balkar, S. (2002). Türk hukukunda evlat edinme. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2, 235–266.
- Baygın, C. (2003). Evlat edinmenin koşulları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(3–4), 591–626.
- Baygın, C. (2010). *Soybağı hukuku*. Beta Yayıncılık.
- Dural, M., Ögüz, T., ve Gümüş, M. A. (2008). *Türk özel hukuku: Cilt III, Aile hukuku* (2. bs.). Filiz Kitabevi.
- Er, A. (2020). 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre küçüklerin evlat edinilmesi. On İki Levha Yayıncılık.
- Fedlex (t.y.). Erişim adresi: <https://www.fedlex.admin.ch/>
- Feyzioğlu, F. N. (1986). *Aile hukuku*. Filiz Kitabevi.
- Gençcan, Ö. U. (2011). *Aile hukuku*. Yetkin Yayınları.
- Işık, M. (2005). *Yeni Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre evlat edinme*. Adalet Yayınevi.
- İçtihat Bülteni. (Erişim: 16.04.2025). <https://ictihatbulteni.com/>
- İsviçre Medeni Kanunu (ZGB). Erişim: adresi: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en#art_265_d
- Karakaş, F. T. (2015). *Kişiyi Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar*. Turhan Kitabevi.
- Kılıçoğlu, A. M. (1995). *İsviçre Medeni Kanunu’nun evlat edinmeye ilişkin değiştirilen yeni hükümleri*. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2, 165–207.
- Kılıçoğlu, A. M. (2019). *Aile hukuku*. Filiz Kitabevi.
- Kırmızı, M. (2016). *Yargıtay kararları ışığında aile hukuku davaları*. Adalet Yayınevi.
- Koçoğlu, S. (2019). Evlat edinmede ana ve babanın rızasının aranıp aranmaması sorununun, özellikle yetkili kurum aracılığı ile evlat edinme açısından incelenmesi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 11(38), 239–265.

- Pinedo Caro, P. (2024). *Evlat edinmede rıza*. Turhan Kitabevi.
- Ruhi, A. C. (2003). *Türk hukukunda evlât edinme ve evlât edinme ile ilgili yabancı mahkeme kararlarının Türkiye’de tanınması* (2. bs.). Seçkin Yayıncılık.
- Serozan, R. (2005). *Çocuk hukuku*. Beta Yayıncılık.
- Şıpka, Ş. (1999). 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun “evlât edinme”ye ilişkin hükümlerinin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 57(1-2), 301-322.
- Şirin, M. C. (2019). Çocuğun yararı gözüyle çocuğun yüksek yararı ilkesine bakış. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 4(8), 219-240.
- Uyar, T., Uyar, A., ve Uyar, C. (2017). *Türk Medeni Kanunu (Bibliyografyalı-Gerekçeli-İçtihatlı): Aile hukuku* (Cilt 4). Bilge Yayınevi.
- Yargıtay Karar Arama (t.y.). Erişim adresi: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>
- Yılmaz, E. (2010). *(Öğrenciler için) Hukuk sözlüğü* (4. bs.). Yetkin Yayınları.

BÖLÜM 9

Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Koruyucu Ailelerin Evlat Edinme Hakları, Uygulamada Bu Konuda Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Türkay ASMA¹

Merhaba,

Ben Avukat Türkay ASMA. 1963 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldum. 1964 yılından bu yana ağırlıklı olarak Çocuk Hakları odaklı çalışmalar yürüttüm. Bu amaçla çocuklar için kurulan birçok derneğin kurucu üyesi oldum ve yönetiminde görevler aldım. Bunlardan biri de Koruyucu Aile ve Evlat Edinme Derneği'dir (KOREV). Sayın Prof. Dr. Neşe Erol ile birlikte, bu alanda çalışan uzmanlar ve birkaç aileyi de yanımıza alarak kurduğumuz bu dernek bizden sonra iş başına gelen genç, çalışkan, yetenekli yöneticiler aracılığıyla büyüdü ve gelişti. Bu süreçte daha yararlı olabilmek için kendi alanında çabalar gösteren üyeleriyle birlikte, güçlü ve uyumlu çalışmaları sonucu evlat edinmek ve koruyucu aile olmak çabasını gösteren ailelerin sorunları, birlikte daha güçlü bir sesle ve deneyimle çözülmeye başlandı.

Bu gelişme bizi Türkiye'de Devlet koruması altına alınan çocukların bir sivil toplum örgütünün desteğine ne kadar çok gereksinim duyduğu gerçeği ile yüzleştirdi. Çünkü tüm dernek üyelerimiz ve yöneticilerimiz başta Devlet koruması altına alınan çocuklar olmak üzere her çocuğun sevgi dolu bir ailede belirli bir refah düzeyinde, bir birey olarak hakları verilerek yaşatılmalarının ve büyütülmelerinin ne denli gerekli olduğu bilinci ile çalıştılar. Bu bilinçle çalışmalarımızı yürütürken önemli zorluklarla karşılaşyoruz. Süreç içerisinde, çocuğu aileye ait bir mülkiyet unsuru olarak gören ve bu nedenle çocuk üzerinde sınırsız tasarruf hakkına sahip olunduğu düşüncesine dayanan yerleşik anlayışla, önyargıyla mücadele ediyoruz. Bu düşünce biçimlerini dönüştürmenin ne kadar güç olduğunun farkındayım. Ancak yılmadık, yılmayacağız, çalışmalarımıza kararlılıkla devam edeceğiz.

Konuya bir hukukçu gözü ile genel olarak baktığımızda ise ülkemizin, çocuğu bir birey olarak kabul ettiğini, başta yaşam hakkı olmak üzere gelişim, korunma, katılım hakları verilerek, yararı korunarak sevgi dolu bir ailede belli bir refah seviyesinin üzerinde büyütülmesini sağlayacak tüm uluslararası sözleşmeleri kabul edip imzaladığını, bununla

¹ Avukat, Asma Hukuk Bürosu, turkayasma@hotmail.com
DOI: 10.37609/akya.3937. c3012

BÖLÜM 10

Çocuğun Gelişim Dönemlerine Göre Evlat Edinme

Demet GÜLALDI¹

GİRİŞ

Çocuk gelişimi, doğumdan ergenliğe kadar fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal alanlarda bireysel özellikler içeren evrelerden oluşur. Gelişim biyolojik özelliklerin yanı sıra çevrenin etkisi ve yaşantılar yoluyla gerçekleşmektedir. Yaşantılar ve deneyimlerin beyin üzerinde ve dolayısıyla davranış üzerinde derin bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Yaşantılar, normal gelişim için gerekli bilgiyi sağladığında ve performansı kalıcı olarak değiştirdiğinde, bu tür duyarlı dönemlere *kritik dönem* adı verilir (Knudsen, 2004). Çocuğun biyolojik ailesinden farklı bir aileye hukuki ve duygusal bağlarla katılımını ifade eden evlat edinme süreci ise gelişimsel özellikler ve çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemi ile yakından ilişkilidir. Gelişim dönemlerinde çocuklar bireysel farklılıklar gösterebileceği gibi çocukların gelişiminin kesintiye uğratmadan sürdürülebilmesi için evlat edinme sürecinin iyi planlanması gereklidir. Bu planlamanın çocuğun gelişimsel gereksinimleri karşılanarak ve her dönemin özgün özellikleri göz önünde bulundurularak yapılması önemlidir. Bebeklik döneminde evlat edinme, dönemin özelliği açısından gerçekleşmesi beklenen güvenli bağlanmanın desteklenmesi ve gelişimsel risklerin azaltılması açısından önemli bir dönemdir. Ayrıca bu dönem, anne baba açısından da duyarlı bakım vermenin öğrenildiği ve duyarlı anne babalığın geliştiği bir dönemdir. Erken çocukluk döneminde ise öz güven gelişimi, dil gelişimi, özbakım becerilerinin kazanılması ve Sosyal-duygusal gelişim ön planda iken, okul döneminde akademik uyum, akran ilişkileri ve benlik algısı kritik hale gelir. Ergenlik döneminde ise kimlik oluşumu, biyolojik kökenlere yönelik merak ve bağımsızlık ihtiyacı sürece yön verir. Bu dönemsellikte, evlat edinmenin psiko-sosyal temellerini anlamada “Bağlanma kuramı” önemli bir çerçeve sunmaktadır (Shaver, 2014). Araştırmalar, erken ve duyarlı anne babalık desteğinin evlat edinilmiş çocukların psikososyal uyumunu güçlendirdiğini göstermektedir (Juffer vd., 1997; Schoemaker vd.,

¹ Dr., Üsküdar Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü, demet.gulaldi@uskudar.edu.tr

ORCID: 0000-0002-8971-9737

DOI: 10.37609/akya.3937. c3013

aile yanında bakım uygulamaları; güvenli bağlanma ilişkilerini güçlendiren, aidiyet duygusunu pekiştiren ve sağlıklı kimlik inşasına zemin hazırlayan temel bir gelişimsel müdahale alanıdır. Dolayısıyla çocuk koruma politikalarının, yalnızca bakım sağlama değil, aynı zamanda çocuğun bütüncül gelişimini ve kimlik oluşumunu destekleyen, hak temelli ve sürdürülebilir bir yaklaşım üzerine inşa edilmesi gerekmektedir. Çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak planlanan, ulusal mevzuat ve uluslararası sözleşmelerle uyumlu, sürdürülebilir aile yanında bakım modelleri; her çocuğun sağlıklı, mutlu ve üretken bir birey olarak yetişebilmesinin en etkili yoludur.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024). *ASHB İstatistik Bülteni* [Bülten].
- Ainsworth, M. D. S. (1979). Attachment as related to mother-infant interaction. İçinde *Advances in the Study of Behavior* (C. 9, ss. 1-51). Elsevier. [https://doi.org/10.1016/S0065-3454\(08\)60032-7](https://doi.org/10.1016/S0065-3454(08)60032-7)
- Arslan, Z., ve Emre, O. (2022). Lawrence Kohlberg'in Ahlak Gelişimi Kuramı. İçinde A. Barbaroğlu, & G. Serter Öztürk (Ed.), *Çocuk Gelişiminde Kuramlar* (ss. 255-286). Eğiten Kitap.
- Avrupa Konseyi (2021). Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi (2016-2021). <https://www.aile.tr/media/7643/ak2016-2021-cocuk-haklari-strateji-belgesi-turkce.pdf>
- Avrupa Konseyi (2025). Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi (2022-2027) Aradönem Değerlendirme Konferans Raporu. <https://rm.coe.int/report-mtr-en-/1680b6655a>
- Beverly, O. (2021). *Erken Çocukluk Eğitiminde Dil Gelişimi* (5. basım). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bilir, Ş. (1984). Ana çocuk ağırlığı (4.Baskı). Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989). Erişim adresi: <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>
- Birleşmiş Milletler Çocuk Alternatif Bakımına İlişkin Kılavuz İlkeler (2010). Erişim adresi: https://elelefederasyonu.org.tr/storage/app/media/docs/4_bm_alternatif_bakim.pdf
- Bowlby, J. (1960). Separation Anxiety. *The International Journal of Psychoanalysis*, 41, 89.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss*, (C. 1). Hogarth Press and the Institute of Psychoanalysis.
- Brodzinsky, D. M. (2011). Children's understanding of adoption: Developmental and clinical implications. *Professional Psychology: Research and Practice*, 42(2), 200-207. <https://doi.org/10.1037/a0022415>
- Bronfenbrenner, U. (1992). Ecological systems theory. İçinde *Six theories of child development. Revised formulations and current issues*. Jessica Kingsley Publishers.
- Children's Bureau (15 Ağustos, 2024). *Adoption and Foster Care Statistics*. Erişim adresi: <https://acf.gov/cb/data-research>
- Clifford, M. T. (2005). *Psikolojiye giriş* (16.baskı). Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları.
- Dubois-Comtois, K., Bussi eres, E.-L., Cyr, C., St-Onge, J., Baudry, C., Milot, T., ve Labb e, A.-P. (2021). Are children and adolescents in foster care at greater risk of mental health problems than their counterparts? A meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 127, 106100. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2021.106100>
- Epli, H. (2022). Sigmund Freud ve kişilik gelişimi. İçinde A. Barbaroğlu & G. Öztürk Serter (Ed.), *Çocuk Gelişiminde Kuramlar* (ss. 313-352). Eğiten Kitap.
- European Union Agency for Fundamental Rights (Ed.). (2025). *Towards integrated child protection systems: Challenges, promising practices and ways forward*. Publications Office. <https://doi.org/10.2811/7596124>
- Graf, N., Zanca, R. M., Song, W., Zeldin, E., Raj, R., ve Sullivan, R. M. (2022). Neurobiology of Parental regulation of the infant and its disruption by trauma within attachment. *Frontiers in Behavioral Neuroscience*, 16, 806323. <https://doi.org/10.3389/fnbeh.2022.806323>

- Grotevant, H. D., & Von Korff, L. (2011). Adoptive identity. S. J. Schwartz, K. Luyckx, & V. L. Vignoles (Ed.), *Handbook of Identity Theory and Research* içinde (ss. 585-601). Springer New York. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-7988-9_24
- Heath, A. F., Colton, M. J., ve Aldgate, J. (1994). Failure to escape: A longitudinal study of foster children's educational attainment. *The British Journal of Social Work*, 24(3), 241-260. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjsw.a056064>
- Juffer, F., Hoksbergen, R., Riksen-Walraven, J., ve Kohnstamm, G. (1997). Early intervention in adoptive families: Supporting maternal sensitive responsiveness, infant-mother attachment, and infant competence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(8), 1039-1050. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1997.tb01620.x>
- Knudsen, E. I. (2004). Sensitive periods in the development of the brain and behavior. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 16(8), 1412-1425. <https://doi.org/10.1162/0898929042304796>
- Lind, T., Lee Raby, K., Goldstein, A., Bernard, K., Caron, E., Yarger, H. A., Wallin, A., ve Dozier, M. (2021). Improving social-emotional competence in internationally adopted children with the attachment and biobehavioral catch-up intervention. *Development and Psychopathology*, 33(3), 957-969. <https://doi.org/10.1017/S0954579420000255>
- Lo, A. Y. H., Grotevant, H. D., Baden, A. L., ve Hogan, C. M. (2024). Unsettled adoptive identity: Understanding relationship challenges in adopted adolescents' identity narratives. *Family Process*, 63(3), 1592-1622. <https://doi.org/10.1111/famp.12953>
- McLaughlin, K. A., Zeanah, C. H., Fox, N. A., ve Nelson, C. A. (2012). Attachment security as a mechanism linking foster care placement to improved mental health outcomes in previously institutionalized children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, 53(1), 46-55. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2011.02437.x>
- Naveed, S., Saboor, S., ve Zeshan, M. (2020). An overview of attachment patterns: Psychology, neurobiology, and clinical implications. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 58(8), 18-22. <https://doi.org/10.3928/02793695-20200717-01>
- Nelson, C. A., Zeanah, C. H., Fox, N. A., Marshall, P. J., Smyke, A. T., ve Guthrie, D. (2007). Cognitive recovery in socially deprived young children: The Bucharest Early Intervention Project. *Science*, 318(5858), 1937-1940. <https://doi.org/10.1126/science.1143921>
- Papalia, D.E. (with Martorell, G., Feldmen Ruth, D., Olds, S., W.). (2012). *Experience Human Development* (12. bs). McGraw-Hill College.
- Piaget, J. (Vols. 1-32). (1999). Taylor & Francis Group.
- Santrock, J. W. (2023). *Yaşam Boyu Gelişim* (Galip Yüksel, Ed.; 13. bs). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Schoemaker, N., Wentholt, W., Goemans, A., Vermeer, H., Juffer, F., ve Alink, L. (2020). A meta-analytic review of parenting interventions in foster care and adoption. *Development and Psychopathology*, 32(3), 1149-1172. <https://doi.org/10.1017/S0954579419000798>
- Shaver, P. R. (2014). Attachment, loss, and grief: Bowlby's views and current controversies. Cassidy, J., & Shaver, P. R. (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* içinde, 48-77.
- Stulmaker, H., ve Ray, D. (2015). Child-centered play therapy with young children who are anxious: A controlled trial. *Children and Youth Services Review*, 57, 127-133. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.08.005>
- Sullivan, R., Perry, R., Sloan, A., Kleinhaus, K., ve Burtchen, N. (2011). Infant bonding and attachment to the caregiver: Insights from basic and clinical science. *Clinics in Perinatology*, 38(4), 643-655. <https://doi.org/10.1016/j.clp.2011.08.011>
- Terradas, M. M., & Asselin, A. (2021). Change in the play of children who experienced early relational trauma: Theoretical and clinical reflections on psychodynamic intervention. *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy*, 20(3), 290-312. <https://doi.org/10.1080/15289168.2021.1945729>

- Trawick-Smith, J. W. (with Akman, B.). (2013). *Erken çocukluk döneminde gelişim: Çok kültürlü bir bakış açısı* (Gözden geçirilmiş yeni basım). Nobel Akademik Yayıncılık.
- UNICEF. (2025). *Children in residential care*. Erişim adresi: <https://data.unicef.org/resources/data-set/children-in-residential-care/>
- Van IJzendoorn, M. H., Palacios, J., Sonuga-Barke, E. J. S., Gunnar, M. R., Vorria, P., McCall, R. B., Le Mare, L., Bakermans-Kranenburg, M. J., Dobrova-Krol, N. A., ve Juffer, F. (2011). I. Children in institutional care: Delayed development and resilience. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 76(4), 8-30. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5834.2011.00626.x>
- Wade, M., Parsons, J., Humphreys, K. L., McLaughlin, K. A., Sheridan, M. A., Zeanah, C. H., Nelson, C. A., ve Fox, N. A. (2022). The Bucharest Early Intervention Project: Adolescent mental health and adaptation following early deprivation. *Child Development Perspectives*, 16(3), 157-164. <https://doi.org/10.1111/cdep.12462>
- Weininger, o. (2018). Play and early childhood. Wilkinson, P. F. (Ed.), *In celebration of play: An integrated approach to play and child development*. içinde, ss. 43-63. Croom Helm.

BÖLÜM 11

Evlat Edinme ve Çocuk Ruh Sağlığı

Cansu ÇOBANOĞLU OSMANLI¹

GİRİŞ

Evlat edinme; bir yetişkinin, çoğunlukla reşit olmayan bir bireyin bakım, gözetim ve yetiştirilmesine ilişkin tüm yasal hak ve sorumlulukları kalıcı bir biçimde üstlendiği resmi bir işlemdir (Martin vd., 2007).

Bireyler; fertilité sorunları, fetal kayıpları, çocuklarının ölümü, daha fazla çocuk arzularının olması ya da yalnızca bir çocuğa sıcak bir yuva sağlama isteği gibi farklı nedenlerle evlat edinmeyi tercih edebilirler (Schulte, 2025). Ancak evlat edinme süreci, sadece yasal bir düzenleme değil, aynı zamanda çocuğun gelişimi ve ruhsal sağlığı açısından da kritik bir dönüm noktasıdır.

Evlat edinilen çocuk ve ergenler, doğum öncesinden itibaren birçok stresöre maruz kalabilmekte ve bu durum bilişsel ve ruhsal sorunlara neden olabilmektedir. Yine de bu sorunların destekleyici aile ortamı ve uygun müdahalelerle büyük ölçüde telafi edilebildiği bildirilmektedir (Van IJzendoorn ve Juffer, 2006). Evlat edinilen çocukların bilişsel ve ruhsal sorunlarının etiolojisinde hem genetik hem de çevresel birçok faktörün rol oynadığı bilinmektedir (Ingersoll, 1997).

EVLAT EDİNİLEN ÇOCUKLARDA RUH SAĞLIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Çevresel Faktörler

Evlat edinme öncesindeki olaylar (doğum öncesi ve doğum sırasındaki etkenler, evlat edinme dönemi öncesinde bakım ve bağlanma kalitesi), evlat edinen anne baba ile çocuk ilişkisinin niteliği ve evlat edinilen çocuğun kimlik arayışı gibi faktörlerin etkili olabileceği düşünülmektedir (Ingersoll, 1997). Doğum öncesi, doğum sonrası, evlat edinme

¹ Dr. Öğr. Üyesi , Giresun Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD.,
drcansucobanoglu@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9631-1262

Öneriler ve tedavi:

Evlat edinme sürecinin çocuğa anlatılmasından sonra başlayan sinirlilik, kaygı, öfke sorunları, arkadaş ilişkilerinde bozulmalar gibi uyumsal zorlukları nedenli psikofizyolojik işlevleri ve işlevselliği etkilenen S.H. için medikal tedavi başlanılmış olup hem bireysel hem de aile odaklı psikoterapi görüşmeleri devam etmektedir.

S.H. için evlat edinme sürecinin duygusal anlamda sağlıklı şekilde işlenebilmesi amacıyla kimlik gelişimini destekleyici psikoterapötik çalışmalar önemlidir. Bu bağlamda:

Bireysel psikoterapi görüşmeleriyle çocuğun duygusal farkındalığının artırılması, kaygı ve öfke yönetimi becerilerinin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Aile odaklı görüşmelerle, anne ve babanın evlat edinme konusundaki tutumlarının yeniden yapılandırılması, açık ve güvenli iletişim ortamının oluşturulması amaçlanmaktadır.

Çocuğun sosyal becerilerini geliştirmek ve arkadaş ilişkilerinde yaşadığı güçlükleri azaltmak amacıyla destekleyici sosyal beceri çalışmaları önerilmektedir.

Süreç, çok boyutlu izlem, duygusal gelişimi destekleme ve sosyal işlevselliği artırma hedefleriyle sürdürülmektedir.

KAYNAKLAR

- Altınoğlu-Dikmeer, D.İ., Erol, N. ve Gençöz, T. (2014). Evlat Edinilmiş ve Biyolojik Ebeveyniyle Yaşayan Çocukların Davranışsal ve Duygusal Sorunları ve Bağlanma Düzeyleri ile Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Stillerinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(4), 234- 243. https://www.turkpsikiyatri.com/PDF/C25S4/2_14002_Evlat_edinilmis.pdf
- Bramlett, M. D., Radcl, L. F., ve Blumberg, S. J. (2007). The health and well-being of adopted children. *Pediatrics*, 119(Supplement_1), S54-S60. <https://doi.org/10.1542/peds.2006-2089I>
- Cadoret, R. J., Yates, W. R., Ed, T., Woodworth, G., ve Stewart, M. A. (1995). Genetic-environmental interaction in the genesis of aggressivity and conduct disorders. *Archives of General Psychiatry*, 52(11), 916-924. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1995.03950230030006>
- DeGarmo, D. S., ve Forgatch, M. S. (2014). Contexts as predictors of changing maternal parenting practices in diverse family structures: A social interactional perspective of risk and resilience. In *Coping with divorce, single parenting, and remarriage* (pp. 227-252). Psychology Press.
- Edelstein, S. B., Burge, D., ve Waterman, J. (2001). Helping foster parents cope with separation, loss, and grief. *Child Welfare*, 5-25.
- Fisher, P. A. (2015). Adoption, fostering, and the needs of looked-after and adopted children. *Child and Adolescent Mental Health*, 20(1), 5-12. <https://doi.org/10.1111/camh.12084>
- Flores, E., Cicchetti, D., ve Rogosch, F. A. (2005). Predictors of resilience in maltreated and nonmaltreated Latino children. *Developmental Psychology*, 41(2), 338. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.41.2.338>
- Ford, T., Vostanis, P., Meltzer, H., ve Goodman, R. (2007). Psychiatric disorder among British children looked after by local authorities: comparison with children living in private households. *The*

- British Journal of Psychiatry*, 190(4), 319-325. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.106.025023>
- Grotevant, H. D., ve McDermott, J. M. (2014). Adoption: Biological and social processes linked to adaptation. *Annual Review of Psychology*, 65(1), 235-265. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010213-115020>
- Harwood, R., Feng, X., ve Yu, S. (2013). Preadoption adversities and postadoption mediators of mental health and school outcomes among international, foster, and private adoptees in the United States. *Journal of Family Psychology*, 27(3), 409. <https://doi.org/10.1037/a0032908>
- Heikkilä, A. R., Lapinleimu, H., Virtanen, I., Rönnlund, H., Raaska, H., ve Elovainio, M. (2022). Changes in objectively measured sleep among internationally adopted children in 1-year follow-up during the first years in new families. *Frontiers in Pediatrics*, 10, 948010. <https://doi.org/10.3389/fped.2022.948010>
- Ingersoll, B. D. (1997). Psychiatric disorders among adopted children: A review and commentary. *Adoption Quarterly*, 1(1), 57-73. https://doi.org/10.1300/J145v01n01_04
- Jiménez-Morago, J. M., León, E., ve Román, M. (2015). Adversity and adjustment in children in institutions, family foster care, and adoption. *The Spanish Journal of Psychology*, 18, E45. <https://doi.org/10.1017/sjp.2015.49>
- Jones, V. F., Schulte, E. E., Council on Foster Care, A., Care, K., Springer, S., Szilagyi, M. A., Forkey, H., Greiner, M. V., Harmon, D., Lee, P., ve Nalven, L. M. (2019). Comprehensive health evaluation of the newly adopted child. *Pediatrics*, 143(5), e20190657. <https://doi.org/10.1542/peds.2019-0657>
- Jones, V. F., Schulte, E. E., Waite, D., Council on Foster Care., Springer, S., Szilagyi, M. A., Forkey, H., Fortin, K., Greiner, M. V., ve Harmon, D. (2020). Pediatrician guidance in supporting families of children who are adopted, fostered, or in kinship care. *Pediatrics*, 146(6). <https://doi.org/10.1542/peds.2020-034629>
- Juffer, F., Finet, C., Vermeer, H., ve van den Dries, L. (2015). Bindung und kognitive sowie motorische Entwicklung in den ersten fünf Jahren nach der Adoption: Ein Review über international adoptierte Kinder aus China [Attachment and Cognitive and Motor Development in the First Years after Adoption: A Review of Studies on Internationally Adopted Children from China]. *Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie*, 64(10), 774-792. <https://doi.org/10.13109/prkk.2015.64.10.774>
- Lawrence, C. R., Carlson, E. A., ve Egeland, B. (2006). The impact of foster care on development. *Development and Psychopathology*, 18(1), 57-76. <https://doi.org/10.1017/S0954579406060044>
- Martin, A., Volkmar, F. R. ve Lewis, M. (2007). *Lewis's Child and Adolescent Psychiatry: A Comprehensive Textbook*. Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams ve Wilkins. <https://books.google.com.tr/books?id=s9Jdn43iac8C>
- Mason, P. W., Johnson, D. E., ve Prock, L. A. (2014). *Adoption medicine: Caring for children and families*. American Academy of Pediatrics. <https://doi.org/10.1542/9781581108422>
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American psychologist*, 56(3), 227. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.227>
- Miller, L., Chan, W., Comfort, K., ve Tirella, L. (2005). Health of children adopted from Guatemala: comparison of orphanage and foster care. *Pediatrics*, 115(6), e710-717. <https://doi.org/10.1542/peds.2004-2359>
- Nickman, S. L., Rosenfeld, A. A., Fine, P., MacIntyre, J. C., Pilowsky, D. J., Howe, R.-A., Derdeyn, A., Gonzales, M. B., Forsythe, L., ve Sveda, S. A. (2005). Children in adoptive families: Overview and update. *Journal of the American Academy of Child ve Adolescent Psychiatry*, 44(10), 987-995. <https://doi.org/10.1097/01.chi.0000174463.60987.69>
- Roy, P., Rutter, M., ve Pickles, A. (2004). Institutional care: Associations between overactivity and lack of selectivity in social relationships. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(4), 866-873. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00278.x>
- Rutter, M. (2003). Genetic influences on risk and protection: Implications for understanding resi-

- lience. Resilience and vulnerability: *Adaptation in the context of childhood adversities*, 489-509. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511615788.022>
- Schulte, E. E. (2025, Mart 07.). Adoption. UpToDate. <https://www.uptodate.com/contents/adoption>
- van den Dries, L., Juffer, F., van IJzendoorn, M. H. ve Bakermans-Kranenburg, M. J. (2010). Infants' physical and cognitive development after international adoption from foster care or institutions in China. *Journal of Developmental Behavior and Pediatrics*, 31(2), 144-150. <https://doi.org/10.1097/DBP.0b013e3181cdaa3a>
- Van IJzendoorn, M. H., ve Juffer, F. (2006). The Emanuel Miller Memorial Lecture 2006: Adoption as intervention. Meta-analytic evidence for massive catch-up and plasticity in physical, socio-emotional, and cognitive development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(12), 1228-1245. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2006.01675.x>
- Verhulst, F. C., Althaus, M. and Versluis-Den Bieman, H. J. (1992). Damaging backgrounds: Later adjustment of international adoptees. *Journal of the American Academy of Child ve Adolescent Psychiatry*, 31(3), 518-524. <https://doi.org/10.1097/00004583-199205000-00020>
- Wade, M., Fox, N. A., Zeanah, C. H., ve Nelson, C. A. (2018). Effect of foster care intervention on trajectories of general and specific psychopathology among children with histories of institutional rearing: A randomized clinical trial. *JAMA Psychiatry*, 75(11), 1137-1145. <https://doi.org/10.1001/jamapsychiatry.2018.2556>
- Weitzman, C., ve Albers, L. (2005). Long-term developmental, behavioral, and attachment outcomes after international adoption. *Pediatric Clinics*, 52(5), 1395-1419. <https://doi.org/10.1016/j.pcl.2005.06.009>
- Winokur, M. A., Holtan, A., ve Batchelder, K. E. (2018). Systematic review of kinship care effects on safety, permanency, and well-being outcomes. *Research on Social Work Practice*, 28(1), 19-32. <https://doi.org/10.1177/1049731515620843>
- Zeanah, C. H., Egger, H. L., Smyke, A. T., Nelson, C. A., Fox, N. A., Marshall, P. J., ve Guthrie, D. (2009). Institutional rearing and psychiatric disorders in Romanian preschool children. *American Journal of Psychiatry*, 166(7), 777-785. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2009.08091438>

BÖLÜM 12

Evlat Edinmede Bağlanma ve Bağlanma Bozuklukları

Nisa Didem ZENGİN¹, Didem Behice ÖZTOP²

GİRİŞ

Bağlanma, bir çocuğun hayatındaki ilk ve en temel ilişkidir. Bir çocuğun, doğduğu andan itibaren büyüdüğü aileyle kurduğu bağ, onun güven duygusunu ve dış dünyaya olan tutumunu şekillendirir. Evlat edinme süreci, bu bağların yeniden kurulmasını kapsayan özel bir yolculuktur, sadece yasal bir değişiklik değil, aynı zamanda duygusal bir yeniden bağ kurma sürecidir.

Her evlat edinme hikayesi benzersizdir. Çocuklar, geçmişlerinde farklı deneyimler yaşamış olabilirler ve bu deneyimler, onları bazen güvensiz ve savunmasız hissettirebilir; bu da bağ kurarken zorluk yaşamalarına neden olabilir. Ancak unutulmamalıdır ki, bağlanma bir süreçtir ve evlat edinilen çocuklar, sevgi dolu bir ortamda zamanla bu bağı kurabilirler. Çocukla güçlü bir bağ kurmak, sadece onları büyütmek değil, aynı zamanda onların duygusal ihtiyaçlarını anlamayı ve bunlara uygun bir şekilde yanıt vermeyi içerir. Her çocuk sevgiyle büyümeyi hak eder; ama her çocuk gösterilen sevgiye aynı hızda cevap veremeyebilir. Evlat edinen anne babanın, çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını anlaması, onlara sabır ve güvenle yaklaşması, bu süreci sağlıklı bir şekilde ilerletmelerine yardımcı olacaktır.

Bu bölümde, bağlanma kavramı ve evlat edinilen çocuklarda bağlanma bozuklukları hakkında bilgi verilecektir. Ayrıca, bağlanma sorunlarının erken dönemde fark edilmesi, buna yönelik profesyonel destek almanın önemine değinilecektir.

¹ Uzm. Dr., Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD., ndgultekin@ankara.edu.tr, ORCID: 0009-0004-3277-8885

² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD., oztot@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3189-2112

SONUÇ VE ÖNERİLER

Evlat edinme, birçok farklı duygunun, beklentinin ve geçmiş deneyimlerin kesiştiği özel bir yolculuktur. Evlat edinme sürecinde bağlanma, çocuğun sağlıklı gelişimi için temel yapı taşlarından biridir. Güvenli bağlar; çocuğun iyileşmesine, anlam bulmasına ve kimliğini inşa etmesine olanak tanır. Bu nedenle evlat edinme sürecinde en değerli hediye, çocuğa yalnızca bir aile değil, güvenli bir ilişki sunabilmektir.

Evlat edinen anne babanın bilinçli, duyarlı yaklaşımları ve gerektiğinde profesyonel destek almaları bu süreci olumlu yönde etkiler. Uzmanlar, politikada yer alan yetkililer ve sosyal hizmet sistemleri, evlat edinme sonrası süreci destekleyecek yapılar oluşturmaktadır.

Bu bölüm, bağlanmanın evlat edinme sürecindeki yerini görünür kılmak aileler için uygulanabilir bilgiler sunmak amacıyla kaleme alınmıştır. Umuyoruz ki bu bilgiler, çocukların güvenli bağlar kurabildiği, kabul gördüğü ve sevgiyle büyüdüğü aile ortamlarının çoğalmasına katkı sunar.

KAYNAKLAR

- Ainsworth, M. S., Blehar, M. C., Waters, E., ve Wall, S. (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Lawrence Erlbaum.
- Ainsworth, M. S., ve Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, 46(4), 333–341. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.46.4.333>
- Altınöglü-Dikmeer, D.İ., Erol, N. ve Gençöz, T. (2014). Evlat Edinilmiş ve Biyolojik Ebeveyniyle Yaşayan Çocukların Davranışsal ve Duygusal Sorunları ve Bağlanma Düzeyleri ile Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Stillerinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(4), 234–243. https://www.turkpsikiyatri.com/PDF/C25S4/2_14002_Evlat_edinilmis.pdf
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı*. 5. Baskı (DSM-5). çev. E. Köroğlu. Hekimler Yayın Birliği.
- Audet, K., ve Le Mare, L. (2010). Mitigating effects of the adoptive caregiving environment on inattention/overactivity in children adopted from Romanian orphanages. *International Journal of Behavioral Development*, 35(2), 107–115. <https://doi.org/10.1177/0165025410373313>
- Beijersbergen, M. D., Juffer, F., Bakermans-Kranenburg, M. J., ve van IJzendoorn, M. H. (2012). Remaining or becoming secure: parental sensitive support predicts attachment continuity from infancy to adolescence in a longitudinal adoption study. *Developmental Psychology*, 48(5), 1277–1282. <https://doi.org/10.1037/a0027442>
- Bowlby, J. (1988). A secure base: Parent-child attachment and healthy human development. In *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. Basic Books.
- Bratton, S. C., Ray, D., Rhine, T., ve Jones, L. (2005). The Efficacy of Play Therapy With Children: A Meta-Analytic Review of Treatment Outcomes. *Professional Psychology: Research and Practice*, 36(4), 376–390. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.36.4.376>
- Brodzinsky, D. M. (2005). Reconceptualizing Openness in Adoption: Implications for Theory, Research, and Practice. In *Psychological issues in adoption: Research and practice*. (pp. 145–166). Praeger Publishers/Greenwood Publishing Group.
- Brodzinsky, D. M. (2011). Children's understanding of adoption: Developmental and clinical impli-

- cations. *Professional Psychology: Research and Practice*, 42(2), 200–207. <https://doi.org/10.1037/a0022415>
- Cassidy, J. ve Shaver, P. R. (2008). The nature of the child's ties. *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* içinde J. Cassidy ve P. R. Shaver (Ed), 3–22. The Guilford Press.
- Çetin, P. İ. (2022). *Evlat edinilen ailelerin evlat edinme süreçlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Akdeniz Üniversitesi <http://acikerisim.akdeniz.edu.tr/xmlui/handle/123456789/7108>
- Dalgaard, N. T., Filges, T., Viinholt, B. C. A., ve Pontoppidan, M. (2022). Parenting interventions to support parent/child attachment and psychosocial adjustment in foster and adoptive parents and children: A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 18(1), e1209. <https://doi.org/10.1002/cl2.1209>
- De Wolff, M., ve van IJzendoorn, M. H. (1997). Sensitivity and attachment: A meta-analysis on parental antecedents of infant attachment. In *Child Development*, 68(4), 571–591.. <https://doi.org/10.2307/1132107>
- Dozier, M., Zeanah, C. H., ve Bernard, K. (2013). Infants and toddlers in foster care. *Child Development Perspectives*, 7(3), 166–171. <https://doi.org/10.1111/cdep.12033>
- Drozd, F., Bergsund, H. B., Hammerstrøm, K. T., Hansen, M. B., ve Jacobsen, H. (2018). A Systematic review of courses, training, and interventions for adoptive parents. *Journal of Child and Family Studies*, 27(2), 339–354. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0901-7>
- Dünya Sağlık Örgütü. (2006). Çocuklara Kötü Muamelenin Önlenmesi: Bu Konuda Harekete Geçilmesine ve Kanıt Toplanmasına Yönelik bir Kılavuz. T.C Sağlık Bakanlığı. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_tur.pdf?sequence=21
- Farmer, E. (2005). Foster Carer Strain and its Impact on Parenting and Placement Outcomes for Adolescents. *British Journal of Social Work*, 35(2), 237–253. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bch181>
- Foli, K. J., Lim, E., ve South, S. C. (2017). Longitudinal analyses of adoptive parents' expectations and depressive symptoms. *Research in Nursing ve Health*, 40(6), 564–574. <https://doi.org/10.1002/nur.21838>
- Gençer, A. A., ve Aksoy, A. B. (2016). Anne çocuk etkileşiminde farklı bir yaklaşım: Theraplay Oyun Terapisi. *Psikiyatride GÜncel Yaklaşımlar - Current Approaches in Psychiatry*, 8(22173), 244–254. <https://doi.org/10.18863/pgy.238186>
- Hughes, D., Golding, K. S., ve Hudson, J. (2015). Dyadic Developmental Psychotherapy (DDP): the development of the theory, practice and research base. *Adoption ve Fostering*, 39(4), 356–365. <https://doi.org/10.1177/0308575915610943>
- Irfan, N., Nair, A., Bhaskaran, J., Akter, M., ve Watts, T. (2022). Review of the Current Knowledge of Reactive Attachment Disorder. *Cureus*. <https://doi.org/10.7759/cureus.31318>
- Juffer, F., Bakermans-Kranenburg, M. J., ve van IJzendoorn, M. H. (2005). The importance of parenting in the development of disorganized attachment: evidence from a preventive intervention study in adoptive families. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, 46(3), 263–274. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00353.x>
- Kılıç, M. K. (2019). Evlat Edinilen Çocuklarda Bağlanma. *Mediterranean Journal of Humanities*, 9, 223–240. <https://doi.org/10.13114/MJH.2019.460>
- Lionetti, F., Pastore, M., ve Barone, L. (2015). Parenting stress: The roles of attachment states of mind and parenting alliance in the context of adoption. *Parenting: Science and Practice*, 15(2), 75–91. <https://doi.org/10.1080/15295192.2015.1020142>
- Lo, A. Y. H., Cashen, K. K., ve Grotevant, H. D. (2021). Adoptive parenting cognitions in the era of open adoption: Is shared fate theory still relevant? *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 70(4), 1117–1131. <https://doi.org/10.1111/fare.12557>
- Madigan, S., Bakermans-Kranenburg, M. J., Van IJzendoorn, M. H., Moran, G., Pederson, D. R., ve Benoit, D. (2006). Unresolved states of mind, anomalous parental behavior, and disorganized

- attachment: A review and meta-analysis of a transmission gap. *Attachment ve Human Development*, 8(2), 89–111. <https://doi.org/10.1080/14616730600774458>
- Main, M., ve Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. In *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention*. (pp. 121–160). The University of Chicago Press.
- Meltzer, H., Gatward, R., Corbin, T., Goodman, R., ve Ford, T. (n.d.). *The mental health of young people looked after by local authorities in England*. Palgrave Macmillan London. <https://sp.ukdataservice.ac.uk/doc/5280/mrdoc/pdf/5280userguide.pdf>
- Kılıç, M.K. (2019). Evlat Edinilen Çocuklarda Bağlanma. *Mediterranean Journal of Humanities*, 9(1), 223–240. <https://doi.org/10.13114/MJH.2019.460>
- National Collaborating Centre for Mental Health (UK). (2015). *Children's Attachment: Attachment in Children and Young People Who Are Adopted from Care, in Care or at High Risk of Going into Care*. <https://www.rcpsych.ac.uk/home>
- O'Connor, T. G., Bredenkamp, D., Rutter, M., ve U London, Inst of Psychiatry, English & Romanian Adoptees (ERA) Study Team. (1999). Attachment disturbances and disorders in children exposed to early severe deprivation. *Infant Mental Health Journal*, 20(1), 10–29. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-0355\(199921\)20:1<10::AID-IMHJ2>3.0.CO;2-S](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-0355(199921)20:1<10::AID-IMHJ2>3.0.CO;2-S)
- OpenAI. (2025). *Güvenli Üs Döngüsü Görsel Temsili*.
- Pak Güre, M. D., Aydeniz, Ü., ve Uğurlu, Z. (2024). Türkiye’de Koruyucu Aile ve Evlat Edinme ile İlgili Çalışmalar: Sistematik Bir İnceleme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 8(2), 52–66. <https://doi.org/10.70989/scd.1587368>
- Pinderhughes, E. E., ve Brodzinsky, D. M. (2019). Parenting in adoptive families. In *Handbook of parenting: Children and parenting*, Vol. 1, 3rd ed. (pp. 322–367). Routledge/Taylor ve Francis Group. <https://doi.org/10.4324/9780429440847-10>
- Raby, K. L., ve Dozier, M. (2019). Attachment across the lifespan: insights from adoptive families. *Current Opinion in Psychology*, 25, 81–85. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2018.03.011>
- Rogers, F. (1994). *You Are Special: Words of Wisdom from America's Most Beloved Neighbor* (First Edit). Viking Adult.
- Sar, B. K. (2000). Preparation for Adoptive Parenthood with a Special-Needs Child. *Adoption Quarterly*, 3(4), 63–80. https://doi.org/10.1300/J145v03n04_05
- Siegel, D. J. ve Hartzell, M. (2013). *Parenting from the Inside Out: How a Deeper Self-Understanding Can Help You Raise Children Who Thrive: 10th Anniversary Edition*. Tarcher.
- Smit, E. M. (2002). Adopted Children: Core Issues and Unique Challenges. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 15(4), 143–150. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6171.2002.tb00389.x>
- Smyke, A. T., Zeanah, C. H., Gleason, M. M., Drury, S. S., Fox, N. A., Nelson, C. A., ve Guthrie, D. (2012). A Randomized Controlled Trial Comparing Foster Care and Institutional Care for Children With Signs of Reactive Attachment Disorder. *American Journal of Psychiatry*, 169(5), 508–514. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2011.11050748>
- Sroufe, L. A. (2005). Attachment and development: A prospective, longitudinal study from birth to adulthood. *Attachment ve Human Development*, 7(4), 349–367. <https://doi.org/10.1080/14616730500365928>
- van den Dries, L., Juffer, F., van IJzendoorn, M. H., ve Bakermans-Kranenburg, M. J. (2009). Fostering security? A meta-analysis of attachment in adopted children. *Children and Youth Services Review*, 31(3), 410–421. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2008.09.008>
- Vorria, P., Papaligoura, Z., Dunn, J., van IJzendoorn, M. H., Steele, H., Kontopoulou, A., ve Sarafidou, Y. (2003). Early experiences and attachment relationships of Greek infants raised in residential group care. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, 44(8), 1208–1220. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00202>
- Zeanah, C. H. (2018). *Handbook of Infant Mental Health* (4th ed.). Guilford Publications.
- Zeanah, C. H., ve Gleason, M. M. (2015). Annual Research Review: Attachment disorders in early

childhood – clinical presentation, causes, correlates, and treatment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(3), 207–222. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12347>

Zeanah, C. H., Smyke, A. T., ve Dumitrescu, A. (2002). Attachment disturbances in young children. II: Indiscriminate behavior and institutional care. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 41(8), 983–989. <https://doi.org/10.1097/00004583-200208000-00017>

BÖLÜM 13

Evlat Edinilmiş Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Türkiye Uygulamaları: Kuramsal ve Uygulamalı Bir Değerlendirme

İrem DEMİR MEYDAN¹, Beyza Nur YILDIRIM²

GİRİŞ

Bu çalışma, Türkiye’de özel gereksinimli çocukların evlat edinilmesine yönelik süreçleri, devlet desteklerini ve eğitsel-psikososyal müdahaleleri akademik bir perspektifle ele almaktadır. Evlat edinilen özel gereksinimli çocuklar için hem gelişimsel hem de sosyal politik bağlamda çok boyutlu destek sistemlerine gerek duyulmaktadır. Çalışmada, evlat edinme süreçleri, aile destekleri, eğitim hizmetleri ve psikososyal uygulamalar incelenmiş; oyun terapileri temelinde bütüncül bir yaklaşım önerilmiştir.

ÖZEL GEREKSİNİM VE EVLAT EDİNME

Özel gereksinim kavramı, bireyin herhangi bir fiziksel, bilişsel ya da ruhsal alandaki yetersizlik nedeniyle yaşamında karşılaştığı kısıtlanmayı ifade eder (Milli Eğitim Bakanlığı, 2018). Bu tanıma göre de “özel gereksinimli birey” kavramı yalnızca psikolojik veya patolojik bir durumu değil, aynı zamanda bireyin sosyal çevresiyle olan etkileşimini ve topluma katılımını, fiziksel yetersizlikleri de kapsayan çok yönlü bir olgudur. Özel gereksinimli bireyler tek bir kategori altında sınırlandırılmayacak kadar çeşitli özelliklere sahiptir. Zihinsel, işitme, görme, ortopedik yetersizlikler; otizm, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), özel öğrenme güçlüğü, duygusal uyum bozukluğu ve çoklu yetersizlik gibi farklı sınıflamalar söz konusudur (Çetin ve Sardohan 2022). Bu sınıflamalar, her bireyin gerek duyduğu eğitim desteğinin de bireyin bulunduğu sınıflandırmaya göre farklılık gösterebileceğini ve bireyselleştirilmiş eğitim planlarının gerekliliğini ortaya koyar.

¹ Uzman Psikolog/Özel Eğitim Öğretmeni, İzmit Özel Eğitim Uygulama Okulu
iremдемirmeydan@gmail.com, ORCID: 0009-0007-5238-2732

² Psikolog, psk.beyzayildirim@hotmail.com

KAYNAKLAR

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Bağlanma örüntüleri: Yabancı durumun psikolojik bir incelemesi*. Hillsdale, NJ: Erlbaum. https://archive.org/details/pattern-sofattach0000unse_g0x9
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (UNCRC). (1989). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. Birleşmiş Milletler. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>
- Booth, P. B. ve Jernberg, A. M. (2010). Theraplay® yaklaşımına genel bir bakış. A. Candan Kodalak (Çev. Ed.), G. Erder Numanoglu (Çev. Ed.) ve Ş. Çavuşoğlu (Çev. Ed.) *Theraplay®: Bağlanma Temelli Oyunlar Aracılığıyla Ebeveyn ve Çocuklara Daha İyi İlişkiler Kurmalarına Yardım Etmek* (1. Baskı, 1-85) içinde. Yenikapı Yayınları (Orjinal eserin yayın tarihi 2010, 3. Baskı).
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Volume I – Attachment*. New York, NY: Basic Books. <https://archive.org/details/attachmentandlos0000bowl>
- Bratton, S. C., Ray, D., Rhine, T. ve Jones, L. (2005). The efficacy of play therapy with children: A meta-analytic review of treatment outcomes. *Professional Psychology: Research and Practice*, 36(4), 376–390. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.36.4.376>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Harvard Üniversitesi Yayınları.
- Bronfenbrenner, U. ve Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. W. Damon ve R. M. Lerner (Ed.), *Handbook of Child Psychology* (6. Baskı) içinde, Cilt 1, s. 793–828. <https://doi.org/10.1002/9780470147658.chpsy0114>
- Cassidy, J. ve Shaver, P. R. (Ed.). (2016). *Bağlanma el kitabı: Kuram, araştırma ve klinik uygulamalar* (3. Baskı). New York, NY: Guilford Press.
- Çetin, M. E. ve Sardohan Yıldırım, A. E. (Ed.). (2022). *Özel gereksinimli çocuğu olan anne baba el kitabı serisi: Çoklu yetersizlik* (Eğiten Kitap).
- Diken, H. İ. (2020). *Özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim* (3. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dozier, M., Albus, K. E., Fisher, P. A., ve Sepulveda, S. (2002a). Interventions for foster parents: Implications for developmental theory. *Development and Psychopathology*, 14(4), 843–860. <https://doi.org/10.1017/S0954579402004091>
- Dozier, M., Higley, E., Albus, K.E. ve Nutter, A. (2002b). Intervening with foster infants' caregivers: Targeting three critical needs. *Infant Mental Health Journal*, 23(5), 541–554. <https://doi.org/10.1002/imhj.10032>
- Gray, D. E. (2004). *Doing Research in the Real World*. London: SAGE Publications.
- Golding, K. S., ve Hughes, D. A. (2012). *Creating loving attachments: Parenting with PACE to nurture confidence and security in the troubled child*. Jessica Kingsley Publishers.
- Hughes, D. A. (2015). Dyadic Developmental Psychotherapy (DDP): the development of the theory, practice and research base. *International Journal of Child and Adolescent Resilience* (Özel sayı). <https://doi.org/10.1177/0308575915610943>
- Landreth, G. L. (2012). *Play therapy: The art of the relationship* (3. baskı). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203835159>
- Leathers, S. J. (2006). Placement disruption and negative placement outcomes among adolescents in long-term foster care: The role of behavior problems. *Child Abuse & Neglect*, 30(3), 307–324. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.09.003>
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. Resmi Gazete, 30471. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2022). *Millî Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2021/2022*. Ankara Millî Eğitim Bakanlığı. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_09/15142558_meb_istatistikleri_organ_egitim_2021_2022.pdf

- Norton, C. C. ve Norton, B. E. (1997). *Oyun terapisi aracılığıyla çocuklara ulaşmak: Deneyimsel bir yaklaşım*. Publishing Cooperative. <https://doi.org/10.1037/10667-000>
- Norton, B. E. ve Norton, C. L. (2022). *Oyun terapisi yoluyla çocuklara ulaşmak: Deneyimsel bir yaklaşım* (H. Güldehan Ayaslan, Çev.; 2. Baskı). Görünmez Adam Yayıncılık. (Orijinal eser 2002 yılında yayımlanmıştır.)
- Norton, B., Ferriegal, M. ve Norton, C. (2011). Deneyimsel oyun terapisinde travmanın bedensel ifadeleri. *Oyun Terapisi Uluslararası Dergisi*, 20(1), 50–66. <https://doi.org/10.1037/a0022668>
- Ray, D. C., Armstrong, S. A., Balkin, R. S., ve Jayne, K. M. (2015). Child-centered play therapy in the schools: Review and meta-analysis. *Psychology in the Schools*, 52(2), 107–123. <https://doi.org/10.1002/pits.21798>
- Salo, S., Flykt, M., Makela, J., Lassenius-Panula, L., Korja, R., Lindaman, S. ve Punamaki, R-L. (2020). The impact of Theraplay® therapy on parent-child interaction and child psychiatric symptoms: a pilot study. *International Journal of Play Therapy*, 9(3), 331–352. <https://doi.org/10.1080/21594937.2020.1806500>
- Schaefer, C. E. ve Kaduson, H. G. (Ed.). (2010). *Çağdaş oyun terapisi: Kuram, araştırma ve uygulama*. Guilford Press. <https://doi.org/10.1037/11879-000>
- Simeone-Russell, R. (2011). A practical approach to implementing theraplay for children with autism spectrum disorder. *International Journal of Play Therapy*, 20(4), 224–235. <https://doi.org/10.1037/a0024823>
- Siu, A. F. Y. (2014). Effectiveness of Group Theraplay® on enhancing social skills among children with developmental disabilities. *International Journal of Play Therapy*, 23(4), 187–203. <https://doi.org/10.1037/a0038158>
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASPB). (2023). *Evlat edinme hizmetleri yönetmeliği*. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr>
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (t.y.). *Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmeti*. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/ss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/sed-hizmeti/>
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (t.y.). (2023). *2023 yılı Faaliyet Raporu*. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr>
- Theraplay® Türkiye Derneği (t.y.). *Resmî web sitesi*. <https://www.theraplayturkiye.org> adresinden 9 Ekim 2025 tarihinde erişildi.
- Türe, E. (2020). Deneyimsel Oyun Terapisi'nin temelleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 15(30), 129–142. <https://doi.org/10.31461/ybpd.2020.1435271>
- Türkiye Cumhuriyeti (2001). *Türk Medeni Kanunu* (Kanun No. 4721). *Resmî Gazete*, 24607 (08.12.2001). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm>
- Türkiye Cumhuriyeti (2005). *Çocuk Koruma Kanunu* (Kanun No. 5395). *Resmî Gazete*, 25876 (15.07.2005). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715.htm>
- Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu (2009). *Küçüklerin evlat edinilmesinde aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin tüzük* (Karar No. 2009/14729). *Resmî Gazete*, 27170 (15.03.2009). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/03/20090315.htm>

BÖLÜM 14

Yeniden Ayağa Kalkmak Mümkün: İki Kardeşin Öyküsü

Belgin ÜSTÜN GÜLLÜ¹

GİRİŞ

Evlat edinme, bir çocuğun tutarlı bir aile ortamına dâhil edilerek aidiyet duygusunu yaşamasına fırsat verilmesi ve güvenli bağlanma ilişkilerinin yeniden kurulmasının sağlandığı psikososyal bir süreçtir. Evlat edinme ve evlat edinilen çocuklar üzerinde yapılan çalışmaların bağlanma konusuna odaklandığı dikkati çekmektedir. Sonuçlar, çocukların erken dönemde biyolojik aileleri ile bozulan bağlanma sisteminin yeni bakım verenlerle yeniden düzenlenebildiğine ve esnek bir şekilde kolaylıkla uyum sağlayabildiklerine işaret etmektedir (Altınoğlu Dikmeer vd., 2014; Carlson vd. 2014; Stovall-McClough ve Dozier, 2024). Dahası biyolojik aile içinde travmatik yaşam deneyimlerine ya da kötü muameleye maruz kalan çocuklara kıyasla sağlıklı ilişkilerin kurulduğu evlat edinilmiş ailelerde çocukların bakım verenleri ile daha fazla güvenli bağlanma ilişkisi kurabildikleri görülmektedir (Cyr vd. 2010; Lionetti vd. 2015). Çocukların yeni bakım verenleri ile geliştirdikleri güven ve yakınlık duygusu, tutarlı ilişki, ilişkideki sevgi ve sıcaklık çocukları dayanıklı kılmakta ve sağlıklı yetişkinler olmalarında koruyucu rol oynamaktadır (Subaşı ve Kazan, 2020).

Bu olgu çalışması, evlat edinme sürecinin bir çocuğun zihinsel, sosyal, duygusal ve psikolojik gelişimi üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu ve aynı zamanda bağlanma ilişkisini ve psikolojik dayanıklılığın nasıl kazanıldığını anlamamızı amaçlamaktadır. Aktarılan olguda, çocuğun erken dönem yaşantıları, evlat edinme sonrası aile içi etkileşimleri ve psikososyal uyum süreci ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Ayrıca, değerlendirme yöntemleri ve uygulanan müdahale süreci üzerinde de durulacaktır. Böylece, evlat edinme bağlamında çocukların duygusal ihtiyaçlarının ve ailelerin desteklenmesi gereken alanlarının daha iyi anlaşılması hedeflenmektedir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, belginstn@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7093-3883

SONUÇ VE TARTIŞMA

Ayla şu an 16 yaşında lise öğrencisi bir ergen. Kardeşi Can ve evlat edinen ailesi ile uyumu ve ilişkisi oldukça iyi. İletişim becerileri güçlü, arkadaş ilişkileri kuvvetli. İnatçı bir tarafı da var. Baba Ayla'nın çok sayıda arkadaşı olduğunu ve arkadaşları içinde sevilen bir çocuk olduğunu belirtiyor. Başarılı bir öğrenci. Lisanslı yüzücü, mükemmeliyetçi. Baba bu özelliğini kendisinden aldığını söylüyor. Can ise anneye daha yakın, ablasını izliyor ve örnek almaya çalışıyor, arkadaş canlısı bir çocuk. Biyolojik ailenin ihmal ve istismarından yaşının çok küçük olması dolayısıyla daha az etkilenmiş olmasının avantajını yaşamış durumda. Bu aile, artık tedaviye değil, ziyarete geliyorlar.

Bu olgu çalışması, erken dönem travmatik yaşam deneyimlerine maruz kalmış bir çocuğun, evlat edinme ile sevgi dolu, duyarlı bir ailede, istismarın olumsuz sonuçlarından nasıl korunduğunun, psikolojik uyumu yeniden nasıl kazandığının, güvenli bağlanma ilişkisinin nasıl sağlandığının ve psikolojik olarak dayanıklılığının nasıl geliştiğinin iyi bir örneğidir. Ayla'nın hikayesi, erken dönem bakım yoksunluğunun ve istismarın ve evlat edinme sürecinin ardından yaşanan aile dinamiklerinin, çocuğun duygusal ve davranışsal örüntülerini belirgin biçimde şekillendirdiğini göstermektedir.

Ayla'nın, en güvendiği ailesinden yeterli bakımı görmeyerek istismar edilmesi ve aile bütünlüğünün bozulması gibi olumsuz deneyimlerine rağmen olumlu sonuçların ortaya çıkması hem bireysel hem de aile sistemine yönelik bütüncül müdahalelerle gerçekleşmiştir.

KAYNAKLAR

- Altınoğlu Dikmeer, İ., Erol, N., ve Gençöz, T. (2014). Evlat edinilmiş ve biyolojik ebeveyniyle yaşayan çocukların davranışsal ve duygusal sorunları ve bağlanma düzeyleri ile anne babalarının çocuk yetiştirme stillerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(4), 234-243. https://www.turkpsikiyatri.com/PDF/C25S4/2_14002_Evlat_edinilmis.pdf
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss, Vol. 1: Attachment*. Attachment and Loss. New York: Basic Books.
- Carlson, E.A., Hostinar, C.E., Mliner, S.B., and Gunnar, M.R. (2014). The emergence of attachment following early social deprivation. *Developmental Psychopathology*, 26, 479-489. <https://doi.org/10.1017/S0954579414000078>
- Cyr, C., Euser, E.M., Bakemans-Kranenburg, M.J., and Van IJzendoorn, M. (2010). Attachment security and disorganization in maltreating and high-risk families: a series of meta-analyses. *Developmental Psychopathology*, 22, 87-108. <https://doi.org/10.1017/S0954579409990289>
- Fonagy, P., Steele, M., Steele, H., Higgitt, A. ve Target, M. (1994) The Emanuel Miller Memorial Lecture 1992: The Theory and Practice of Resilience. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 35, 231-257. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1994.tb01160.x>
- Garmezy, N. (1993). Children in poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry*, 56, 127-136. <https://doi.org/10.1080/00332747.1993.11024627>

- Lionetti, F., Pastore, M., and Barone, L. (2015). Attachment in institutionalized children: a review and meta-analysis. *Child Abuse Neglect*, 42, 135-145. doi: 10.1016/j.chiabu.2015.02.013.
- Luijk, M.P.C.M., Saridjan, N., Tharner, A., Van Ijzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M.J., Jaddoe, V.W.V., Hofman, A., Verhulst, F.C., and Tiemeier, H. (2010). Attachment, depression, and cortisol: Deviant patterns in insecure-resistant and disorganized infants. *Developmental Psychobiology*, 52(5), 441-452. doi: 10.1002/dev.20446.
- Masten, A.S. (2001). Ordinary Magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238. DOI: 10.1037//0003-066X.56.3.227
- Minuchin P. (1985). Families and individual development: Provocations from the field of family therapy. *Child Development*, 56(2), 289-302. <https://doi.org/10.2307/1129720>
- Subaşı, N.G. ve Kazan, H. (2020). Çocukluk dönemi bağlanma stillerinin yetişkin iletişimindeki etkisi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 10(2), 147-162. DOI NO: 10.7456/11002100/007
- Stovall-McClough, K.C., and Dozier, D. (2004). Forming attachments in foster care: infant attachment behaviors during the first 2 months of placement. *Developmental Psychopathology*, 16, 253-271.
- Ulaş, S. (2023). Çocukluk dönemi travmatik deneyimlerine güncel yaklaşım: ebeveyn-çocuk etkileşim terapisi. *İnsan Hakları Eğitim ve Kültür Araştırmaları Dergisi (İEKD)*, 1(1), 1-11.
- van den Dries, L., Juffer, F., van IJzendoorn, M.H., and Bakermans-Kranenburg, M.J. (2009). Fostering security? A meta-analysis of attachment in adopted children. *Children and Youth Services Review*, 31(3), 410-421. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2008.09.008>

BÖLÜM 15

Travma Çerçevesinden Evlat Edinmeye Bakış ve Ailelere Öneriler

Bilge ÇEVİK¹

GİRİŞ

Evlat edinme hem çocuk hem de aile için çok katmanlı bir dönüşüm yolculuğudur; sevgi, umut ve bağlılık kadar, karmaşık duygusal, psikolojik ve sosyal zorlukları da içerir. Evlat edinilen çocuklar, biyolojik ailelerinden ayrılma, kurum bakımı veya süreç boyunca birden fazla koruyucu aile yanında kalma gibi (Howe, 2006) nedenlerle çok katmanlı travmalarla karşılaşabilir. Bu travmalar, anne karnındaki erken dönemlerden genetik aktarımlara, bağlanma süreçlerinden biyolojik aile geçmişine kadar geniş bir yelpazede şekillenir (Grotevant ve McDermott, 2014). Çocukların geliştirdiği “değersizim”, “terk edileceğim” veya “tehlikedeyim” gibi olumsuz inançları, benlik algılarını ve sosyal ilişkilerini derinden etkiler (Hillman vd., 2020). Ancak, evlat edinme yalnızca çocuklar için değil, aileler için de karmaşık bir yolculuktur. Hem çocukların hem de ailelerin de travmatik deneyimlerini içerir. Yeni bir çocuğa alışma, toplumsal baskılarla başa çıkma ve çocuğun travmatik geçmişini anlama çabası, ailelerde ikincil travma, yetersizlik hissi veya kimlik çatışmaları yaratabilir (Duncan vd., 2025; Tremblay ve Pagé, 2023). Türkiye’nin demografik ve kültürel yapısı, bu süreçte hem çocukların hem de ailelerin deneyimleri üzerinde rol oynayan önemli bir faktördür (Pak-Güre vd., 2024).

Bu bölüm, evlat edinilen çocukların ve ailelerin travmalarını -anne karnındaki etkiler, bağlanma süreçleri, genetik faktörler, biyolojik aile geçmişi, koruyucu aile ve kurum bakımı deneyimleri, ergenlik dönemi, kardeş dinamikleri, yas ve kayıp süreci ile toplumsal destek sistemlerinin rolü- genel bir travma perspektifinden ayrıntılı olarak incelemektedir. Ailelerin ve çocukların bu zorlukları aşarak sağlıklı bir bağ kurması için pratik öneriler sunulmakta; sevgi, sabır ve bilinçli bir yaklaşımın, bu yolculukta kritik olduğu vurgulanmaktadır.

¹ Klinik Psikolog, Bilge Düşünce Danışmanlık, klinikpsikologbilgecevik@gmail.com
DOI: 10.37609/akya.3937. c3018

biyolojik anne babalarla eşdeğer olabileceğini; sevgi, tutarlılık ve dürüstlikle beslenen ilişkilerin, erken dönem travmaları telafi edebileceğini doğruluyor.

N.'nin hikayesinde evlat edinmenin öğrenilmesi ise adeta ikinci bir doğum travması gibi; N., hayata yeni bir öyküyle yeniden doğmuşçasına kimliğini yeniden yapılandırıyor. N.'nin “zaten biliyordum” demesi, bilinçdışındaki bu boşluğun yıllardır farkında olduğunu gösterse de bu keşif eski yaraları tetikliyor, doğum ve yas sürecini yeniden başlatıyor. Biyolojik annenin ölümüyle başlayan yas, yeniden başladığında burnu tıkanıyor ve N. koku alamıyor. van der Kolk'un çalışmalarında vurguladığı üzere, beden bu travmaları “kayıt tutarak” somatik semptomlara dönüştürebiliyor. Tartışmalarda vurgulandığı üzere, evlat edinme süreci dürüstlikle ve pedagojik bir yaklaşım izleyerek yönetilirse –ailelerin korktuğu gibi öfke patlaması yerine– bireyi güçlendirerek dönüştüren bir iyileşme sürecini de beraberinde getiriyor. Sonuçta, evlat edinme yolculuğu travma ve iyileşmenin iç içe geçtiği bir yol; erken müdahaleler ve terapilerle, bireyler bu izleri dönüştürerek daha bütün hissettiği, ait hissettiği bir hayata adım atmak mümkün. N.'nin dönüşümü, bize travmanın bedende ve ruhta nasıl kayıt tuttuğunu, ama sevginin ve bilginin nasıl özgürleştirebileceğini hatırlatıyor.

KAYNAKLAR

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., ve Wall, S. (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Lawrence Erlbaum Associates.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı. 5. Baskı (DSM-5). çev. E. Köroğlu. Hekimler Yayın Birliği.
- Barker, D. J. (2018). Fetal origins of adult disease. *Journal of Developmental Origins of Health and Disease*, 9(5), 456–463. <https://doi.org/10.1017/S2040174418000427>
- Booth, P. B., ve Jernberg, A. M. (2010). *Theraplay: Helping parents and children build better relationships through attachment-based play* (3rd ed.). Jossey-Bass.
- Boston Post Adoption Center. (2024). Adoption trauma – Part 1: What is adoption trauma? <https://bpar.org/adoption-trauma-part-1-what-is-adoption-trauma/>
- Bouel, S. (2024, 31 Mart). Exploring implicit memory in adoption. Medium. <https://medium.com/thoughtless-delineation/exploring-implicit-memory-in-adoption-fd4755f7b697>
- Bowlby, J. (1969). Attachment and loss: Vol. 1. Attachment. Basic Books.
- Brodzinsky, D. M. (2011). Children's understanding of adoption: Developmental and clinical implications. *Professional Psychology: Research and Practice*, 42(2), 200–207. <https://doi.org/10.1037/a0022415>.
- Brodzinsky, D., Gunnar, M., Palacios, J., & McCall, R. B. (2021). Adoption and trauma: Risks, recovery, and the lived experience of adoption. *Child Abuse & Neglect*, 130(Pt 2), Article 105309. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105309>
- Child Mind Institute (2023). Çocukların Travmatik Bir Olayla Başa Çıkma Yollarına Yardımcı Olmak. 29 Kasım 2025 tarihinde bu adresten erişildi: https://childmind.org/wp-content/uploads/2023/02/CMI_TraumaGuide_Turkish.pdf
- Christoffersen, M. N. (2012). A Study of Adopted Children, Their Environment, and Development: A Systematic Review. *Adoption Quarterly*, 15(3), 220–237. <https://doi.org/10.1080/10926755>.

2012.700002

- Cohen, J. A., Mannarino, A. P., ve Deblinger, E. (2017). Treating trauma and traumatic grief in children and adolescents (2nd ed.). Guilford Press.
- Courtney, A. (2000). Loss and Grief in Adoption: The Impact of Contact. *Adoption & Fostering*, 24(2), 33-44. <https://doi.org/10.1177/030857590002400206>
- Coussons-Read, M. E. (2013). Effects of prenatal stress on pregnancy and human development: mechanisms and pathways. *Obstetric Medicine*, 6(2), 52-57. <https://doi.org/10.1177/1753495x12473751>
- Dobrova-Krol, N. A., van IJzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., ve Juffer, F. (2010). The importance of quality of care: Effects of perinatal HIV-infection and early institutional rearing on preschoolers' attachment and indiscriminate friendliness. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(12), 1299-1306. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2010.02243.x>
- Dolfi, M. (2020). Relinquishment Trauma: The Forgotten Trauma. <https://mariedolfi.com/adoption-resource/relinquishment-trauma-the-forgotten-trauma/>
- Duemer, L., Hicks, J. F., ve Brendle, J. (2016). Perceptions of Adults Adopted as Children: Implications for Family Counselors. *The Family Journal*, 24(4), 335-343. <https://doi.org/10.1177/1066480716663203>
- Duncan, M., Fearon, P., ve Woolgar, M. (2025). Primary and secondary trauma in adoptive parents. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 30(1), 127-141. <https://doi.org/10.1177/13591045241287563>
- Erdugan-Acartürk, S., ve Özkan, Y. (2025). Yarının ebeveynleri: Evlat edinme sırasında bekleyen ailelerin deneyimleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Aile Özel Sayısı 1*, 187-222. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.1647107>
- Eyüpoğlu, D., ve Gencer, Ö. (2018). Ergenlik ve evlat edinilme. *Türkiye Klinikleri Child Psychiatry-Special Topics, Ergenlik Donemi ve Ruhsal Bozukluklar*, 4(2), 296-300. <https://www.turkiyeklinikleri.com/article/en-ergenlik-ve-evlat-edinilme-82651.html>
- Farr, R. H., Flood, M. E. ve Grotevant, H. D. (2016). The role of siblings in adoption outcomes and experiences from adolescence to emerging adulthood. *Journal of Family Psychology*, 30(3), 386-396. <https://doi.org/10.1037/fam0000173>
- Georgieff, M. K. (2020). Nutrition and the developing brain. *Pediatric Clinics of North America*, 67(1), 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.pcl.2019.09.00-2>
- Gökçe, H. (2017). Bir sosyal politika olarak evlat edindirmenin toplumsal direnç kaynakları. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 1(1), 19-38. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/396099>
- Grotevant, H. D., ve McDermott, J. M. (2014). Adoption: Biological and social processes linked to adaptation. *Annual Review of Psychology*, 65(1), 235-265. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010213-115020>
- Hillman, S., Hodges, J., Steele, M., Cirasola, A., Asquith, K., ve Kaniuk, J. (2020). Assessing changes in the internal worlds of early-and late-adopted children using the Story Stem Assessment Profile (SSAP). *Adoption & Fostering*, 44(4), 377-396. <https://doi.org/10.1177/0308575920971132>
- Hughes, D. A. (2017). Building the Bonds Of Attachment: Awakening Love in Deeply Traumatized Children (3rd ed.). Rowman & Littlefield.
- Howe, D. (2006). Developmental attachment psychotherapy with fostered and adopted children. *Child and Adolescent Mental Health*, 11(3), 128-134. <https://doi.org/10.1111/j.1475-3588.2006.00393.x>
- Kreppner, J. M., Rutter, M., Beckett, C., Castle, J., Colvert, E., Groothues, C., Hawkins, A., O'Connor, T. G., Stevens, S., & Sonuga-Barke, E. J. S. (2007). Normality and impairment following profound early institutional deprivation. *Developmental Psychology*, 43(4), 931-946. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.4.931>
- Lautarescu, A., Craig, M. C., ve Glover, V. (2020). Prenatal stress: Effects on fetal and child brain development. *International Review of Neurobiology*, 150, 17-40. <https://doi.org/10.1016/>

bs.irn.2019.11.002

- Lehmann, S., Gärtner Askeland, K., ve Hysing, M. (2021). Sleep among youths in foster care: Associations with potentially traumatic events, PTSD and mental health. *Child & Family Social Work*, 26(1), 111-121. <https://doi.org/10.1111/cfs.12794>
- Lo, A. Y. H., Grotevant, H. D., Baden, A. L., ve Hogan, C. M. (2024). Unsettled adoptive identity: Understanding relationship challenges in adopted adolescents' identity narratives. *Family Process*, 63(3), 1592-1622. <https://doi.org/10.1111/famp.12953>
- Meaney, M. J. (2019). Epigenetics and the biological definition of gene $\times$ environment interactions. *Child Development*, 81(1), 41-79. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01381.x>
- Monteleone, A. M., Monteleone, A. M., ve Maj, M. (2022). Prenatal psychological or metabolic stress increases the risk for psychiatric disorders: The "funnel effect" model. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 138, Article 104624. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2022.104624>
- National Child Traumatic Stress Network (t.y.). Effects of Complex Trauma. 29 Kasım 2025 tarihinde bu adresten erişildi: <https://www.nctsn.org/what-is-child-trauma/trauma-types/complex-trauma/effects>
- Pak-Güre, M. D., Aydeniz, Ü., ve Uğurlu, Z. (2024). Türkiye'de koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili çalışmalar: Sistematiik bir inceleme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 8(2), 52-66. <https://doi.org/10.70989/scd.1587368>
- Post, B. (2020). Understanding trauma and behavior in adopted children. Pact, an Adoption Alliance. <https://pactadopt.org/understanding-trauma-behavior-in-adopted-children/>
- Peterson, B. S., Rosen, T., Dingman, S., Toth, Z. R., Sawardekar, S., Hao, X., Liu, F., Xu, D., Dong, Z., Peterson, J. B., Ryoo, J. H., Serino, D., Branch, C. A., ve Bansal, R. (2020). Associations of maternal prenatal drug abuse with measures of newborn brain structure, tissue organization, and metabolite concentrations. *JAMA Pediatrics*, 174(9), 831-842. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2020.1622>
- Plomin, R. (2018). *Blueprint: How DNA Makes Us Who We Are*. MIT Press.
- Psychology Tools. (t.y.). EMDR negative and positive cognitions. <https://www.psychologytools.com/resource/emdr-negative-and-positive-cognitions>
- Rutter, M., Kreppner, J., & Sonuga-Barke, E. (2009). Emanuel Miller Lecture: Attachment insecurity, disinhibited attachment, and attachment disorders. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(5), 529-543. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2009.02042.x>
- Sebök-Welker, T., Posta, E., Ágrez, K., Rádosi, A., Zubovics, E. A., Réthelyi, M. J., Ulbert, I., Pászthy, B., & Bunford, N. (2023). The association between prenatal maternal stress and adolescent affective outcomes is mediated by childhood maltreatment and adolescent behavioral inhibition system sensitivity. *Child Psychiatry & Human Development*, 55(5), 1123-1143. <https://doi.org/10.1007/s10578-023-01499-9>
- Severance Magazine. (2019, 19 Haziran). Implicit memory: How the imprint of early trauma influences wellbeing. <https://severancemag.com/implicit-memory-how-the-imprint-of-early-trauma-influences-wellbeing/>
- Shapiro, F. (2018). *Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) Therapy* (3rd ed.). Guilford Press.
- Siegel, D. J. (2012). *The Developing Mind: How Relationships and the Brain Interact to Shape Who We Are* (2nd ed.). Guilford Press.
- Stevens, S. E., Sonuga-Barke, E. J. S., Kreppner, J. M., Beckett, C., Castle, J., Colvert, E., Groothues, C., Hawkins, A., & Rutter, M. (2008). Inattention/overactivity following early severe institutional deprivation. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36(3), 385-398. <https://doi.org/10.1007/s10802-007-9185-5>
- The St. Petersburg-USA Orphanage Research Team. (2008). The effects of early social-emotional and relationship experience on the development of young orphanage children. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 73(3), vii-xxviii, 1-262. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5834.2008.00483.x>

- Tremblay, K., ve Pagé, G. (2023). Filial Trauma: The Experience of Adoptive Parents of Children with Complex Behavioral and Relational Problems. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 17(2), 691–705. <https://doi.org/10.1007/s40653-023-00601-6>
- Triplett, R. L., Lean, R. E., Parikh, A., Miller, J. P., Alexopoulos, D., Kaplan, S., Meyer, D., Adamson, C., Smyser, T. A., Rogers, C. E., Barch, D. M., Warner, B., Luby, J. L. ve Smyser, C. D. (2022). Association of prenatal exposure to early-life adversity with neonatal brain volumes at birth. *JAMA Network Open*, 5(4), Article e227045. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2022.7045>
- Tung, I., Hipwell, A. E., Grosse, P., Battaglia, L., Cannova, E., English, G., Quick, A. D., Llamas, B., Taylor, M. ve Foust, J. E. (2023). Prenatal stress and externalizing behaviors in childhood and adolescence: A systematic review and meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 150(2), 107–131. <https://doi.org/10.1037/bul0000407>
- Van der Kolk, B. A. (2014). *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*. Viking.
- Van IJzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., ve Duschinsky, R. (2020). Institutional care and child development. *Development and Psychopathology*, 32(4), 1276–1287. <https://doi.org/10.1017/S0954579420000876>
- Vural, B. K., Körükçü, Ö., ve Taşdemir, G. (2025). An Investigation of the Psychological Need Satisfaction Levels of Foster Families. *Kastamonu Education Journal*, 33(1), 67-77. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.1628242>
- Zeanah, C. H., Humphreys, K. L., ve Fox, N. A. (2017). Early deprivation and foster care. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 1(2), 133–141. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(17\)30020-4](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(17)30020-4)
- Zeanah, C. H., Smyke, A. T., Koga, S. F., Carlson, E., ve the BEIP Core Group. (2005). Attachment in institutionalized and community children in Romania. *Child Development*, 76(5), 1015–1028. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2005.00894.x>

BÖLÜM 16

Ve Sonsuza Kadar Mutlu Yaşadılar: Mit mi, Gerçek mi? Evlat Edinilmiş Çocukluğa Bakış

Zeynep Şebnem KURT¹

GİRİŞ

Evlat edinme yaşam boyu süren, nesiller arası bir süreçtir (Silverstein ve Kaplan, 1988). Süreç üç tarafı içerdiği için evlat edinme üçgeni olarak nitelendirilmektedir. Bu üçgen, biyolojik anne baba, evlat edinen anne baba ve evlat edinilen çocuk ya da yetişkini kapsamaktadır. Evlat edinme, çocukların ve anne babaların hayatında birçok avantaj ve zorlukla ilişkilidir. Biyolojik anne babaları tarafından yetiştirilemeyen çocuklar için istikrar, sevgi dolu bakım, güvenlik ve ömür boyu sürecek aile bağları sunarak olumlu bir deneyim sağlamakta ve yetişkinlere ise, anne babalık yapma zevki, çocukların gelişimlerine katkıda bulunma ve olumsuz deneyimlerini iyileştirme şansı vermektedir. Araştırmalar, evlat edinmenin genellikle çocuklar için faydalı olduğunu göstermektedir (Brodzinsky, 2011).

EVLAT EDİNME SÜRECİNDE YAŞAM BOYU GELİŞEBİLECEK SORUNLAR VE YAKALAMA MODELİ

İnsanın gelişimi yaşam boyu süren; çok boyutlu, esnek ve biyolojik, sosyokültürel ve bireysel faktörlerin etkileşimiyle şekillenen bir süreçtir. Yaşla birlikte birey biyolojik olarak değişirken duygu, düşünce ve ilişkileri de değişmekte ve gelişimin tüm bu boyutları birbirini etkilemektedir (Santrock, 2023). “Yaşam boyu gelişim bakış açısı” olarak adlandırılan bu görüş çerçevesinde evlat edinme sürecinin ele alınması oldukça önemlidir. Evlat edinilmiş bireylerin yaşadıkları deneyimlerin yaşam boyu gelişim çerçevesinde ele alınması, bireyin evlat edinilmiş olmasının, sadece bir “durum” değil, zaman içinde şekillenen ve farklı yaş dönemlerinde farklı anlamlar kazanan bir yaşantı olarak değerlendirilmesi anlamına gelmektedir.

¹ Dr. Öğr.Üyesi, İstanbul Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, zeynep.kurt@okan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9032-0010

KAYNAKLAR

- Berge, J. M., Mendenhall, T. J., Wrobel, G. M., Grotevant, H. D., ve McRoy, R. G. (2006). Adolescents' feelings about openness in adoption: Implications for adoption agencies. *Child Welfare*, 1011–1039. <https://www.jstor.org/stable/45398797>
- Brodzinsky, D. M. (2011). Children's understanding of adoption: Developmental and clinical implications. *Professional Psychology: Research and Practice*, 42(2), 200–207. <https://doi.org/10.1037/a0022415>
- Brodzinsky, D., Gunnar, M., ve Palacios, J. (2022). Adoption and trauma: Risks, recovery, and the lived experience of adoption. *Child Abuse & Neglect*, 130, 105309. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105309>
- Burton, J. P., Gibby, A. L., Winkle, J. S., Marks, L. D., ve Holmes, E. K. (2024). Securely ever after: Attachment, trust, and commitment in married U.S. adult adoptees. *Adoption Quarterly*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/10926755.2024.2369997>
- Corral, S., Herrero, M., Martín, N., Gordejuela, A., ve Herrero-Fernández, D. (2021). Psychological adjustment in adult adoptees: A meta-analysis. *Psicothema*, 33(4), 527–535. <https://doi.org/10.7334/psicothema2021.98>
- Donalds, E. S. (2012). *Voices of adoptees: Stories and experiences within schools* [Master's thesis, Antioch University New England]. <https://www.proquest.com/dissertations-theses/voices-adoptees-stories-experiences-within/docview/1019243941/se-2?accountid=16693>
- Farr, R. H., Grant-Marsney, H. A., ve Grotevant, H. D. (2014). Adoptees' contact with birth parents in emerging adulthood: The role of adoption communication and attachment to adoptive parents. *Family Process*, 53(4), 656–671. <https://doi.org/10.1111/famp.12069>
- Field, J., ve Pond, R. (2018). How adoption affects the experience of adult intimate relationships and parenthood: A systematic review. *New Zealand Journal of Counselling*, 38(2), 24–55. <https://nzac.org.nz/document/7049/2.-How-adoption-affects-the-experience-of-adult-intimate-relationships-and-parenthood.pdf>
- Grigoropoulos, I. (2022). Adoption openness and adoption stigma: A retrospective study of adult adoptees. *SN Social Sciences*, 2(4), 34. <https://doi.org/10.1007/s43545-022-00339-2>
- Grotevant, H. D., Lo, A. Y., Fiorenza, L., ve Dunbar, N. D. (2017). Adoptive identity and adjustment from adolescence to emerging adulthood: A person-centered approach. *Developmental Psychology*, 53(11), 2195–2204. <https://doi.org/10.1037/dev0000352>
- Gürel, F. (2025). Evlat edinildiğini yetişkinlik çağında öğrenen bireylerin deneyimleri [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Jordan, C., ve Dempsey, M. (2013). Exploring experiences of adoption: Emerging implications for therapeutic practice. *Counselling Psychology Review*, 28(1), 37–46. <https://doi.org/10.53841/bpscp.2013.28.1.37>
- Kalus, A. (2016). Narratives of identity in adopted adolescents: Interview analysis. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy*, 4, 35–42. <http://dx.doi.org/10.12740/APP/66306>
- Kenny, P., Higgins, D., Soloff, C., & Sweid, R. (2012). *Past adoption experiences: National Research Study on the Service Response to Past Adoption Practices* (Research Report No. 21). Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
- Langenhoven, C. (2017). *Adult adoptees' perspectives on adoption* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Stellenbosch University.
- Lehto, K., Hägg, S., Lu, D., Karlsson, R., Pedersen, N., ve Mosing, M. (2019). Childhood adoption and mental health in adulthood: The role of gene-environment correlations and interactions in the UK Biobank. *Biological Psychiatry*, 87, 708–716. <https://doi.org/10.1016/j.biopsych.2019.10.016>
- Levy-Shiff, R. (2001). Psychological adjustment of adoptees in adulthood: Family environment and adoption-related correlates. *International Journal of Behavioral Development*, 25, 97–104.

<https://doi.org/10.1080/01650250042000131>

- Lo, A., Grotevant, H., ve Wrobel, G. (2023). Birth family contact from childhood to adulthood: Adjustment and adoption outcomes in adopted young adults. *International Journal of Behavioral Development*, 47, 283–293. <https://doi.org/10.1177/01650254231165839>
- Melero, S., ve Sánchez-Sandoval, Y. (2025). Mother–child relationship during childhood in adoptive families and psychological well-being in early adulthood. *Child & Family Social Work*. Early View. <https://doi.org/10.1111/cfs.13292>.
- Neil, E. (2012). Making sense of adoption: Integration and differentiation from the perspective of adopted children in middle childhood. *Children and Youth Services Review*, 34, 409–416. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.11.011>
- Neil, E., Rimmer, J., ve Sirbu, I. (2023). How do adopted adults see the significance of adoption and being a parent in their life stories? A narrative analysis of 40 life story interviews with male and female adoptees. *Children and Youth Services Review*, 155, 107267. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107267>
- Santrock, J.W. (2023). Yaşam boyu bakış açısı. G.Yüksel (Çev. Ed.) ve M.Sayıl (Çev). Yaşam Boyu Gelişim (13. Basımdan çeviri, s. 2-48) içinde. Nobel Tıp Kitabevi.
- Silverstein, D. N., ve Kaplan, S. (1988). Lifelong issues in adoption. K. T. L. Coleman, H. Hornby, ve C. Boggis (Ed.), *Working with older adoptees: A source book of innovative models* içinde (s. 45–53). University of Southern Maine.
- Soares, J., Ralha, S., Barbosa-Ducharne, M., ve Palacios, J. (2018). Adoption-related gains, losses and difficulties: The adopted child's perspective. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 36, 259–268. <https://doi.org/10.1007/s10560-018-0582-0>
- Sánchez-Sandoval, Y., Melero, S., ve López-Jiménez, A. (2020). Mediating effects of social support in the association between problems in childhood and adolescence and well-being in adult domestic adoptees. *Journal of Happiness Studies*, 21, 1183–1198. <https://doi.org/10.1007/s10902-019-00124-8>
- Van IJzendoorn, M.H. and Juffer, F. (2006), The Emanuel Miller Memorial Lecture 2006: Adoption as intervention. Meta-analytic evidence for massive catch-up and plasticity in physical, socio-emotional, and cognitive development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47, 1228–1245. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2006.01675.x>
- Van IJzendoorn, M. H., Juffer, F., ve Poelhuis, C. W. K. (2005). Adoption and cognitive development: A meta-analytic comparison of adopted and nonadopted children's IQ and school performance. *Psychological Bulletin*, 131(2), 301–316. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.131.2.301>
- Von Korff, L., ve Grotevant, H. D. (2011). Contact in adoption and adoptive identity formation: The mediating role of family conversation. *Journal of Family Psychology*, 25(3), 393–401. <https://doi.org/10.1037/a0023388>
- Wydra, M., O'Brien, K. M., ve Merson, E. S. (2012). In their own words: Adopted persons' experiences of adoption disclosure and discussion in their families. *Journal of Family Social Work*, 15(1), 62–77. <https://doi.org/10.1080/10522158.2012.642616>

BÖLÜM 17

Çocuklar için Felsefe Aracılığıyla Evlat Edinmeyi Konuşmak

Arzu İBİŞİ TEMELLİ¹

GİRİŞ

Çocukların küçük birer filozof olup olmadığı sıklıkla tartışılan bir konudur. Onların doğuştan filozof olduğunu düşünenler genellikle çocuklardaki bitimsiz merakı ve evrende olup bitenlere karşı hayret içeren derinlikli bakışı gerekçe olarak gösterirler. Gerçekten de çocukların soruları anlayabilenler için çok şey söyler. Bu soruların onları birer filozof yaptığını söylemek çok iddialı olur; ancak özellikle erken çocukluk dönemindeki sorgulayıcı tutumlarının ve canlı meraklarının onları felsefi soruşturmaya yatkın kıldığı da açıkça ortadadır. *Çocuklar için Felsefe*² (ÇİF[P4C]) alanında yapılan çalışmaların ardında bu kabul yer almaktadır. Bu yazının ortaya çıkmasını sağlayan motivasyon da işte bu kabulden ileri gelmektedir. Evlat edinme yoluyla aile kurmuş bir anne ve ÇİF alanında çalışmalar yapan bir felsefeci olarak, evlat edinilmiş çocuklarla kendi gerçekliklerinin paylaşılması konusunda ÇİF yönteminin bir yardımcı olup olmayacağı hakkında uzunca bir süredir düşünmekteyim.

Her ne kadar çocukları doğuştan filozoflar şeklinde nitelendirmeyecek olsam da bu çalışmada temel olarak onların felsefi soruşturmaya uygunlukları üzerinde duracak ve evlat edinmenin çocukla konuşulmasında bu uygunluktan faydalanılabileceğini iddia edeceğim. Pratik yaşamda karşı karşıya kaldığımız bazı zor konular üzerine düşünmenin ve konuşmanın, ÇİF aracılığıyla kolaylaştırılması olanaklıdır; çocukların kendi yaşamlarına dair önemli konuların konuşulmasında bir yöntem olarak ÇİF verimli bir ortam sağlar. Bu iddia hem bir anne hem de bir felsefeci olarak deneyimlediğim pek çok andan derlediğim verilerden beslenmektedir. Özellikle ÇİF alanında çalışmış olan pek çok uzman ile bazı ortak deneyimlere sahip olduğumu fark ettiğimde, çocukların kendilerine ve evrene dair meraklarının ve bu merak aracılığıyla oluşturdukları soruların her zaman eş biçimli

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü. arzu.ibisi@istanbul.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2290-3847

² Yazının bundan sonraki kısımlarında ÇİF olarak kullanılacaktır.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2025). *Evlat Edinme Hizmeti: Evlat Edinme Nedir?* <https://www.aile.gov.tr/ss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/evlat-edinme-hizmeti/> adresinden 7 Temmuz 2025 tarihinde alınmıştır.
- Bilir-Seyhan, G. (2024). *Kırmızı Balon Ailesi: Bir Evlat Edinilme Hikâyesi*. Bam Kitap.
- Büyükuğurlu, T. (2023, 17 Şubat). *Rastgele Kelimeler. Philotopia Oyunlar* [Video]. Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=HHrLxGvwiYM>.
- Bynum, T. W. (1976). What is philosophy for children? An Introduction. *Metaphilosophy*, 7(1), 1-6. <https://www.jstor.org/stable/24435191>
- Dikmelik, E. (2022). *Sorgulayan çocuklar: Çocuklarla felsefe el kitabı*. Epsilon Yayınları.
- Direk, N. (2020). *Filozof çocuk* (8.Baskı). Pan Yayınları.
- Fisher, A. P. (2003). Still “Not quite as good as having your own”? Toward a sociology of adoption. *Annual Review of Sociology*, 29, 335-361. <https://www.jstor.org/stable/30036971>
- Fox, R. K. (2014). Infants through preschool: Welcoming families with children who were adopted. *YC Young Children*, 69 (4), 16-23. <https://www.jstor.org/stable/10.2307/ycyoungchildren.69.4.16>
- Gaut, B. ve Gaut, M. (2022). *Çocuklar için felsefe: Pratik bir rehber* (3.Baskı). Karakarga Yayınları.
- Lipman, M. (1976). Philosophy for children. *Metaphilosophy*, 7(1), 17-39.
- Lipman, M. (2023). *Felsefe okulda*. Usturlab Yayınları.
- Lipman, M., Saharp, A. M. & Oscanyan, F. S. (2023). *Felsefe sınıfta*. Usturlab Yayınları.
- Lone, J.M. & Burroughs, M. D. (2023). *Eğitimde felsefe: Okullarda sorgulama ve diyalog*. Say Yayınları.
- Matthews, G. B. (2023a). *Felsefe ve çocuk: Çocukların felsefi sorularına yanıt vermek*. Say Yayınları.
- Matthews, G. B. (2023b). *Çocukluk felsefesi: Küçük zihinler için büyük sorular*. Say Yayınları.
- Özdemir, Ö. (2018). Dünyada çocuklar için felsefe: Tarihçe ve güncel çalışmalar, *Arkhe-Logos* (6), 149-165.
- Özdemir, Ö. (2021). *Felsefe sınıfı: İlkokul öğretim programıyla bütünleştirilmiş çocuklarla felsefe uygulamaları*. Nobel Yayınları.
- Özdemir, Ö., Haşar, A., İbişi Temelli, A., Keskin, G. & Demiral, S. (2022). Eğitimdeki kısıtları ve imkanları “Çocuklar İçin Felsefe”yle düşünmek. *Cogito* (108), 141-160.
- Smith-D’Arezzo, W. M. (2018). Supporting adopted children and their families. *YC Young Children*, 73(4), 28-35. <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26783657>
- Şahin, F. & Paralı, M. E. (2024). *Çocuklarda kişilik tanımlama (Enneagram) ve P4C felsefe önerileri*. Nobel Yayınları.
- Uygur, N. (1960). Bir felsefe sorusu nedir? *Felsefe Arkivi*, 5(1), 19-55.
- Wartenberg, T. E. (2020). *Küçük çocuklar için büyük fikirler: Çocuk edebiyatıyla felsefe öğretimi* (2.Baskı). Sentez Yayınları.
- Worley, P. (2019). *Felsefe makinesi*. Paraşüt Kitap.

BÖLÜM 18

Evlat Edinme ve Eğitim: Öğretmenler için Bir Yol Haritası

Gamze BİLİR SEYHAN ¹

GİRİŞ

Evlat edinme çocuğun merkezde yer aldığı ve çocuğun çevresindeki tüm bileşenleri içine alan çok katmanlı ve yaşam boyu devam bir süreçtir. Eğitim perspektifinden ele alınarak evlat edinmenin kavramının incelenmesi, evlat edinilmişlerin eğitim yolculukları üzerinde etkisi olan psikolojik, sosyal ve toplumsal tüm etkenlerin karmaşık etkileşimini dikkate alan bir yaklaşımı gerektirmektedir (Aves, 1998). Evlat edinme kavramı aile yapısı ve çocuk refahına ilişkin toplumsal değişimlerden etkilenmiştir (Roberts, 2006). Evlat edinilmiş çocuklar eğitim ortamlarına girdiklerinde bazı zorluklarla karşılaşabilmektedirler. Bu durum öğrenmenin ve gelişimin gerçekleştiği ortamlarda evlat edinme kavramının kapsamlı bir biçimde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Çocuklar evlat edinilmeden önce travma, ihmal ve yer değiştirme gibi olumsuz çocukluk çağı deneyimleri yaşamaktadırlar. Bu tür deneyimler çocukların gelişimlerini olumsuz etkilemektedir (Langton, 2016). Bu nedenle çocukları tanımak, ilgi ve ihtiyaçlarına göre eğitimi uyarlamak çocuklara ulaşabilmenin en önemli yoludur.

Çocuğun eğitim hayatına ilk adım attığı yer olan okul öncesi dönemden itibaren eğitim çocuğu etkileme gücüne sahip en önemli bileşenlerden biridir. Bu nedenle, okul öncesi dönemden itibaren evlat edinme kavramına süreçte yer vermek son derece önem taşımaktadır. Evlat edinme kavramının süreç içinde ele alınarak normalleştirilmesi evlat edinilmiş çocukların gelişim ve öğrenmelerini etkilemektedir. Evlat edinilme bazı zorlukları ve karmaşıklıkları beraberinde çocukla birlikte eğitim sistemine getirmekte; bu da bu kavramın eğitim ortamlarında kapsayıcı bir şekilde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Sınıflarında evlat edinilmiş çocuklar olan öğretmenler çocukların özel ihtiyaçlarını anlar ve bu ihtiyaçlara yanıt verirlerse çocuklar üzerinde çok daha olumlu bir etki bırakabilirler (McIntosh vd., 2022). Bir sınıfta, evlat edinme dostu bir yaklaşım olumlu deneyimleri des-

¹ Dr., Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, gamze.bilir.seyhan@ege.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-9888-8612

birliğini kolaylaştırabilir ve evlat edinilmiş çocukların öğrenmesini destekleyen ortaklıkların gelişmesini teşvik edebilir. Politika yapımcılar da bu yenilikleri destekleyerek giderek daha çeşitli aile yapılarına sahip hale gelen bir toplumda kapsayıcı eğitim uygulamalarının yaygınlaşmasını sağlayabilir.

Sonuç olarak, evlat edinme çok boyutlu bir deneyimdir ve bir çocuğun eğitim yolculuğunu önemli ölçüde etkileyebilir. Evlat edinilmiş çocukların güçlü yönlerini ve karşılaştıkları zorlukları anlamak, eğitimcilerin, anne babaların ve politika yapımcıların; çocukların gelişim ve öğrenmelerini destekleyen kapsayıcı ve destekleyici öğrenme ortamları oluşturmada iş birliği yapmalarını sağlar. Pozitif ve sürdürülebilir ilişkileri önceleyen; bağlanma ve duygusal bağlılık geliştiren destekleyici çevresel koşullar yaratmak, eğitim kalitesini büyük ölçüde artırabilir (Darling-Hammond ve Cook-Harvey, 2018). Okulların daha kapsayıcı ve anlayışlı hale gelmesiyle, evlat edinilmiş çocuklar için daha zengin ve destekleyici bir eğitim ortamı oluşturulabilir. Politika yapımcılar, eğitimciler ve aileler arasındaki iş birlikleri sayesinde, evlat edinilmiş çocukların eğitim yaşantıları desteklenebilir.

Dipnot: Bölüm yazarının kendisi de evlat edinilmiştir. Aynı zamanda bir eğitimcidir.

KAYNAKLAR

- Aves, C. (1998). Assessment for adoption: The child's perspective. *Journal of Social Work Practice*, 12(1), 31-38. <https://doi.org/10.1080/02650539808415129>
- Barratt, S. (2012). Adopted children and education: The experiences of a specialist CAMHS team. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 17(1), 141-150. <https://doi.org/10.1177/1359104511403559>
- Barroso, R., Barbosa-Ducharne, M., ve Coelho, V. (2018). Portuguese adopted adolescents' perception of attachment relationships to parents. *Child & Family Social Work*, 23(2), 204-211. <https://doi.org/10.1111/cfs.12401>
- Beneke, M., ve Cheatham, G. A. (2015). Speaking up for African American English: Equity and inclusion in early childhood settings. *Early Childhood Education Journal*, 43, 127-134. <https://doi.org/10.1007/s10643-014-0641-x>
- Bilir-Seyhan, G. (2024). *Kırmızı balon ailesi: Bir evlat edinilme hikayesi*. BAM Kitap.
- Boylan, M., Truelove, L., Pearse, S., O'Brien, S., Sheehan, H., Cowell, T., & Long, E. (2023). Developing trauma-informed teacher education in England. *London Review of Education*, 21(1), 29. <https://doi.org/10.14324/LRE.21.1.29>
- Bragg, A. (2020). *What is school like? An exploration of the experiences of school from the perspectives of adoptive parents and adopted children* (yayımlanmamış doktora tezi), Newcastle University.
- Brodzinsky, D. M., ve Brodzinsky, A. B. (1992). The impact of family structure on the adjustment of adopted children. *Child Welfare*, 71(1), 69-76.
- Brown, A., ve Shelton, K. (2024). Coherent lives: Making sense of adoptees' experiences in education through narrative identity. *British Educational Research Journal*, 50(2), 495-512. <https://doi.org/10.1002/berj.3918>
- Buyse, E., Verschueren, K., ve Doumen, S. (2011). Preschoolers' attachment to mother and risk for adjustment problems in kindergarten: Can teachers make a difference? *Social Development*, 20(1), 33-50. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2009.00555.x>
- Cheatham, G. A., ve Ostrosky, M. M. (2011). Whose expertise?: An analysis of advice giving in early childhood parent-teacher conferences. *Journal of Research in Childhood Education*, 25(1), 24-

44. <https://doi.org/10.1080/02568543.2011.533116>
- Cohen, N. J., ve Farnia, F. (2011). Social-emotional adjustment and attachment in children adopted from China: Processes and predictors of change. *International Journal of Behavioral Development*, 35(1), 67-77. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0165025410371602>
- Cortazar, A., ve Herreros, F. (2010). Early attachment relationships and the early childhood curriculum. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 11(2), 192-202. <http://dx.doi.org/10.2304/ciec.2010.11.2.192>
- Crouter, A. C., ve Crouter, A. C. (2003). *Children's influence on family dynamics*. Taylor & Francis.
- Crozier, G., ve Davies, J. (2007). Hard to reach parents or hard to reach schools? A discussion of home—school relations, with particular reference to Bangladeshi and Pakistani parents. *British Educational Research Journal*, 33(3), 295-313. <https://doi.org/10.1080/01411920701243578>
- Darling-Hammond, L., ve Cook-Harvey, C. (2018). *Educating the Whole Child: Improving school climate to support student success*. Learning Policy Institute. <https://doi.org/10.54300/145.655>
- Dorado, J. S., Martinez, M., McArthur, L. E., ve Leibovitz, T. (2016). Healthy Environments and Response to Trauma in Schools (HEARTS): A whole-school, multi-level, prevention and intervention program for creating trauma-informed, safe and supportive schools. *School Mental Health*, 8(1), 163-176. <https://doi.org/10.1007/s12310-016-9177-0>
- Erol, N. ve Keskingöz, S. (2016). *Uğurböceği kapınızı çalarsa*. TÜBİTAK Popüler Bilim Yayınları.
- Fisher, P. A. (2015). Adoption, fostering, and the needs of looked-after and adopted children. *Child and Adolescent Mental Health*, 20(1), 5-12. <https://doi.org/10.1111/camh.12084>
- Fults, R. M., ve Harry, B. (2012). Combining family centeredness and diversity in early childhood teacher training programs. *Teacher Education and Special Education*, 35(1), 27-48. <http://dx.doi.org/10.1177/0888406411399784>
- Garber, K. J., ve Grotevant, H. D. (2015). "YOU were adopted?!" microaggressions toward adolescent adopted individuals in same-race families. *The Counseling Psychologist*, 43(3), 435-462. <https://doi.org/10.1177/0011000014566471>
- Gilling, A. (2014). Jasper's story: 'Letting me down and picking me up'—one boy's story of despair and hope at primary schools in England. *Adoption & Fostering*, 38(1), 60-72. <http://dx.doi.org/10.1177/0308575913518001>
- Goldberg, A. E., ve Grotevant, H. (2023). What do teachers know about adoptive families, and how do they use it to serve adopted children?. *Adoption Quarterly*, 26(1), 51-76. <https://doi.org/10.1080/10926755.2022.2156016>
- Gupta-Kagan, J. (2014). Non-exclusive adoption and child welfare. *Alabama Law Review*, 66, 715.
- Harris, J., Carrington, S., ve Ainscow, M. (2017). *Promoting equity in schools*. Routledge.
- Henley, D. (2005). Attachment disorders in post-institutionalized adopted children: Art therapy approaches to reactivity and detachment. *The Arts in Psychotherapy*, 32(1), 29-46. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2004.11.002>
- Ioannides, E. (2024). In search of a meaningful story art psychotherapy and adopted children. *The Family Journal*, 32(1), 17-23. <http://dx.doi.org/10.1177/10664807231193437>
- King, S., Gieve, M., Iacopini, G., Hahne, A. S., ve Stradling, H. (2019). Are the early benefits of the Adoption Support Fund (therapeutic support for adoptive families) sustainable? *Journal of Public Mental Health*, 18(1), 66-72. <http://dx.doi.org/10.1108/JPMH-08-2018-0056>
- Lagley-Swain, S. (2021). *Sıcak bir yuva*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Langton, E. G. (2016). Adopted and permanently placed children in education: From rainbows to reality. *Educational Psychology in Practice*, 33(1), 16-30. <https://doi.org/10.1080/02667363.2016.1217401>
- Luu, B., de Rosnay, M., Wright, A. C., ve Tregagle, S. (2018). Identity formation in children and young people in open adoptions from out-of-home care in New South Wales, Australia. *Adoption Quarterly*, 21(2), 120-139. <https://doi.org/10.1080/10926755.2018.1468371>
- Mahmood, S., & Visser, J. (2015). Adopted children: A question of identity. *Support for Learning*,

- 30(3), 268-285. <https://doi.org/10.1111/1467-9604.12095>
- Majoko, T. (2019). Teacher key competencies for inclusive education: Tapping pragmatic realities of Zimbabwean special needs education teachers. *Sage Open*, 9(1), 2158244018823455. <http://dx.doi.org/10.1177/2158244018823455>
- McIntosh, S., Woods, K., ve Stother, A. (2022). Continuing in post-16 education: The views of adopted young people. *Adoption & Fostering*, 46(3), 286-301. <https://doi.org/10.1177/03085759221117862>
- McIntyre, E. M., Baker, C. N., ve Overstreet, S. (2019). Evaluating foundational professional development training for trauma-informed approaches in schools. *Psychological services*, 16(1), 95. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/ser0000312>
- McWayne, C. M., Melzi, G., Limlingan, M. C., ve Schick, A. (2016). Ecocultural patterns of family engagement among low-income Latino families of preschool children. *Developmental Psychology*, 52(7), 1088. <http://dx.doi.org/10.1037/a0040343>
- Meakings, S., Ottaway, H., Coffey, A., Palmer, C., Doughty, J., ve Shelton, K. (2018). The support needs and experiences of newly formed adoptive families: Findings from the Wales Adoption Study. *Adoption & Fostering*, 42(1), 58-75. <https://doi.org/10.1177/0308575917750824>
- Mendelová, E., ve Gužíková, L. (2023). Current parents and children's leisure time. *Journal of Vasil Stefanyk Precarpathian National University*, 10(1), 33-48. <http://dx.doi.org/10.15330/jpnu.10.1.33-48>
- Moore, J. E. (2019). 'The Storying Spiral': A narrative-dramatic approach to life story therapy with adoptive/foster families and traumatised children. *International Journal of Play*, 8(2), 204-218. <https://doi.org/10.1080/21594937.2019.1643994>
- Morton, B., ve Berardi, A. A. (2017). Trauma-informed school programming: Applications for mental health professionals and educator partnerships. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 11(4), 487-483. <https://doi.org/10.1007/s40653-017-0160-1>
- Neil, E., Morciano, M., Young, J., ve Hartley, L. (2020). Exploring links between early adversities and later outcomes for children adopted from care: Implications for planning post adoption support. *Developmental Child Welfare*, 2(1), 52-71. <https://doi.org/10.1177/2516103220908043>
- Novara, C., Lenzi, M., ve Santinello, M. (2020). School climate as predictor of teachers' capacity to meet the educational needs of adopted children in Italy. *International Journal of Inclusive Education*, 24(3), 310-328. <https://doi.org/10.1080/13603116.2018.1459889>
- Pace, C. S., Di Folco, S., Guerriero, V., Santona, A., ve Terrone, G. (2015). Adoptive parenting and attachment: association of the internal working models between adoptive mothers and their late-adopted children during adolescence. *Frontiers in Psychology*, 6, 1433. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01433>
- Richmond, M. (2019). *Seni öyle çok istedim ki: Bir evlat edinme hikayesi*. Anya Yayın.
- Roberts, D. (2009). *Shattered bonds: The color of child welfare*. Basic Books.
- Romano, E., Babchishin, L., Marquis, R., ve Fréchette, S. (2014). Childhood Maltreatment and Educational Outcomes. *Trauma, Violence, & Abuse*, 16(4), 418-437. <https://doi.org/10.1177/1524838014537908>
- Russell, B. S., Wink, M. N., ve Hutchison, M. (2024). Mixed methods illustration of teachers' trauma-informed attitudes and practice. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 17(2), 349-362. <https://doi.org/10.1007/s40653-023-00583-5>
- Ryan, S. D., ve Nalavany, B. (2003). Adopted children: Who do they turn to for help and why?. *Adoption Quarterly*, 7(2), 29-52. https://doi.org/10.1300/J145v07n02_03
- Samuels, G. M. (2022). Epistemic trauma and transracial adoption: Author(iz)ing folkways of knowledge and healing. *Child Abuse & Neglect*, 130(2022), 105588. <https://doi.org/10.1016/j.chia-bu.2022.105588>
- Smith, D. T., ve Juárez, B. G. (2014). Race lessons in black and white: How white adoptive parents socialize black adoptees in predominately white communities. *Adoption Quarterly*, 18(2), 108-

137. <https://doi.org/10.1080/10926755.2014.895465>
- Soares, J., Barbosa-Ducharne, M., Palacios, J., ve Fonseca, S. (2017). Being adopted in the school context: Individual and interpersonal predictors. *Children and Youth Services Review*, 79, 463-470. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.06.043>
- Soares, J., Ralha, S., Barbosa-Ducharne, M., ve Palacios, J. (2019). Adoption-related gains, losses and difficulties: The adopted child's perspective. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 36(3), 259-268. <https://doi.org/10.1007/s10560-018-0582-0>
- Stokes, H. (2022). Leading trauma-informed education practice as an instructional model for teaching and learning. *Frontiers in Education*, 7. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.911328>
- Sutton, C., Beese, J., ve Slater, L. (2024). Supporting transracially adopted children in white K-12 schools: Strategies for empowerment and inclusion. *Equity in Education & Society*, 3(2), 152-171. <https://doi.org/10.1177/27526461231213122>
- Suyatno, S., Mardati, A., Wantini, W., Pambudi, D. I., ve Amurdawati, G. (2019). The impact of teacher values, classroom atmosphere, and student-teacher relationship towards student attitude during learning process. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 18(8), 54-74. <https://doi.org/10.26803/ijlter.18.8.4>
- Tregeagle, S., Moggach, L., Trivedi, H., ve Ward, H. (2019). Previous life experiences and the vulnerability of children adopted from out-of-home care: The impact of Adverse Childhood Experiences and child welfare decision making. *Children and Youth Services Review*, 96, 55-63. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.11.028>
- Turney, K., ve Wildeman, C. (2017). Adverse childhood experiences among children placed in and adopted from foster care: Evidence from a nationally representative survey. *Child abuse & neglect*, 64, 117-129. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.12.009>
- Van Den Dries, L., Juffer, F., Van Ijzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., ve Alink, L. R. (2012). Infants' responsiveness, attachment, and indiscriminate friendliness after international adoption from institutions or foster care in China: Application of Emotional Availability Scales to adoptive families. *Development and Psychopathology*, 24(1), 49-64. <https://doi.org/10.1017/S0954579411000654>
- Wang, R. (2021). The influence of attachment types on academic performance of children. In *2021 4th International Conference on Humanities Education and Social Sciences (ICHESS 2021)* (pp. 512-517). Atlantis Press.
- Wegar, K. (2000). Adoption, family ideology, and social stigma: Bias in community attitudes, adoption research, and practice. *Family Relations*, 49(4), 363-369. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2000.00363.x>
- Weistra, S., ve Luke, N. (2017). Adoptive parents' experiences of social support and attitudes towards adoption. *Adoption & Fostering*, 41(3), 228-241. <http://dx.doi.org/10.1177/0308575917708702>
- Werum, R., Davis, T., Cheng, S., ve Browne, I. (2018). Adoption context, parental investment, and children's educational outcomes. *Journal of Family Issues*, 39(3), 720-746. <https://doi.org/10.1177/0192513X16680010>
- Wilson, M. R., Greene, J. H., ve Soth, N. (1986). Psychodynamics of the adopted patient. *Adoption & Fostering*, 10(1), 446. <https://doi.org/10.1177/030857598601000113>
- Yngvesson, B. (2010). *Belonging in an adopted world: Race, identity, and transnational adoption*. University of Chicago Press.

BÖLÜM 19

Evlat Edinme: Ailenin Değişen Yaşam Döngüsü

Gül KARAHAN ÇOBAN¹

GİRİŞ

Aile yaşam döngüsü kuramı, aileyi canlı bir organizma gibi belirli gelişimsel evrelerden geçerek dönuşen dinamik bir yapı olarak ele alır. Bu kuramsal yaklaşım, aileyi yalnızca bireylerin toplamı olarak değil, aynı zamanda kendi içsel gelişimsel süreci olan bir yapı olarak tanımlamayı mümkün kılan bir çerçeve sağlar. Aile, hem üyelerinin yaşamsal ve gelişimsel değişimlerinden hem de kültürel, toplumsal ve çevresel sistemlerle kurduğu ilişkilerden etkilenecek dönüşür. Aile kendi yaşam döngüsü içinde ilerlerken yaşamına eklenen yeni durumlar, ailenin yeniden yapılanmasını ve uyum sağlamasını gerektirir. Çünkü yaşam döngüsünün her bir evresi aile için yeni sorumluluklar anlamına gelmekte, yeni görevler yüklemektedir. Yaşam döngüsünün gelişimsel aşamaları farklı çatışma ve birliktelik alanları üretirken aile de uygun biçimde değişip gelişerek, tüm bireylerinin ihtiyaçlarını kapsayacak şekilde ama tutarlılığını ve dengesini de koruyarak gelişim dönemlerinde ilerlemesini sürdürür.

Aile yaşam döngüsü modeli ailenin zaman içindeki değişimi üzerine çalışırken sıklıkla kullanılır çünkü aile ile ilgili pek çok çalışma aslında ailenin içsel süreçlerine odaklanır (Gardner, 1990). Aile yaşam döngüsünün anlaşılması, ailenin gelişiminde ortaya çıkan görevleri değerlendirmeye, olası gelişimsel ve durumsal krizlere müdahaleye, işlevsiz alanlarda aileyi güçlendirmeye yönelik çalışmalara zemin oluşturacak güçlü bir potansiyele sahiptir. Evlat edinme, yalnızca bir çocuğun bir aileye katılması değil aynı zamanda o ailenin yaşam döngüsünde yeni bir evreye geçmesi, yeni bir yön, yeni bir anlam ve yeni bir dinamik kazanmasıdır. Aile yaşam döngüsü kuramı, ailelerin zaman içinde geçirdiği evreleri, bu evrelerde üstlenilen roller ve karşılaşılan görevler üzerinden değerlendirirken, evlat edinme sürecini bu döngüye dışsal bir müdahale değil, içsel bir dönüşüm olarak dâhil etmeyi sağlar.

Aile yaşam döngüsünün her evresi, aile üyelerinin karşılaştığı gelişimsel görevleri ve rol değişimlerini içerir (Nazlı, 2012). Döngünün evlilikle başlayan evresi, evliliğin ilk 2-5

¹ Uzm. Aile Danışmanı, Dr.Öğr.Üyesi, Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, gul.karahan@bilecik.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0323-3876

SONUÇ

Evlat edinme, çocuğun bakım, sevgi ve aidiyet ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yeni bir aile sistemine dâhil edilmesini içeren, toplumsal olarak tanımlanmış anne babalık rollerinin biyolojik bağdan bağımsız biçimde üstlenildiği ve aile yapısının hukuki, duygusal ve işlevsel olarak yeniden kurulduğu bir süreçtir. Evlat edinen aileleri aile yaşam döngüsü modeli çerçevesinde ele almak, evlat edinen ailenin zaman çizgisi üzerindeki ilerleyişini, aile üyelerinin değişen ve çeşitlenen rol ve sorumluluklarını, karşılaştıkları gelişimsel görevleri görünür kılan bir çerçeve sağlamaktadır.

Bu çalışmada eşlerin evlat edinme süreciyle birlikte aile yaşam döngülerinde bir sonraki evreye geçiş ele alınmış, “yeni evli çift” ve “küçük çocuğu olan aile” aşamalarına odaklanılmıştır. Evlat edinme yalnızca bir aile kurma biçimi değil, aynı zamanda gelişimsel görevlerin yeniden tanımlandığı bir süreçtir. Evlat edinme süreci, aile yaşam döngüsünde evrelerin bağlamsal olarak yeniden yapılandırılmasını gerektirmektedir.

Aile yaşam döngüsünü oluşturan dönemlerden geçerken aileler yaşadıkları gelişimsel zorluklar ve stresörler nedeniyle aile danışmanlarına başvurabilmekte, genellikle tamamlayamadıkları bir veya daha fazla gelişimsel görevi tamamlamak için yardım almaktadırlar (Ballard, 2012; Nazlı, 2012). Evlat edinen ailelerle yürütülen aile danışmanlığı sürecinde de aile yaşam döngüsünün, evlat edinen ailenin yaşadığı süreci gelişimsel bakış açısıyla değerlendirmede, sorun ve ihtiyaç alanlarını belirlemede güçlü bir araç olduğu ifade edilebilir. Gelişimsel görevlerin, her bir gelişim evresinin rol ve sorumluluklarının, temelde evlat edinmeyle değil yaşam döngüsünün içinde bulunan evreyle ilişkisinin kurulması, ailenin deneyimlerini anlamlandırmasında ve sorunların çözümünde aktif rol almasında önemlidir.

Evlat edinme sürecini aile yaşam döngüsü zemininde ele alan bu çalışmanın evlat edinen ailelere deneyimlerini değerlendirebilecekleri bir perspektif sunması ve aynı zamanda ailelerle çalışacak uzmanlara, aile danışmanlarına, STK'lara ve politika yapıcılara, sorun ve ihtiyaçları belirlerken ya da destek mekanizmaları oluştururken, ailenin içine bulunduğu gelişimsel özellikleri dâhil edebilecekleri bir kaynak oluşturması umulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Altınoğlu-Dikmeer, İ., Erol, N., & Gençöz, T. (2014). Evlat edinilmiş ve biyolojik ebeveyniyle yaşayan çocukların davranışsal ve duygusal sorunları ve bağlanma düzeyleri ile anne babalarının çocuk yetiştirme stillerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(4), 234-243. https://www.turkpsikiyatri.com/PDF/C25S4/2_14002_Evlat_edinilmis.pdf
- Aydın, K. B. (2023). Türkiye’de boşanma olgusunun bekâr danışmanlığı teorisi açısından değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (56), 1004-1032. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3131306>
- Bachrach, C.A. (1983). Adoption as a means of family formation: Data from The National Survey

- of Family Growth. *Journal of Marriage and The Family*, 45(4), 259-864. <http://www.jstor.org/stable/351798>
- Ballard, M. B. (2012). The family life cycle and critical transitions: Utilizing cinematherapy to facilitate understanding and increase communication. *Journal of Creativity in Mental Health*, 7(2), 141-152. <https://doi.org/10.1080/15401383.2012.685004>
- Berge, J.M., Loth, K., Hanson, C., Croll Lampert, J. ve Neumark Sztainer, D. (2012). Family life cycle transitions and the onset of eating disorders: a retrospective grounded theory approach. *Journal of Clinical Nursing*, 21(9-10), 1355-1363. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2011.03762.x>
- Carter, B. ve McGoldrick, M. (1988). *The changing family life cycle: A framework for family therapy* (2. Baskı). Gardner Press.
- Dallos, R. ve Draper, R. (2012). *Aile Terapisine Giriş Sistemik Teori ve Uygulama*. (Çev.Ed. Ş.Kesici ve C.Kiper). 3. Baskıdan Çeviri. Nobel Akademi.
- Duval, E.M. (1971). *Family Development*. New York: J.B. Lippincott Company.
- Duvall, E. M. (1988). Family development's first forty years. *Family Relations*, 37, 127-134. <https://www.jstor.org/stable/pdf/584309.pdf>
- Gardner, S. (1990). Images of Family Life over the Family Lifecycle. *The Sociological Quarterly*, 31(1), 77-92. <http://www.jstor.org/stable/4120872>
- Goldenberg, I. ve Goldenberg, H. (1991). *Family Therapy: An Overview* (3. Baskı) Brooks/Cole.
- Gladding, S.T. (2018). *Aile Terapisi: Tarihi, Kuram ve Uygulamaları*. (5. Baskı). (Çev. Ed. İ. Keklik ve İ. Yıldırım). 5. Baskıdan Çeviri. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Hill, R. (1964). Methodological issues in family development research. *Family process*, 3(1), 186-206. <https://www.deepdyve.com/lp/wiley/methodological-issues-in-family-development-research-tdZupK5uXb>
- Kadushin, A. (1970). *Adopting Older Children*. New York, London: Columbia University Press.
- Loomis, C.P. ve Hamilton, H. (1936). Family life cycle analysis. *Social Forces*, 15(2), 225-231. <https://doi.org/10.2307/2570962>
- McGoldrick, M. ve Shibusawa, T. (2017). Aile yaşam döngüsü. F. Walsh (Ed.) M. Kaya (Çev.Ed.). *Normal Aile Süreçleri Büyüyen Çeşitlilik ve Karmaşıklık içinde*. 4. Baskıdan Çeviri, 385-408. Nobel Akademi.
- Nazlı, S. (2012). *Aile Danışmanlığı*. (8. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Nichols, M. P. (2013). *Aile Terapisi Kavramlar ve Yöntemler*. (1. Baskı). Kaknüs Yayınları.
- Özabacı, N. ve Erkan, Z. (2013). *Aile danışmanlığı Kuram ve Uygulamalara Genel Bir Bakış*. (1. Baskı). Pegem Akademi.
- Pol, L. G. ve Rader, C. H. (1986). The family life cycle concept revisited: a need for new considerations. *Journal of Consumer Studies & Home Economics*. 10, 171-184. <https://doi.org/10.1111/j.1470-6431.1986.tb00117.x>
- Rampage, C., Marina, E., Ma, C, Weigel Foy, C., Samuels G.M., ve Bloom, L. (2017). Evlat edinen aileler. F. Walsh (Ed.) M. Kaya (Çev.Ed.). *Normal Aile Süreçleri Büyüyen Çeşitlilik ve Karmaşıklık içinde*. 4. Baskıdan Çeviri, 221-246. Nobel Akademi.
- Rodgers, R. H. (1962). *Improvements in the Construction and Analysis of Family Life Cycle Categories*. University of Minnesota Press.
- Selman, A. ve Uçar, R. (2024). Türk toplumu bağlamında aile yaşam döngüsü süreçleri. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 22, 202-213. <https://doi.org/10.46236/jovosst.638270>
- Selman, P. (2012). Global trends in intercountry adoption: 2001-2010. *Adoption Advocate*, 44, 1-17. <https://web.archive.org/web/20170107004819/http://adoptioncouncil.org/publications/2012/02/adoption-advocate-no-44>
- Schiffman, L. G., ve Kanuk, L. L. (2005). *Comportamiento del consumidor*. México: Pearson Educación.

BÖLÜM 20

Evlat Edinmenin Çift İlişkisine Yansımaları: İlişkinin Öncesi ve Sonrası

Hüdayar CİHAN¹, Fatma BIYIK SARI²

GİRİŞ

Evlat edinme, sadece hukuki bir süreç değil; aynı zamanda çiftler açısından duygusal ve ilişkisel anlamda derin bir dönüşüm sürecidir. Evlat edinen çiftler, biyolojik anne babalardan farklı bir anne babalık yolu izlerler. Biyolojik anne babaların aksine, evlat edinen çiftler evlat edindikleri çocukları ailelerine katmak için gecikmeli, belirsiz yasal süreçler ve resmi sistemlerle sürekli etkileşim yoluyla “kendilerini kanıtlamak” zorundadırlar. Aynı zamanda evlat edinen çiftler, evlat edinmeyle ilişkili sosyal damgalanma, arkadaşlardan ve aileden gelen tepkiler ve bazıları için infertile öyküsü ve bireysel hazır bulunuşluk gibi stres faktörleriyle de karşı karşıyadırlar (William vd., 2023). Toplumsal normlar ve ailelerin evlat edinmeye karşı tutumları da karar sürecinde belirleyici olmaktadır. Özellikle geleneksel yapıda olan toplumlarda biyolojik bağın kutsanması, evlat edinmeyi ikincil bir tercih gibi göstermekte ve çiftler üzerinde baskı oluşturabilmektedir. Bu durum, çiftlerin kararsızlık yaşamasına ya da evlat edinme sürecini gizli yürütmesine neden olabilmektedir. Bu bölümde, evlat edinmeye karar verme sürecinin evli çiftlerin ilişkisine olan etkileri psikososyal açıdan ele alınmaktadır.

ANNE BABALIĞA GEÇİŞ DÖNEMİ

Sistemik aile yaklaşımı, ailenin bir sistem olduğunu ve sisteme yeni giren bireylerin tüm yapıyı etkilediğini ifade eder (Gehart, 2017). Anne baba olmak çiftlerin rollerinin yeniden tanımlanmasını, sorumlulukların dengelenmesini ve sınırların yeniden çizilmesini gerektirir. Kadınların çoğunlukla duygusal ve fiziksel bakım yükünü üstlenmesi, rol dağılımın-

¹ Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, hudayarcihan@aybu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3734-7601

² Dr. Psikolog, Özel Psikolojik Danışmanlık Merkezi, fatmabyk.psi@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0315-3398

SONUÇ VE ÖNERİLER

Evlat edinen çiftlerin iyi birer anne baba olmaları açısından anne babalık süreçlerinin desteklenmesi kadar çiftin yeni sürece uyumunda çift ilişkisinin de yeniden yapılandırılması önemlidir. Çift ilişkisindeki rol ve sorumluluklara anne babalık rol ve sorumlulukları ekleneceği için birlikte anne babalık yapabilmeleri iyi bir çift ilişkisini yeniden kurgulamaları ile mümkün olabilmektedir. Nitekim konuya ilişkin çalışmalar, çiftlerin evlilik ilişkilerinde daha düşük düzeyde çatışma ve anlaşmazlık yaşadıklarında çocuklarını yetiştirirken iyi bir ekip olduklarını göstermektedir. Aynı süreçte anne babaların “iyi anne baba” olma çabaları ve bir ekip olarak çalışmaları da evlat edinen anneler ve babalar için de anne babalıktan alacakları doyumunu artıracaktır. Bu bağlamda verilecek psikolojik danışma hizmetleri ve eğitimler önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Aghakeshmiri, A., Soleimani, A., ve Golpich, Z. (2024). An integrative parenting program for adoptive families: A mixed-method study. *Journal of Practice in Clinical Psychology*, 12(2), 137-152. <https://doi.org/10.32598/jpcp.12.2.924.1>
- Baskin, T. W., Rhody, M., Schoolmeesters, S., ve Ellingson, C. (2011). Supporting special-needs adoptive couples: Assessing an intervention to enhance forgiveness, increase marital satisfaction, and prevent depression. *The Counseling Psychologist*, 39(7), 933-955. <https://doi.org/10.1177/0011000010397554>
- Belsky, J., ve Rovine, M. (1990). Patterns of marital change across the transition to parenthood: Pregnancy to three years postpartum. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 5-19. <https://doi.org/10.2307/352833>
- Brabender, V. M., ve Fallon, A. E. (Eds.). (2013). Working with adoptive parents: Research, theory, and therapeutic interventions. John Wiley & Sons, Inc..
- Bloomfield, L., ve Kendall, S. (2012). Parenting self-efficacy, parenting stress and child behaviour before and after a parenting programme. *Primary Health Care Research ve Development*, 13(4), 364-372. <https://doi.org/10.1017/S1463423612000060>
- Canzi, E., Ranieri, S., Barni, D., ve Rosnati, R. (2019). Predictors of parenting stress during early adoptive parenthood. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 38(3), 811-820. <https://doi.org/10.1007/s12144-017-9657-x>
- Ceballo, R., Lansford, J. E., Abbey, A., ve Stewart, A. J. (2004). Gaining a child: Comparing the experiences of biological parents, adoptive parents, and stepparents. *Family Relations*, 53, 38-48. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2004.00007.x>
- Cowan, C.P., ve Cowan, P.A. (1995). Interventions to ease the transition to parenthood: Why they are needed and what they can do. *Family Relations: Journal of Applied Family and Child Studies*, 44, 412-423. <https://doi.org/10.2307/584997>
- Cudmore, L. (2005). Becoming parents in the context of loss. *Sexual and Relationship Therapy*, 20, 299-308. <https://doi.org/10.1080/14681990500141204>
- Doss, B. D., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., ve Markman, H. J. (2009). The effect of the transition to parenthood on relationship quality: An 8-year prospective study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96, 601-619. <https://doi.org/10.1037/a0013969>
- Fincham, F. D., ve Beach, S. R. H. (2010). Marriage in the new millennium: A decade in review. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 630-649. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00722.x>

- Fiore, S., Luyten, P., Vliegen, N., ve Soenens, B. (2024). Understanding parenting stress in adoptive parents: A longitudinal multilevel study of parents' self-criticism, child negative emotionality, and child age at placement. *Journal of Personality*. <https://doi.org/93.10.1111/jopy.12993>.
- Foli, K. J. (2010). Depression in adoptive parents: A model of understanding through grounded theory. *Western Journal of Nursing Research*, 32(3), 379–400. <https://doi.org/10.1177/0193945909351299>
- Foli, K. J., Hebdon, M., Lim, E., ve South, S. C. (2017). Transitions of Adoptive Parents: A Longitudinal Mixed Methods Analysis. *Archives of Psychiatric Nursing*, 31(5), 483–492. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2017.06.007>
- Foli, K. J., South, S. C., ve Lim, E. (2012). Rates and predictors of depression in adoptive mothers: moving toward theory. *ANS. Advances in Nursing Science*, 35(1), 51–63. <https://doi.org/10.1097/ANS.0b013e318244553e>
- Fontenot H. B. (2007). Transition and adaptation to adoptive motherhood. *Journal of Obstetric, Gynecologic, and Neonatal Nursing: JOGNN*, 36(2), 175–182. <https://doi.org/10.1111/j.1552-6909.2007.00134.x>
- Gehart, D. (2017). *Aile terapisi yeterliklerinde uzmanlaşma: Kuramlara ve klinik vaka belgelendirmelerine uygulamalı bir yaklaşım*. (Çev. Ed. Tahsin İlhan ve Hüdayar Cihan). Pegem Yayıncılık.
- Goldberg, A. E., Kinkler, L. A., Moyer, A. M., ve Weber, E. (2014). Intimate Relationship Challenges in Early Parenthood among Lesbian, Gay, and Heterosexual Couples Adopting via the Child Welfare System. *Professional Psychology, Research and Practice*, 45(4), 221–230. <https://doi.org/10.1037/a0037443>
- Goldberg, A. E., Smith, J. Z., ve Kashy, D. A. (2010). Preadoptive factors predicting lesbian, gay, and heterosexual couples' relationship quality across the transition to adoptive parenthood. *Journal of Family Psychology*, 24(3), 221–232. <https://doi.org/10.1037/a0019615>
- Holditch-Davis, D., Sandelowski, M., ve Harris, B. G. (1999). Effect of infertility on mothers' and fathers' interactions with young infants. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 17(2), 159–173. <https://doi.org/10.1080/02646839908409095>
- Karney, B. R., ve Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3–34. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.118.1.3>
- Kohn, J. L., Rholes, W. S., Simpson, J. A., Martin, A. M., III, Tran, S., ve Wilson, C. L. (2012). Changes in marital satisfaction across the transition to parenthood: The role of adult attachment orientations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(11), 1506–1522. <https://doi.org/10.1177/0146167212454548>
- Lansford, J., Ceballo, R., Abbey, A., ve Stewart, A. (2001). Does family structure matter? A comparison of adoptive, two-biological, single mother, stepfather and stepmother households. *Journal of Marriage and Family*, 63(3), 840–851. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00840>
- Lawrence, E., Nysten, K., ve Cobb, R. J. (2007). Prenatal expectations and marital satisfaction over the transition to parenthood. *Journal of Family Psychology*, 21, 155–164. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.2.155>
- Leonard, K. E., ve Eiden, R. D. (2007). Marital and family processes in the context of alcohol use and alcohol disorders. *Annual Review of Clinical Psychology*, 3, 285–310. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.3.022806.091424>
- Levy-Shiff, R., Goldshmidt, I., ve Har-Even, D. (1991). Transition to parenthood in adoptive families. *Developmental Psychology*, 27(1), 131–140. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.27.1.131>
- Levy-Shiff, R., Zoran, N., ve Shulman, S. (1997). International and domestic adoption: Child, parents, and family adjustment. *International Journal of Behavioral Development*, 20(1), 109–129. <https://doi.org/10.1080/016502597385478>
- Loew, B., Rhoades, G., Markman, H., Stanley, S., Pacifici, C., White, L., ve Delaney, R. (2012). Internet delivery of PREP-based relationship education for at-risk couples. *Journal of Couple ve*

- Relationship Therapy, 11(4), 291–309. <https://doi.org/10.1080/15332691.2012.718968>
- McKay, K., ve Ross, L. E. (2010). The transition to adoptive parenthood: A pilot study of parents adopting in Ontario, Canada. *Children and Youth Services Review*, 32(4), 604–610. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2009.12.007>
- McKay, K., Ross, L. E., ve Goldberg, A. E. (2010). Adaptation to parenthood during the post-adoption period: A review of the literature. *Adoption Quarterly*, 13(2), 125–144. <https://doi.org/10.1080/10926755.2010.481040>
- Mooradian, J. K., Hock, R. M., Jackson, R., ve Timm, T. M. (2011). What couples who adopt children from child welfare want professionals to know about supporting their marriages. *Families in Society*, 92(4), 390–396. <https://doi.org/10.1606/1044-3894.4155>
- Neff, L. A., ve Karney, B. R. (2007). Stress crossover in newlywed marriage: A longitudinal and dyadic perspective. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 594–607. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00394.x>
- O'Brien, K. M., ve amostny, K. P. (2003). Understanding adoptive families: An integrative review of empirical research and future directions for counseling psychology. *The Counseling Psychologist*, 31(6), 679–710. <https://doi.org/10.1177/0011000003258086>
- Paine, A. L., Fahey, K., Thompson, R., ve Shelton, K. H. (2023). Adoptive parents' finances and employment status: a 5-year longitudinal study. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 32(7), 1305–1316. <https://doi.org/10.1007/s00787-022-01946-3>
- Pleck, E. G., ve Pleck, J. H. (1997). Fatherhood ideals in the United States: Historical dimensions. In M. E. Lamb (Ed.), *The Role of the Father in Child Development* (3rd ed., pp. 33–48). Wiley.
- Robinson, K. J., ve Cameron, J. J. (2012). Self-esteem is a shared relationship resource: Additive effects of dating partners' self-esteem levels predict relationship quality. *Journal of Research in Personality*, 46(2), 227–230. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2011.12.002>
- Rosnati, R., Ranieri, S., ve Barni, D. (2013). Family and social relationships and psychosocial well-being in Italian families with internationally adopted and non-adopted children. *Adoption Quarterly*, 16(1), 1–16. <https://doi.org/10.1080/10926755.2012.731030>
- Rushton, A., Monck, E., Leese, M., McCrone, P., ve Sharac, J. (2010). Enhancing adoptive parenting: a randomized controlled trial. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 15(4), 529–542. <https://doi.org/10.1177/1359104510365041>
- Santona, A., ve Zavattini, G. C. (2005). Partnering and parenting expectations in adoptive couples. *Sexual and Relationship Therapy*, 20, 309–322. <https://doi.org/10.1080/14681990500142004>
- Schwartz, A. E., Cody, P. A., Ayers-Lopez, S. J., McRoy, R. G., ve Fong, R. (2014). Post-adoption support groups: Strategies for addressing marital issues. *Adoption Quarterly*, 17(2), 85–111. <https://doi.org/10.1080/10926755.2014.891544>
- South, S. C., Lim, E., Jarnecke, A. M., ve Foli, K. J. (2019). Relationship quality from pre-to postplacement in adoptive couples. *Journal of Family Psychology*, 33(1), 64–76. <https://doi.org/10.1037/fam0000456>
- Srivastava, S., McGonigal, K. M., Richards, J. M., Butler, E. A., ve Gross, J. J. (2006). Optimism in close relationships: How seeing things in a positive light makes them so. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(1), 143–153. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.91.1.143>
- Story, L. B., Karney, B. R., Lawrence, E., ve Bradbury, T. N. (2004). Couple's communication: Supportive and harmful. In R. M. Milardo ve S. Duck (Eds.), *Understanding Relationships* (pp. 93–110). Sage.
- Tasker, F., ve Wood, S. (2016). The transition into adoptive parenthood: Adoption as a process of continued unsafe uncertainty when family scripts collide. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 21(4), 520–535. <https://doi.org/10.1177/1359104516638911>
- Thomas, K. J. A., ve Gibby, A. L. (2019). Adoption status and disparities in the familial configurations of children. *Journal of Family Issues*, 40(4), 464–487. <https://doi.org/10.1177/0192513X18812147>
- Timm, T. M., Mooradian, J. K., ve Hock, R. M. (2011). Exploring core issues in adoption: Individual

- and marital experience of adoptive mothers. *Adoption Quarterly* (14), 268–283. <https://doi.org/10.1080/10926755.2011.628264>
- Twenge, J.M., Campbell, W.K. ve Foster, C.A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: A meta-analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 574-583. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2003.00574.x>
- Weir, K. N., Lee, S., Canosa, P., Rodrigues, N., McWilliams, M., ve Parker, L. (2013). Whole Family Theraplay: Integrating family systems theory and Theraplay to treat adoptive families. *Adoption Quarterly*, 16(3-4), 175–200. <https://doi.org/10.1080/10926755.2013.844216>
- William, E.A., Russell, W., & Wilson, A. (2023). Narratives of Parenthood: Experiences of Adoptive Parents. *Journal of Psychosociological Research in Family and Culture*, 1(4), 26-34. <https://doi.org/10.61838/kman.jprfc.1.4.5>
- Yıldırım, A. (2022). Geleneksel bir evlat edinme biçimi olarak kardeşler arasındaki çocuk dolaşımı: “Sipariş Bebekler”. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (8), 794-814. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1131616>

BÖLÜM 21

Aile İçi Evlat Edinmenin Görünmeyen Yüzü: Emaneten Sevilmek

Esra AYDINLI¹

GİRİŞ

Aile içi evlat edinme, bir çocuğun biyolojik anne babası dışında ama yine de akrabalık bağı olan bir birey (örneğin teyze, hala, amca, dayı, büyükanne, büyükbaba, üvey anne baba gibi) tarafından evlat edinilmesidir (Akyüz, 2013). Türk Medeni Kanunu'na göre bu işlem özel şartlara tabidir ve Aile Mahkemesi kararıyla gerçekleşir (Yazıcı, 2019).

Antropolojik açıdan incelendiğinde, aile içinde evlat edinme iki biçimde karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım, 2022). Bunlardan ilki, biyolojik annesini kaybetmiş bakıma gereksinim duyan bir bebeğin beslenmesi, bakımının sağlanması ve büyütülmesi amacıyla yakın akrabaların sorumluluk üstlenmesi ve bebeği birlikte büyütmesidir (Kenny ve Smille, 2015). Bu tür bir evlat edinmede gizlilik gözetilmez, çocuk kaybettiği ve geride kalan anne ya da babasını bilir, ilişkiler sürdürülür. Akrabalar arası evlat edinmenin ikinci biçimi, kardeşler arasındaki çocuk dolaşımıdır (Kasapoğlu, 2019). Bunun önemli bir nedeninin, soyadı ve miras aktarımında kan bağının ön planda tutulması olduğu belirtilmektedir (Terrell ve Modell, 1994; Wegar, 2000). Ayrıca kan bağı, anne babanın kişilik özelliklerinin çocuğa aktarımını sağlayan bir etmen olarak düşünülür (Fioole, 2014). Bu bakış açısına göre, hakkında herhangi bir bilgiye sahip olunmayan yabancı birinin çocuğunu evlat edinmek bir risktir. Oysaki akrabalar arasındaki evlat edinme, kişilik özellikleri “iyi” olan bir akrabanın çocuğunu seçebilmeyi sağlar. Bu tür bir evlat edinmede esas, çocuğun doğar doğmaz aile içinde evlat edindirilmesidir. Böylece “sipariş” üzerine gelen bebek ile biyolojik anne baba arasında gelişecek olan duygusal bağın önüne geçilir (Yıldırım, 2022). Aile içindeki bu tip bir evlat edinmede süreç çocuk sahibi olamayan kardeşin talebi doğrultusunda ya da aile içinde otorite figürü olan bir büyüğün yönlendirmesiyle başlayabilir (Berman, 2014). Böyle bir durumda bu teklifi reddetmek ya da vazgeçmek mümkün değildir, aksi bir durum akrabalık ilişkilerinin bozulması anlamına gelebilir (Şahbaz, 2019). Ayrıca

¹ Uzman Psikolog, Psikowell Psikolojik Eğitim Danışmanlık Merkezi, esraaydinli35@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4777-7621

KAYNAKLAR

- Akyüz, E. (2013). *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması*. Pegem Akademi.
- Berman, E. (2014). Holding on: Adoption, kinship tensions, and pregnancy in the Marshall Islands. *American Anthropologist*, 116(3), 578-590. <https://doi.org/10.1111/aman.12116>
- Duran, R. (2021). Türkiye aile yapısında evlat edinme üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları*, 5(1), 19-31. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tushad/issue/62842/870492>
- Fioole, J. C. C. M. (2014). Give me your child: Adoption practices in a small Moroccan Town. *The Journal of North African Studies*, 20(2), 247-264. <https://doi.org/10.1080/13629387.2014.917587>
- Gökçe, H. (2017). Bir sosyal politika olarak evlat edindirmenin toplumsal direnç kaynakları. *Uluslararası Beşerî ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 1(1), 19-38. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ihssr/issue/31539/356195>
- Gürçay, S. (1993). Çocuk yuvasında ve ailesinin yanında kalan 9-10-11 Yaş çocuklarının öz-saygı gelişimini etkileyen bazı faktörler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 3(3), 58-66. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21117/227452>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). Çocuğun değeri: Türkiye’de değerler ve doğurganlık. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Kasapoğlu, A. (2019). Türkiye’de Aile Yapısı. *Türkiye’nin Toplumsal Yapısı* içinde. Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.
- Kenny, M. G. ve Smille, K. (2015). *Antropolojiye giriş-kültür ve mekân hikâyeleri*. (Çev. Soner Torlak). Dipnot Yayınları
- Pak Güre, M. D., Aydeniz, Ü. ve Uğurlu, Z. (2024). Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili çalışmalar: Sistematik bir inceleme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 8(2), 52-66. <https://doi.org/10.70989/scd.1587368>
- Şahbaz, M. (2019). Eski Türk devletlerinde aile ve evlat edinme (tutuncu oğul) meselesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 39, 248-265. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1587>
- Terrell, J. ve Modell, J. (1994). Anthropology and adoption. *American Anthropologist, New Series*, 96(1), 155-16. <https://www.jstor.org/stable/682656>
- Wegar, K. (2000). Adoption, family ideology, and social stigma: Bias in community attitudes, *Adoption Research, and Practice. Family Relations*, 49(4), 363-369. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2000.00363.x>
- Yazıcı, E. (2019). *Çocuk Koruma ve Sosyal Hizmet*. NikaYayınevi.
- Yıldırım, A. (2022). Geleneksel bir evlat edinme biçimi olarak kardeşler arasındaki çocuk dolaşımı: “Sipariş Bebekler”. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 794-814. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1131616>
- Yorgun Yaşar, E. ve Özbey, S. (2018). Korunmaya muhtaç olan çocukların ve ailesiyle birlikte yaşayan çocukların akran ilişkileri ile ahlaki değer yapıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Gelişim Kongresi Bildiri Kitapçığı*, 276-297. 22-24 Ekim 2018, Ankara.

BÖLÜM 22

Biyolojik Aileler Çerçevesinden Evlat Edinmeye Bakış

Burcu ALTIN¹, İlkiz ALTINOĞLU DİKMEER²

GİRİŞ

Aile ortamının çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim alanlarına etkisi alan yazında sıklıkla ele alınmaktadır (van IJzerdoorn ve Juffer, 2006). Evlat edinme yoluyla korunma gereksinimi olan çocukların kalıcı bir aile ortamına sahip olması ve daha düzenli ve destekleyici bir çevrede büyümeleri sağlanmaktadır. Evlat edinen ailelerin, çocukların biyolojik ailelerine kıyasla çocuk sahibi olmaya dair daha yüksek motivasyona sahip olmaları ve çoğunlukla sosyo-ekonomik açıdan daha avantajlı bireylerden oluşmaları nedeniyle evlat edinme süreci çocuk için koruyucu bir etmen olmaktadır (Palacios ve Brodzinsky, 2010). Bununla birlikte biyolojik aile ile ilgili kalıtsal özelliklerin ve çevresel koşulların erken dönem olumsuz yaşam olayları kapsamında risk etmeni olduğunu bildiren çalışmalar da yer almaktadır (van IJzerdoorn ve Juffer, 2006). Alan yazında evlat edinen aile ve evlat edinilen çocuğa dair daha fazla çalışma bulunmakta, biyolojik aileleri konu alan daha az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bu bölümde evlat edinme uygulamalarında biyolojik ailenin çocuğun gelişimi ve iyilik hali üzerindeki rolü ve etkisi ile biyolojik ailelerin kendi süreçleri iki ayrı kısımda ele alınmaktadır.

EVLAT EDİNME SÜRECİ ÖNCESİNDE BİYOLOJİK AİLENİN ROLÜ

Evlat edinilen çocukların erken dönemde biyolojik ailelerinin yanında maruz kaldığı olumsuz deneyimlerin ve yaşam koşullarının, çocukların gelişimsel zorlukları ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Evlat edinme öncesinde yetersiz beslenme

¹ Dr. Öğr. Üyesi, TED Üniversitesi Psikoloji Bölümü, burcu.altin@tedu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9389-4098

² Prof. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Psikoloji Bölümü, ilkiz.altdik@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9511-3478

biyolojik ailelerinden miras aldıkları kalıtsal özellikler, çocuklarda bağlanma ve uyum güçlüklerine ve bunlarla ilişkili olarak ileride görülebilecek duygusal ve davranışsal sorunlara yol açabilmektedir. Tüm bu bulgular, evlat edinme uygulamalarında biyolojik aile, evlat edinen aile ve çocuk arasındaki ilişkilerin çok boyutlu ve dinamik bir yapıya sahip olduğunu göstermekte; her olgunun bireysel koşullarına göre ele alınıp ayrıntılı değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Öte yandan, biyolojik anne ve babaların da çocuklarının evlat edindirilmesi ile ilgili karmaşık deneyimleri olduğu, bazılarının kendi rızası dışında mecbur kalarak çocuklarından ayrıldıkları, bazı babaların bir çocuğu olduğunu ve evlat edindirildiğini sonradan öğrendiği aktarılmaktadır. Bu karmaşık deneyimler; rahatlama, suçluluk, başarısızlık, kayıp ve yas gibi karmaşık duygulara yol açmaktadır. Biyolojik anne babaların çocuklarıyla iletişimde olup olmamaları da çalışılan başka bir karmaşık durumdur, bu açık evlat edinme ilişkisi çocuklarda olduğu gibi biyolojik ailelerde de olumlu ve olumsuz etkilere yol açmaktadır. Elbette ki tüm bu bilgiler, ulaşılabilen ve araştırmalara katılmaya gönüllü olan biyolojik anne babalar üzerinden elde edilmiştir; çocuğunu terk edip reddeden, çocuğunun varlığını yok sayıp hayatına devam eden biyolojik anne babalarla yapılacak çalışmalar farklı sonuçlar açığa çıkaracaktır.

Biyolojik anne babalar hakkında yurt dışı yayınlarda yer alan çalışmaların sayısı, evlat edinen anne babaların ya da evlat edinilmiş çocukların psikolojik süreçleri ile ilgili yapılmış çalışmalar ile karşılaştırıldığında çok azdır. Ülkemizde ise biyolojik anne babanın rızası ile ilgili hukuksal süreçlerin ele alındığı çalışmalar dışında, konuyu psikoloji ya da sosyal hizmet açısından ele alan çalışmaya rastlanmamıştır. Biyolojik anne babaların evlat edindirme deneyimleri hakkında çalışmalar yürütülmesi, evlat edinme sürecini daha iyi tanımaya ve politikalar geliştirmeye katkıda bulunacaktır.

KAYNAKLAR

- Anthony, R. E., Paine, A. L. ve Shelton, K. H. (2019). Adverse childhood experiences of children adopted from care: The importance of adoptive parental warmth for future child adjustment. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(12), 1-16. <https://doi.org/10.3390/ijerph16122212>
- Aygün, G. Ç. (2021). Amerikan Hukukunda evlat edinmeye bir bakış: Vermont Eyaleti örneği. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 27(1), 716-740. <https://doi.org/10.33433/maruhad.907220>
- Barbosa-Ducharme, M. A. ve Soares J. (2016). Process of adoption communication openness in adoptive families: adopters' perspective. *Psicologia Reflexao e Critica*, 29(1), 1-9. <https://doi.org/10.1186/s41155-016-0024-x>
- Bolsby, S., Breen, K. ve Wu, H. (2024). Bringing birth fathers to the forefront: A two decade scoping review of birth father experiences in adoption. *Journal of Family Theory & Review*, 16, 907-923. <https://doi.org/10.1111/jftr.12590>
- Brodzinsky, D. M. (1992). Adjustment to adoption: A psychosocial perspective. *Clinical Psychology Review*, 12(1), 25-47. [https://doi.org/10.1016/0272-7358\(87\)90003-1](https://doi.org/10.1016/0272-7358(87)90003-1)

- Brodzinsky, D. M. (2005). Reconceptualizing openness in adoption: Implications for theory, research, and practice. D.M. Brodzinsky ve J. Palacios (Ed.) *Psychological issues in adoption: Research and practice içinde* (145-166). Praeger Publishers/ Greenwood Publishing Group. <https://psycnet.apa.org/record/2005-05979-007>
- Brodzinsky, D. M. (2011). Children's understanding of adoption: Developmental and clinical implications. *Professional Psychology: Research and Practice*, 42(2), 200–207. <https://doi.org/10.1037/a0022415>
- Carp, E. W. (1998). *Family matters: Secrecy and disclosure in the history of adoption*. Harvard University Press.
- Cantos, A. L., Gries, L. T., ve Slis, V. (1997). Behavioral correlates of visitation in child protective services cases. *Child Abuse & Neglect*, 21(9), 905–920. <https://www.researchgate.net/publication/14149054>
- Cicchini, M. (1993). *Development of responsibility: The experience of birth fathers in adoption*. Adoption Research and Counselling Service Inc.
- Clapton, G. (2003). *Birth fathers and their adoption experiences*. Jessica Kingsley Publishers. London.
- Clifton, J. (2012). *The perspectives and experiences of birth fathers of children adopted from care in relation to their children's adoption*. (Yayınlanmamış doktora tezi). University of East Anglia, Norwich, UK.
- Cornefert, P. A., Fernandez, E., Lee, J. ve Clapton, G. (2025). Australian fathers and the adoption of their biological child: disenfranchisement, impact and life-long consequences. *Children and Youth Services Review*, <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2025.108616>
- Duran, R. (2021). Türkiye aile yapısında evlat edinme üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 19-31. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1541723>
- Grotevant, H. D., ve McRoy, R. G. (1998). *Openness in adoption: Exploring family connections*. SAGE.
- Grotevant, H. D. (2008). Openness in adoption: Research with the adoption kinship network. *Adoption Quarterly*, 4(1), 45–65. https://doi.org/10.1300/J145v04n01_04
- Hess, P. (2003). Visiting between children in care and their families: A look at current policy. *Child Welfare*, 82(5), 541–561. <https://public.courts.alaska.gov/web/cip/docs/cinaproj-visit-hess.pdf>
- Howe, D., ve Feast, J. (2000). *Adoption, search and reunion: The long-term experience of adopted adults*. Children's Society.
- Kirk, H. D. (1964). *Shared fate: A theory of adoption and mental health*. Free Press.
- Kohler, J. K., Grotevant, H. D., ve McRoy, R. G. (2004). Adopted adolescents' preoccupation with adoption: The impact of adoptive family relationships. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 93-104. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00093.x>
- Logan, J., ve Smith, C. (2004). *After adoption: Direct contact and relationship*. Routledge.
- MacLean, K. (2003). The impact of institutionalization on child development. *Development and Psychopathology*, 15(4), 853–884. <https://doi.org/10.1017/s0954579403000415>
- McWey, L. M., ve Cui, M. (2017). Parent–child contact for youth in foster care: Research to inform practice. *Family Relations*, 66(4), 684-695. <https://doi.org/10.1111/fare.12276>
- McWey, L. M., Acock, A. ve Porter, B. (2010). The impact of continued contact with biological parents upon the mental health of children in foster care. *Children and Youth Services Review*, 32(10), 1338-1345. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.05.003>
- Memarnia, N., Nolte, L., Norris, C., ve Harborne, A. (2015). "If felt like it was night all the time": listening to the experiences of birth mothers whose children have been taken into care or adopted. *Adoption & Fostering*, 39(4), 303-317. <https://doi.org/10.1177/0308575915611>
- Modell, J. (1994). *Kinship with strangers: Adoption and interpretations of kinship in American culture*. University of California Press.
- Neil, E. (2002). Contact after adoption: The role of agencies in making and supporting plans. *Adoption & Fostering*, 26(1), 25–38. <https://doi.org/10.1177/030857590202600105>

- Neil, E. (2003). Understanding other people's perspectives: Tasks for adopters in open adoptions. *Adoption Quarterly*, 6(3), 3–23. https://doi.org/10.1300/J145v06n03_02
- Neil, E. (2007). Coming to terms with the loss of a child: The feelings of birth parents and grandparents about adoption and post-adoption contact. *Adoption Quarterly*, 10(1), 1–23. https://doi.org/10.1300/J145v10n01_01
- Neil, E. (2009). The corresponding experiences of adoptive parents and birth relatives in open adoptions. Wrobel, G. M. ve Neil, E. (Ed.) *International advances in adoption research for practice* içinde. London: British Agencies for Adoption and Fostering içinde. John Wiley & Sons Ltd.
- Neil, E. (2013). The mental distress of the birth relatives of adopted children: 'disease' or 'unease'? Findings from a UK study. *Health and Social Care in the Community*, 21(2), 191–199.
- Neil, E., Cossar, J., Lorgelly, P. ve Young, J. (2010). *Helping birth families: services, costs and outcomes*. British Association for Adoption and Fostering,
- Palacios, J., ve Brodzinsky, D. (2010). Adoption research: Trends, topics, outcomes. *International Journal of Behavioral Development*, 34(3), 270–278. <https://doi.org/10.1177/0165025410362837>
- Passmore, N. L. ve Coles, G. (2009). Birth fathers perspectives on reunions with their relinquished children. Z. J. Hazelwood (ed), *Connecting research and practice in relationships: Proceeding of the APS Psychology of Relationships Interest Group, 9th Annual Conference* içinde (35–41), Melbourne: Australian Psychological Society içinde. <https://research.usq.edu.au/item/9zz22/birth-fathers-perspectives-on-reunions-with-their-relinquished-children>.
- Pinedo Caro, P. (2024). *Evlat Edinmede Rıza*. Turhan Kitabevi.
- Rosenberg-Lavi, S. (2025). From childhood deprivation to losing their own children to adoption: Poverty, trauma and adoption among marginalized mothers in Israel. *Children and Youth Services Review*, 172. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2025.108274>
- Rutter, M., ve The ERA Study Team. (1998). Developmental catch-up and deficit following adoption after severe global early privation. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 39(4), 465–476. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00343>
- Santona, A., Tognasso, G., Miscioscia, C. L., Russo, D. ve Gorla, L. (2022). Talking about the birth family since the beginning: The communicative openness in the new adoptive family. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(3), 1203. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031203>
- Silverstein, D. N., ve Demick, J. (1994). Toward an organizational- relational model of open adoption. *Family Process*, 33(2), 111–24. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1994.00111.x>
- Sisson, G. (2022). Who are the women who relinquish infants for adoption? Domestic adoption and contemporary birth motherhood in the United States. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 54(2), 46–53. <https://doi.org/10.1363/psrh.12193>
- Stams, G. J. J. M., Juffer, F., Rispen, J., ve Hoksbergen, R. A. C. (2000). The development and adjustment of 7-year-old children adopted in infancy. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41(8), 1025–1037. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00690>
- Türk Medeni Kanunu (2001). *Resmi Gazete* (Sayı: 24607). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm#1>
- van IJzerdoorn, M. H. ve Juffer, F. (2006). Adoption as intervention. Meta-analytic evidence for massive catch-up and plasticity in physical, socio- emotional, and cognitive development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(12), 1228–1245. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2006.01675.x>
- Von Korff, L., ve Grotevant, H. D. (2011). Contact in adoption and adoptive identity formation. *Journal of Family Psychology*, 25(3), 393–401. <https://doi.org/10.1037/a0023388>
- Wrobel, G. M., Ayesr-Lopez, S., Grotevant, H. D., McRoy, R. G. ve Friedrich, M. (1996). Openness in adoption and the level of child participation. *Child Development*, 67(5), 2358–74. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/9022246/>
- Wrobel, G. M., Kohler, J. K., Grotevant, H. D., ve McRoy, R. G. (2003). The family adoption com-

- munication (FAC) model: Identifying pathways of adoption- related communication. *Adoption Quarterly*, 7(2), 53–84. https://doi.org/10.1300/J145v07n02_04
- Wrobel, G. M., Kohler, J. K., Grotevant, H. D., ve McRoy, R. G. (2004). Adolescent search for birth parents: Who moves forward? *Journal of Adolescent Research*, 19(1), 132-151. <https://doi.org/10.1177/0743558403258125>
- Wrobel, G. M., ve Dillon, K. (2012). Adopted adolescents: Who and what are they curious about? *International Advances in Adoption Research for Practice*, 8, 217-244. <https://doi.org/10.1002/9780470741276.ch10>
- Yıldırım, A. (2022). Geleneksel bir evlat edinme biçimi olarak kardeşler arasındaki çocuk dolaşımı: “Sipariş Bebekler”. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 794-814. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1131616>
- Young, J., ve Neil, E. (2004). The contact after adoption study: The perspective of birth relatives after non-voluntary adoption. Neil, E. ve Howe, D. (Ed.) *Contact in adoption and permanent foster care: Research, theory and practice* içinde. London: British Agencies for Adoption and Fostering.

BÖLÜM 23

Evlat Edinen Anne Babaların Gözünden Evlat Edinmeye Dair Sosyal Politika Önerileri¹

Rana DAYIOĞLU OYMAN², Ayşe GÖNÜLLÜ ATAKAN³

GİRİŞ

...Yani insanların tepkilerini düşünüyorum da o kadar absürt geliyor ki... Mesela hani böyle çok sevinerek, çok yakın bir aile dostumuza biz oğlumuzu evlat edindik filan diye bir şekilde böyle anlatıyorduk. Cevap şuydu, 'Olsun'. 'A-aa! Olsun ne demek ya? Geri zekalı! Olsun, denir mi ya? Yani kendi aile yakınlarımdan duyduklarım ayrı... Neyse, insanlar böyle, 'ah yazık ya, buna da razı gelmişler hayatta, yani işte (K1B)⁴.

Evlat edinme, yalnızca bir çocuğun aile ortamına kavuşmasını değil; aynı zamanda toplumsal, kültürel ve bireysel düzeyde dönüşüm yaratan çok katmanlı bir süreci ifade etmektedir. Türkiye’de evlat edinme çoğunlukla “son çare” olarak görülmekte, evlat edinilen çocuklar ve anne babalar toplumsal önyargılarla karşılaşmaktadır. Evlat edinerek çocuk sahibi olmuş anne babalar, üçüncü kişilerle anne baba olma hikayelerini ilk paylaştıklarında, genellikle duydukları geribildirimler ‘Olsun, sizin de çocuğunuz olur’, ‘Onu yuvadan mı aldınız, gerçek anne babası bu güzel çocuğu nasıl olur da terk eder?, ‘O çok şanslı bir çocuk’, ‘Siz ne büyük sevap işlemişsiniz, çok erdemli⁵ bir davranışta bulunmuşsunuz, ne yüce gönüllü insanlarsınız’ olabilmektedir. Oysa ki evlat edinerek çocuk sahibi olmayı

¹ Bu çalışma, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı’nda gerçekleştirilmiş ‘Feminist Sosyal Hizmet Perspektifinden Evlat Edinme Süreci: Ebeveyn Deneyimleri’ başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Sosyal Hizmet Uzmanı, Öğretim Elemanı, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ranadayioğlu@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8359-3590

³ Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ayse.atakan@cbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2031-036X

⁴ Dipnot 1’de bilgisi verilen yüksek lisans tezi kapsamında görüşülen katılımcılardan evlat edinen babanın sözleri olup, çalışmada K1B kod ismiyle yer almakta, Tablo 1’de tüm katılımcılara ait bilgiler bulunmaktadır.

⁵ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın 2015 yılında yayınladığı Evlat Edinme Kitapçığında evlat edinmenin ‘erdemli bir davranış’ olduğuna dair bir cümle yer almaktadır.

şünmeye çağırılmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, deneyim temelli sosyal politika önerilerinin yalnızca evlat edinme alanına değil; çocuk koruma sisteminin tamamına yönelik yapısal bir reform gerektiğini işaret ettiğini ortaya koymaktadır. Çocuğun özneleştiği, anne babalığın cinsiyetlendirilmiş ve normatif kodlarla sınırlanmadığı, sosyal hizmetlerin ise insan hakları temelli, bütüncül ve adil biçimde sunulduğu bir sistem inşası, yalnızca çocuklar için değil, bütün bir toplum için daha adil bir geleceğin mümkün olduğuna işaret etmektedir.

Not

Bu kitap bölümünün yazım sürecinde, yalnızca ifade ve dil düzenlemelerinde destek olmak üzere yapay zekâ tabanlı bir araç (OpenAI ChatGPT) kullanılmıştır. İçerik üretimi, bilimsel analiz ve tüm akademik sorumluluk yazarların kendilerine aittir.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2015). *Evlat Edinme: Mevzuat/İşleyiş, Sıklıkla Sorulan Sorular... Evlat Edinme: Ebeveyn Adaylarına Öneri Mektubu, Evlat Edinme Kitapçığı*. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Albayrak Ceylan, N. (2022). *Milletlerarası Özel Hukukta evlat edinme* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Altınöglü-Dikmeer, İ., Erol, N., ve Gençöz, T. (2014). Evlat edinilmiş ve biyolojik ebeveyn ile yaşayan çocukların davranışsal ve duygusal sorunları ve bağlanma düzeyleri ile anne babalarının çocuk yetiştirme stillerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(4), 234-43. https://www.turkpsikiyatri.com/PDF/C25S4/2_14002_Evlat_edinilmis.pdf
- Arıttürk Osmanoğlu, E. (1995). *Türk Medeni Kanunu'na göre evlat edinme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Asma, T. (2017, 4 Ekim). Evlat Edinme Diyanet İşleri'ne Değil Çocuk Örgütlerine Sorulmalı. BİA Haber Merkezi. <https://bianet.org/haber/evlat-edinme-diyanet-isleri-ne-degil-cocuk-orgutlerine-sorulmali-190323>
- Atalay, K. (2008). *4721 Sayılı Kanun Hükümlerine göre evlat edinmenin şartları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Ayan, N. (1993). *Evlat edinme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Aygün, G.Ç. (2019). *Karşılaştırmalı hukuk bakımından evlat edinme ve sonuçları* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Cutar, S. (2019). *Rus Hukukunda ülkelerarası evlat edinme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Cuthbert, D., Murphy, K. ve Quartly, M. (2009). Adoption and feminism. *Australian Feminist Studies*, 24(62), 395-419. <https://doi.org/10.1080/08164640903289302>
- Çalık, B, Yıldızalp, M. (2018, 30 Nisan). Evlat Edinmede 40 Yaş Sınırı Kalktı. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/evlat-edinmede-40-yas-siniri-kalkti-/1131367>
- Çetin, P. İ. (2022). *Evlat edinen ailelerin evlat edinme süreçlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Çörekçi, E. (2009). *Ülkelerarası evlat edinme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.

- Dayıoğlu Oyman, S. R. (2022). *Feminist sosyal hizmet perspektifinden evlat edinme süreci: Ebeveyn deneyimleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
- Dominelli, L. (2002). *Feminist social work theory and practice*. Basingstoke: Palgrave.
- Dönmez, N. B., ve Şenol, F. (2023). Çocuk koruma sisteminde kurumdan ve kişilerarası evlat edinmenin karşılaştırmalı değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 34(1), 63-85.
- Dönmez, P. (2024). *Evlat edinmede rıza* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atılım Üniversitesi.
- Duran, R., (2021). Türkiye aile yapısında evlat edinme üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 22-34. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1541723>
- Eraslan, S. (2012, 12 Eylül). Koruyucu Ailem Olur Musunuz? Star Gazetesi. <https://www.star.com.tr/yazar/koruyucu-ailem-olur-musunuz-yazi-688167/>
- Erbay, E., Altındağ, Ö., ve Çelik, M. A., (2018). *Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilenlerin yaşam kalitesi: Ankara ili örneği*. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(3), 845-874. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/592508>
- Erdugan Acartürk, S. (2025). *Evlat edinilen bireylerin ve evlat edinen ebeveynlerin evlat edinme deneyimlerinin keşfedilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Erkoç, H. M. (1987). *Evlat edinmenin Devlet Özel Hukukunda kuruluşu ve hükümleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Ersoy, H. Z. (2024). *Evlat edinme süreci ve dini tutum (Dezavantajlı aileler üzerine bir araştırma)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Filiz, K. (2019). *Türk Hukukunda evlat edinme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Gemici Filiz, B. (2016). *Milletlerarası Özel Hukukta evlat edinme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Gökce, H. (2018). *Bir sosyal politika olarak evlat edindirmenin toplumsal direnç kaynakları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Gökçeimam, P. Ş., Aşkın, R., Sünbül, E. A., Üstündağ, M., Kurban, R. D., Özel, M. E., & Odabaşı, O. O. (2020). Evlat edinmek için başvuran bireylerle biyolojik engelleri olmamasına rağmen anne baba olma isteğine sahip olmayan bireylerin bağlanma şekli, mizaç özellikleri, dürtüsellik ve ruhsal dayanıklılık yönünden karşılaştırılması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1200-1210. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.786009>
- Günveren, G.B. (2013). *Roma hukukunda evlat edinme* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Güvercin, A. (2005). *Yabancıların evlat edinmelerinin Uluslararası Hukuk açısından incelenmesi ve Türk Hukuku ile Amerikan Hukukunda evlat edinmeye ilişkin düzenlemeler* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği. (2014). *Sosyal duvarları yıkılım projesi değerlendirme raporu*. <https://www.hayatsende.org/wpcontent/uploads/2020/08/Sosyal-Duvarları-Yıkılım-1.pdf>
- Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği. (2023). *Doğru sözlük*. <https://www.hayatsende.org/wp-content/uploads/2023/02/dogrusozluk-basim-1.pdf>
- Işık, M. (2004). *4721 sayılı kanun hükümlerine göre evlat edinme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- İskenderli, N.N. (2019). *Türk ve Azerbaycan hukukunda evlat edinmenin şartları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Karatay, A. (2007). *Cumhuriyet dönemi korunmaya muhtaç çocuklara ilişkin politikanın oluşumu* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kaya, C. (2008). *Türk Hukukunda evlat edinme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Koçoğlu, A. D. S. (2019). Evlat edinmede ana ve babanın rızasının aranıp aranmaması sorununun,

- özellikle yetkili kurum aracılığı ile evlat edinme açısından incelenmesi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*(38), 239-266.
- Kovalova, D. (2020). *Türk hukukuyla karşılaştırmalı olarak Ukrayna hukukuna göre evlat edinme* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Kurtuluş Akbulut, S. (2011). *Sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu aracılığıyla evlat edinme ve koruyucu aile kurumu* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük. (2009). 14729 numaralı Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/2.5.2_00914729.pdf
- Mefford, R. L. (2022). ABD ve Türkiye’de evlat edinme sisteminin toplumsal dinamikleri: karşılaştırmalı bir analiz [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Nazık, H. (1988). *Çocuksuz ailelerin evlat edinme ve koruyucu aile hakkındaki görüşleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Özpınar, A. (1997). *Türk Hukukunda evlat edinme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Pak Güre, M. D., Aydeniz, Ü. ve Uğurlu, Z. (2024). Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili çalışmalar: Sistematik bir inceleme. *Turkish Journal of Social Work*, 8(2), 52-66. <https://doi.org/10.70989/scd.1587368>
- Pellitier, R. (2018). Haiti’de evlat edinme süreçlerinin değerlendirilmesi: Sosyal Refah ve Araştırma Enstitüsünde vaka çalışması [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Puryaz, O. (2019). Evlat edinmek isteyen infertil çiftlerin infertiliteye bağlı stres düzeyleri ve cinsiyet rolleri ile ilişkisi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Sağlam, O. (2006). *İslam Hukuku açısından evlat edinme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Sağlam, R. (2019). *Türk Medeni Hukukunda evlat edinme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi) (2018, 30 Mayıs). SHUDER: Evlat edinme yönergesinin kaldırılması, hizmeti risklere açık hale getirdi *Bianet*. <https://m.bianet.org/bianet/cocuk/197674-shuder-evlat-edinme-yonergesinin-kaldirilmasi-hizmeti-risklere-acik-hale-getirdi>
- SHÇEK Genel Müdürlüğü (Mülga) (2001). Evlat Edinmeye Uygun Hale Getirilecek Çocuklar Genelgesi. <https://www.aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/genelgeler/2001-04-evlat-edinmeye-uygun-hale-getirilecek-cocuklar-genelge.pdf>
- Şirin, S. (2024). *Evlat edinme olgusuna toplumsal bakış: Erzincan örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gümüşhane Üniversitesi.
- Tabel, T. (1992). *Türk hukukunda evlat edinme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Tarğıt, İ. (2022). *Roma’da velayet sistemi, evlat edinme kurumu ve evlat edinen İmparatorlar* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Türk Medeni Kanunu (2001). *Resmî Gazete* (Sayı: 24607). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm#1>
- Türkeri, A. (2007). *Türk medeni hukukunda evlat edinmenin hukuki sonuçları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- TÜİK (2024). Türkiye İstatistik Kurumu. İstatistiklerle Çocuk. 2024 raporu. (Yayın no. 54197). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Cocuk-2024-54197>
- Veliu, V. (2020). *Co-operation between states on intercountry adoption and protection of children in the private international law* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Yaşar, M. (2003). *Türk hukukunda evlat edinme ilişkisinin kurulması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Galatasaray Üniversitesi.
- Yeşilöz, H. (1999). *Türk hukukunda evlat edinme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniver-

sitesi.

- Yıldırım, Ş. (2017). 2000’li yıllarda Çocuk Koruma Sistemi içinde bakım hizmetlerinin genel görünümü. *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 87-110. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.297856>
- Yılmaz, K. (2013). *Bireylerin evlat edinme ve evlat edinme hizmetine karşı bilgi ve tutumları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yalova Üniversitesi.
- Yılmaztürk, G. (1991). *İnfertil ailelerin evlat edinme ve koruyucu aile olma konularındaki bilgi ve tutumları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Zastrow, C. (2013). *Sosyal hizmete giriş. Cinsiyetçilik ve eşitliği sağlama çabaları*. (D. Baran Çiftçi, Çev. Ed.). Nika Yayınevi.
- Zehir, G. (2024). *Ebeveynler ve profesyonellerin evlat edinme sürecine yönelik deneyimleri ve bir model önerisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.

BÖLÜM 24

Evli Olmayan Tek Bireylerin Evlat Edinmesi Üzerine Bir Değerlendirme

Ülkü AYDENİZ¹

GİRİŞ

Evlat edinme, insanlık tarihinin en eski çocuk koruma biçimlerinden biri olarak, biyolojik bağların ötesine uzanan bir toplumsal dayanışma geleneğidir. Tarihin farklı dönemlerinde çocukların aile dışında bir bakım ortamına yerleştirilmesi kimi zaman soyun sürdürülmesi, kimi zaman dini görevlerin yerine getirilmesi, kimi zaman da insani bir merhamet anlayışıyla açıklanmıştır. Antik Roma’da adoptio ve adrogatio kurumları, bir bireyin başka bir aileye resmen dahil edilmesini sağlayan ve toplumsal düzenin önemli bir parçasını oluşturan hukuki mekanizmalardı (Boswell, 1988; Gardner, 2019; Scott ve Emery, 2014). Roma hukukuna göre evlat edinilen kişi, yeni ailesinin tüm hak ve sorumluluklarını üstlenir, aile adı, miras hakkı ve statüsü buna göre değişirdi. Bu yapı, çocuğun biyolojik bağdan çok hukuki bağ üzerinden tanımlandığı en erken ve en gelişmiş örneklerden biri olarak kabul edilmektedir. Doğu toplumlarında da farklı biçimleriyle evlat edinmeye benzer uygulamalar görülmektedir. Osmanlı döneminde “süt evlatlık”, “besleme” ve “ıcar-ı sagır” gibi kavramlar, kimsesiz ya da yoksul çocukların başka aileler yanında büyütülmesini ifade ederdi (Yakut ve Çağlayan Aygün, 2018). Ancak bu sistemlerde çocuğun yasal statüsü belirsizdi, himaye çoğu zaman ahlaki bir yükümlülük olarak görülür, çocuğun hakları açık biçimde tanımlanmazdı. Dolayısıyla modern anlamda “çocuğun üstün yararı” kavramı, ancak 19. yüzyılın sonlarından itibaren Batı hukuk sistemlerinin ve sosyal reform hareketlerinin yükselmesiyle ortaya çıkmıştır (BMÇHS,1989).

Sanayi Devrimi’nin yol açtığı hızlı kentleşme, yoksulluk, salgınlar ve savaşlarla birleşen toplumsal dönüşüm, on dokuzuncu yüzyılda milyonlarca çocuğun ailelerinden kopmasına neden olmuş ve bu durum kurum bakımının yaygınlaşmasına yol açmıştır. Ancak kalabalık ve standartlaştırılmış kurum ortamlarının çocukların gelişimi üzerindeki olumsuz etkileri kısa sürede fark edilmiş, aile temelli bakım modellerine yönelik tartışmalar

¹ Ekonomist ve Sosyal Hizmet Bilim Uzmanı, KOREV, ulku@aydeniz.com,

ORCID: 0009-0009-4748-3373,

DOI: 10.37609/akya.3937. c3027

yapı değil, birbirine güvenen, sevgi ve sorumluluk bağıyla bağlı bireylerin oluşturduğu bir dayanışma alanı olarak tanımlanmaktadır.

Toplumda hala yaygın olan “yalnız anne” ya da “yalnız baba” kalıbı, çoğu zaman acıma ya da hayranlık duygusu içerir. Oysa bu kişiler ne mağdurdur ne kahraman, sadece çocuklarına sevgiyle alan açan bireylerdir. Tek bireyli evlat edinme, aslında modern toplumun olgunluk testidir, bir toplum, çocuklarını yalnızca anne baba formuna göre değil, sevgiyle büyütebilen her yetişkine emanet edebildiğinde gerçekten kapsayıcı hale gelir.

Tek bireyli evlat edinmenin toplumsal etkisi, yalnızca aile kavramını değil, toplumsal cinsiyet rollerini de dönüştürür. Kadınlar için “annelik” rolü evlilikten bağımsız bir kimlik kazanırken, erkekler için “babalık” yalnızca otoriteyle değil, duygusal katılımı özdeşleşmeye başlar. Böylece aile içinde cinsiyet temelli roller yerine, bireysel sorumluluk ve sevgi temelli roller ön plana çıkar.

Bütün bu koşullar altında tek bireyli evlat edinme Türkiye’de hem bireysel cesaret hem de toplumsal dönüşümün sembolü haline gelmiştir. Bu bireyler, geleneksel aile anlayışına meydan okumaktan ziyade, onu genişleten ve yeniden tanımlayan bir rol üstlenmektedir. Aileyi yalnızca anne ve babanın birlikte kurması değil, sevgi, sorumluluk ve süreklilikle kurulan bir bağ olarak anlamlandırmak, çağdaş toplumun en önemli etik kazanımlarından biridir. Bu yönüyle tek bireyli evlat edinme, sadece bir bakım modeli değil, kültürel bir dönüşüm alanıdır.

Sonuç olarak, tek bireyli evlat edinme, modern toplumun yalnızlık, dayanışma ve aidiyet kavramlarını yeniden düşünmeye davet eden bir aynadır. Bu aynaya bakan toplumlar, kendi çocukluklarına, değerlerine ve insanlık anlayışlarına da yeniden bakarlar. Aile artık bir biçim değil, bir bağdır ve o bağ, bazen tek bir insanın kalbinde başlayıp bir çocuğun gülümsemesiyle ve gözlerindeki ışıltıyla tamamlanır.

KAYNAKLAR

- Annie E. Casey Foundation. (2019). *What is kinship care?* <https://www.aecf.org/resources/what-is-kinship-care/>
- Aydeniz, Ü. (2025). *Tek ebeveynli koruyucu ailelerin deneyimleri* (Yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989). Erişim adresi: <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu- United Nations General Assembly (2010). Guidelines for the alternative care of children. <https://digitallibrary.un.org/record/673583?v=pdf>
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. Basic Books.
- Boswell, J. (1988). *The kindness of strangers: The abandonment of children in Western Europe from late antiquity to the Renaissance*. University of Chicago Press.
- Cabrera, N. J., Tamis-LeMonda, C. S., Bradley, R. H., Hofferth, S., ve Lamb, M. E. (2000). Fatherhood in the twenty-first century. *Child Development*, 71(1), 127–136. <https://doi.org/10.1111/1467->

8624.00126

- Caiels, J. (2021). Strengths-based approaches in social work and social care: Reviewing the evidence. *Journal of Long-Term Care*, 401–422. <https://doi.org/10.31389/jltc.102>
- Carp, E. W. (1998). *Family matters: Secrecy and disclosure in the history of adoption*. Harvard University Press.
- Carp, E. W. (2009). *Single-parent adoption in the United States: A historical overview*. *Adoption Quarterly*, 12(3–4), 162–181.
- Casey Family Programs. (2018). *Supporting lifelong relationships for children and youth in foster care*. <https://www.casey.org/supporting-lifelong-relationships/>
- Casey Family Programs. (2025, April 4). *How can the system of care approach improve outcomes for children and families involved with child welfare?* Issue brief. <https://www.casey.org/soc-issu-e-brief/>
- Ceballo, R. (2004). From the cradle to the grave: Single mothers' experiences of the transition to parenthood through adoption. *Adoption Quarterly*, 8(1), 47–70.
- Coles, R. L. (2015). *Single-father families: Demographic, economic, and social influences*. Routledge.
- Dansey, D. (2019). *Children in solo mother families: Identity, stigma and resilience* (Doktora tezi). University of East Anglia.
- Ellingsæter, A. L., ve Leira, A. (Eds.). (2006). *Politicising parenthood in Scandinavia: Gender relations in welfare states*. Policy Press.
- Gardner, J. (2019). *Adoption and the family: History, policy and practice*. Palgrave Macmillan.
- Golombok, S., Zadeh, S., Imrie, S., Smith, V., & Freeman, T. (2016). Single mothers by choice: Mother-child relationships and children's psychological adjustment. *Journal of Family Psychology*, 30(4), 409–418. <https://doi.org/10.1037/fam0000188>
- Groze, V. (1991). Single parents and their adopted children: A review. *Child Welfare*, 70(3), 317–329.
- Güngör, A. (2023). Tek ebeveynli aileler: Sosyal psikolojik bir değerlendirme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(58), 129–155.
- Hayat Sende Derneği. (2014). *Etiketsiz eğitim projesi raporu*. Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği. <https://www.hayatsende.org/wp-content/uploads/2020/08/Etiketsiz-E%C4%9Fitim-1.pdf>
- Hayat Sende ve KOREV. (2014). *Sosyal duvarları yıkalım: Koruyucu ailelik ve evlat edinmede doğru kavramlar rehberi*. <https://www.hayatsende.org/wp-content/uploads/2023/02/Koruyucu-Ailelik-Evlat-edinme-Bilgilendirme-.pdf>
- Hodgkins, P. (2021, December 19). *The history of adoption in England and Wales*. How To Be Adopted. <https://howtobeadopted.com/blog/2021/the-history-of-adoption-in-england-and-wales-by-pam-hodgkins-mbe>
- Howe, D. (1997). *Parenting children with attachment problems: Understanding and managing attachment difficulties*. Wiley.
- Jones, C. (2015). Single parent adoption: The experiences of single women adopting from foster care. *Adoption Quarterly*, 18(1), 55–74.
- Legislation.gov.uk. (1926). *Adoption of Children Act 1926*. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/16-17/29/contents/enacted>
- Legislation.gov.uk. (2002). *Adoption and Children Act 2002*. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/38/contents>
- Masten, A. S. (2014). *Ordinary magic: Resilience in development*. Guilford Press.
- Miall, C. E. (1987). The stigma of adoptive parent status. *Family Relations*, 36(1), 34–39.
- Murray, C. (2007). Adoptive single mothers: A qualitative study of motivations and challenges. *Journal of Social Work*, 7(2), 179–196.
- Pace, C. S., San Martini, P., ve Zavattini, G. C. (2015). The contribution of parents' and children's internal working models to the quality of parent-child relationships in adoptive families. *Journal of Child and Family Studies*, 24(1), 257–268.
- Risman, B. J. (1986). Can men "mother"? *Family Relations*, 35(1), 95–102.

- Scott, S., ve Emery, R. (2014). *Child adoption and family systems*. Oxford University Press.
- Skivenes, M., ve Thoburn, J. (2016). Adoption in the Nordic countries. *International Journal of Child ve Family Welfare*, 17(1/2), 1–140.
- Türk Medeni Kanunu (2001). Resmî Gazete (Sayı: 24607). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm#1>
- Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2006). Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/taya2006.pdf>
- Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2011). Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/taya2011.pdf>
- Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2016). Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Aile-Yapisi-Arastirmasi-2016-21869>
- Türkiye İstatistik Kurumu - TÜİK (2024a). İstatistiklerle Aile, 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2024-53898>
- Türkiye İstatistik Kurumu - TÜİK. (2024b). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2024*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2024-54194>
- UK Department for Education. (2024). *Adoptions in England: 2023 to 2024 [Data set]*. <https://explore-education-statistics.service.gov.uk>
- Uluslararası Sosyal Hizmet çalışanları Federasyonu - International Federation of Social Workers, & International Association of Schools of Social Work (2014). *Global definition of social work*. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/>
- UNICEF. (2016). *Study on stigmatization of children with disabilities*. UNICEF Georgia. <https://www.unicef.org/georgia/media/1181/file/stigmatization.pdf>
- UNICEF. (2017). *Children deprived of family environment*. UNICEF. <https://www.unicef.org/north-macedonia/children-deprived-family-environment>
- UNICEF. (2021). *Child protection strategy 2021–2030*. UNICEF. <https://www.unicef.org/reports/child-protection-strategy-2021-2030>
- UNICEF and World Bank. (2023, 11 Eylül). *Children bearing the brunt of stalled progress in extreme poverty reduction worldwide*. UNICEF. <https://www.unicef.org/press-releases/children-bearing-brunt-stalled-progress-extreme-poverty-reduction-worldwide>
- United Nations Department of Economic and Social Affairs (UNDESA), Population Division. (2024). *World population prospects 2024: Summary of results (UN DESA/POP/2024/TR/NO.9)*. https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesa_pd_2024_wpp_2024_advance_unedited_0.pdf
- U.S. Department of Health & Human Services, Children's Bureau. (2021). *Creating supportive networks for families: Safety and backup caregiving plans*. <https://www.childwelfare.gov/topics/preventing/promoting/supportive-families/>
- Yakut, İ. ve Çağlayan Aygün, M. (2018). Osmanlı hukukundan günümüze evlât edinmenin miras hukukuna dayalı sonuçları. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(1), 11-46.

BÖLÜM 25

Evlat Edinme Sistemine Mesleki Bakış

Birgül ÇELİK¹ Yıldız BIYIKLI²

GİRİŞ

Koruma ve bakım altında çocuklarla çalıştığımız yaklaşık 25 yıllık deneyimimiz çerçevesinde evlat edindirilme hizmetine yönelik olarak hazırlanan bu yazıda kısaca kurum bakımında olmanın ve evlat edinme yöntemiyle aile içinde büyümenin çocuk için ne anlama geldiği ile toplumun kurum bakımında olan çocuklara bakışı ele alınmıştır. Yazımızın tamamı kendi kişisel deneyimlerimizden oluşmaktadır.

Üniversiteden yeni mezun iki meslek elemanı olan bizlerin Atatürk Çocuk Yuvası ve burada koruma ve bakım altında olan yüzlerce çocuk ile tanışması 1992 yılında işe başlamamızla olmuştur. Çocuk Sağlığı ve Eğitimi ile Sosyal Hizmet Bölümü mezunu olan bizler üniversite eğitimlerimiz boyunca pek çok alanın yanı sıra koruma ve bakım altında bulunan çocuklara yönelik eğitim almış, birkaç kez kurum ziyaretinde bulunmuş ve bir yıl boyunca da Atatürk Çocuk Yuvasında staj yapma şansı bulmuştuk. Koruma altında olan çocuklarla tanışana kadar her çocuğun en azından anne ya da babasından biriyle ya da onlar olmasa bile yakınlarının yanında sevgiyle büyütüldüğünü, tamamen kimsesiz olan çocukların kurum bakımında olduklarını düşünüyorduk. Mesleğe başladıktan sonra anne babaları ya da yakınları olan çocukların kurum bakımında olduklarını görmek, çocukların kendilerini bırakan anne baba ya da yakınlarına karşı özlemlerine ve öfkelerine şahit olmak, kurum bakımına alındıktan uyum sağlayana kadar geçen dönemde çocukların yaşadığı duygusal travmalara tanık olmak ve bu durumu anlamlandırmaya çalışmak, bizim için hiç de kolay olmamıştır. Yaşadığımız duygularımızdan sıyrılarak 'olabildiği kadar' profesyonel bakış açısına sahip olmamız zaman almıştır. Ancak süreç içerisinde çocukların hangi şartlardan geldikleri ya da hangi nedenlerle kurum bakımında olduklarından çok, kurum bakımında oldukları süre içerisinde çocuk odaklı yaklaşımlarla geleceklerine yönelik olarak yapılacak çalışmalar ve yararlandırılacağı hizmet modellerinin en kısa sü-

¹ Çocuk Gelişimci, Aile ve Evlilik Danışmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Ankara İl Müdürlüğü, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi, birgulgok@hotmail.com

² Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Evlilik Danışmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Ankara İl Müdürlüğü, yildizbiyikli@gmail.com

evlat edinilme sürecinin sağlıklı yürütüldüğü, çocuğun zamanında ve olması gerektiği gibi evlat edinildiğini öğrendiği, süreç içerisinde ihtiyacı olduğu zamanlarda konu ile ilgili görüldüğü, sorularına cevap alabildiği ve biyolojik ailesi ve kendi geçmişi ile ilgili bilgileri edinmesinin çocuğun doğal hakkının olduğunun aile tarafından kabul edildiği, ailenin bu konuda çocuklarını desteklediği görülmüştür. Evlat edinmenin çocuk sahibi olma yöntemlerinden birisi olarak görülmesi, evlat edinen aile, evlat edinilen çocuk ve tüm toplum tarafından kabul edilmesi, çocukların ve ailelerin bu sürecini kolaylaştıracaktır. Toplumun tüm alanlarına yönelik olarak politikalar geliştirilmesi, bu durumun toplum içinde normalleşmesini sağlayacak, evlat edinilen çocuklar ve aileleri gizlenmeden, ötekileştirilmeden ve etiketlenmeden toplumda yer alma şansı bulacaktır.

Evlat edinme, çocuğun üstün yararı gözetildiğinde özünde bir sosyal destek sistemidir, yani bu sistem çerçevesinde biyolojik ailelerin sahip oldukları çocuklarının sağlıklı olarak bakım ve yetiştirilmesini sağlayamamaları durumunda, çeşitli nedenlerle çocuk sahibi olmak isteyen kişi/çiftlerin çocukları evlat edinmeleridir. Evlat edinen kişilerin genellikle evlat edinme motivasyonları nedeniyle çocuk sahibi olma ve çocuk yetiştirme konusunda psikososyal ve ekonomik açıdan bilinç ve yeterliliğe sahip oldukları görülmektedir. Bu yöntemle yalnızca kişi/çiftler evlat sahibi olmamakta, çocuklar da sağlıklı bireyler olarak toplumda yer alma şansını elde etmektedirler. Evlat edinme yöntemiyle çocukların travmaları iyileşmekte, nesiller boyu aktarılabilecek olan travma döngüsü kırılmakta, böylece sağlıklı nesillerin yetişmesi sağlanmaktadır. Doğduktan bir süre sonra birtakım nedenlerle koruma ve bakım altına alınmak zorunda olan ve devletin tüm olanaklarıyla en iyi şekilde 'bakılan' çocuklarımızın koruyucu aile ve evlat edinme yöntemleriyle hayatlarına dokunmak, aile içinde sevgiyle yetişmelerini sağlamak hepimiz için her şeyden önce toplumsal bir görevdir.

Tüm çocuklarımızın sevgiyle, haklarının korunduğu ailelerle büyümeleri dileğiyle...

KAYNAKLAR

- ASHB- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (t.y., a). *Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmeti*. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/sed-hizmeti/>
- ASHB- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (t.y., b). *Evlat Edinme Hizmeti*. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/evlat-edinme-hizmeti/>
- Güzel, B. (2024, 16 Aralık). Atatürk Çocuk Yuvası. Çocuk koruma ve refah hizmetleri. *Atatürk Ansiklopedisi* içinde (çevrimiçi). Erişim adresi: <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/1779/Atat%C3%BCrk-%C3%87ocuk-Yuvas%C4%B1>
- Mikulincer, M., Shaver, P.R., ve Pereg, D. (2003). Attachment theory and affect regulation : The dynamics, development, and cognitive consequences of attachment-related strategies. *Motivation and Emotion* 27, 77–102. <https://doi.org/10.1023/A:1024515519160>

BÖLÜM 26

Devlet Korumasında Büyüyen Bir Bireyin Evlat Edinme Sistemine Yönelik Bakış Açısı

Filiz SÖNMEZ KAYMAK¹

*“Evlat” dediğimiz çocuk kimdir?
“Çocuk, dünyanın en büyük saadetidir.”
Dostoyevski*

“Anne saçımı tarar mısın?”

Bu sabah, 6. sınıfa giden kızımın sesi ile kendi çocukluğuma, Çocuk Esirgeme Kurumunda koruma altında kaldığım günlere geri döndüm. Vardiyalı çalışan bloğun dört farklı bakıcı annesinden birine, okula giderken “Saçımı tarar mısın?” demek o koşullarda büyük lükstü. Bakım personeli açısından da bakıldığında da o yıllarda (1994-2002) 55-60 çocuk sayısı göz önünde bulundurulduğunda yetişmesi zordu. Durum böyle olunca kendi saçlarımızı kendimiz taramak durumunda kalırdık. Tıpkı hayata dair diğer ihtiyaçlarımızı giderme çabasında olduğu gibi. Başımızın okşanmasından yoksun büyüdük bizler. Bu sebeple bir çocuğu evlat edinip, bir ev, sıcak bir yuva imkânı sağlamak paha biçilemez bir erdem.

Geçtiğimiz günlerde Ankara da ‘anne müzesi’ açıldı. Yuvada beraber büyüdüğüm bir arkadaşım ve çocuklarımız ile beraber gezdik o müzeyi. “Ök” kelimesinin anne demek olduğunu, öksüz kelimesinin de oradan geldiğini müzeden öğrendim. Temsili bir kız çocuk heykeli koymuşlar müzeye. Saçlarını ortadan ikiye ayırmışlar. Bir tarafı öksüzlüğü simgeleyiyor, çocuk kendisi dağınık bir şekilde toparlamış. Diğer taraf ise bir anne eli ile düzgünce taranarak örülmüş.

Annem erken vefat etmişti, ben büyürken yanımda değildi. Bu nedenle olsa gerek bazı duygularım yok sanki, boşluk var yerinde. Bir anlam ifade etmiyor. Bir kız çocuğunun saçını örmeyi, başını okşamayı, bunun güzelliğini ve değerini, bunun yoksunluğunu yaşamış bir insana tasvir etmeniz zor. Müzede yanımdaki can kardeşim yuvada kaldığımız yıllara gitti o an. “Bizim saçlarımızı yuvadaki Uzman Birgül Ablâ örerdi, okulda kimse anlamazdı yuvada kaldığımızı” dedi. Bir başka sohbetimizde de Birgül Ablâ için o yıllarda mavi önlükler üzerine takılan beyaz yakaları, cuma gününden evine götürüp, yıkayıp, ütölüyüp pazartesi günü de 08.30 başlayan mesaisine birkaç saat erken gelerek çocukları

¹ SHBU, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Çankaya Büro Yönetici Yardımcısı, fsonmez@anadolu.edu.tr

BÖLÜM 27

Gerçek Aile Sevgiyle Kurulur

M. Umay YAZAL¹

Evlat edinilmenin biyolojik çocuk olmaktan farklı olmadığını düşünüyorum. Annem ve babam beni dünyaya getirmemiş olabilir ama bana hayatta sevgiyi gösteren iki değerli insandır. Ben 6 aylıkken beni sosyal hizmetlerden hayatlarına almışlar ve evlatları olarak kabul etmişler. Şimdi ise, 16 yıl sonra New York'ta her gencin hayali ve istediği olan bir hayat yaşıyorum.

Küçüklüğümden beri annem ve babam beni hep yuvamda hissettirdiler. Hiçbir zaman kendimi buraya ait değilmemişim gibi hissetmedim. Onlarla bütün duygularımı, düşüncelerimi, okul hayatımı ve zorluklarımı paylaşabileceğimi hissediyorum. Onlar da beni dinleyip doğru yönlendirmeyi başarıyorlar. Benim için onlar beni evlat edinmiş kişiler değil, her yönden benim gerçek anne babam.

Bazı biyolojik anne ve babaların kendi çocuklarına nasıl davrandıklarını gördükçe kendi anneme ve babama minnet duyuyorum. Bazen biyolojik çocukların gerektiği gibi bakılmadıklarını ve sevilmediklerini gözlemliyorum. Ve içimden, “İyi bakamayacakları çocukları neden doğurup o çocuklara hayatı dar ediyorlar?” diye düşünüyorum. Bu yüzden de kendimi çok şanslı ve değerli hissediyorum. Kan bağıyla olmamasına rağmen çok iyi bir ailem olduğunu düşünüyorum. Annem ve babam bana her şeyi sunuyor: sıcak bir yuva, güvenli bir ilişki ve bitmeyen sevgi. Onlar bana gerçek aile nasıl olunur gösterdiler: kan yoluyla değil, sevgi ile.

Ama ne yazık ki evlat edinilmenin sadece iyi yanları yok. Kıbrıs'ta yaşarken bazı insanlar benim hakkımda yalan yanlış hikâyeler uydurup başkalarına yayıyorlardı. Ve tek yaptıkları şey dedikodu: biyolojik ailemin beni sevmediği gibi şeyler söylediler. Bazıları ise bana acıyıp, çok üzücü bir şey yaşamışım gibi beni talihsiz gördüler. Bu yalanları duymak beni çok üzdü ve insanların bazı şeyleri nasıl da uydurabildiğini anladım. Ve sonunda aslında gerçek bir yuva sahibi olmanın ne kadar zor olduğunu fark etmemi sağladılar.

Bir tane daha çok kırıcı tecrübem oldu. Oldukça muhafazakâr bir aileden gelen ve kendisi de öyle olan çok yakın bir arkadaşım bana gelip evlat edinilmiş olmanın haram

¹ Baruch Collage High School, muallaumayazal@gmail.com

BÖLÜM 28

Buluşma Hikayemiz

M. Ahmet YAZAL¹

Sanıyorum çocuklarımıza kavuşmanın en zor aşaması ilk adım olan Sosyal Hizmetler’e başvuruyu yapmaktı.

Eşimle evlendiğimizde biyolojik çocuğumuz olmayacağını biliyorduk. En başından beri çocuk sahibi olmak için evlat edinmek konusunda da mutabıktık. Ancak bir türlü ilk adım olan başvurumuzu yapamıyordum. Bunun en azından benim için bir özel gerekçesi de yoktu. Sanırım hayatımdaki bazı kararları hızlı ve olası her sonucu düşünmeden almaktan hoşlanmamam bu konudaki gecikmemin sebebiydi.

İşim gereği yurtdışında kalmam gerektiği için evliliğimizin ilk döneminde eşimle ayrıldık. Bu dönemde oturup neden istediğimi bildiğim halde başvuru adımını atamadığımı, neden endişe ettiğimi çözmek için bir kâğıt alarak problem çözer gibi bir yana olumlu yanları sıraladım:

Çocuk sahibi olmak. Bir aile olmak. Sevgiyle, birlikte yaşanacak yıllara sahip olmak.

Sonra da diğer yana endişelerimi sıraladım:

Ya büyüdüğünde bırakıp giderse, ya bir hastalığı, sakatlığı olursa, asi, sorunlu bir çocuk olursa...

Aslında cevap ortadaydı. Bu seçeneklerin biyolojik çocuğunuz olması veya evlat edinmeyle hiçbir ilgisi yoktu. Bunlar çocuk sahibi olmanın getirdiği bilinmezler ve endişelerdi.

İkinci soru daha kolaydı. Çocuk sahibi olmak istiyor muyum? Cevap evet olunca sorun da kendiliğinden çözüldü. O halde ilk fırsatta Sosyal Hizmetler’den randevu alacaktım.

Sosyal Hizmetler randevusunu sürpriz olarak, bu süreçte çok istemesine ve gecikme nedeniyle üzülmesine rağmen bana hiç hissettirmeyen eşime doğum günü hediyesi olarak aldım. Günü geldiğinde Sosyal Hizmetler’in Ankara’daki binasına giderken eşimin üzerindeki kılığı dahi hatırlıyorum.

Bu randevu ve “bunu doldurup bize getirin konuşalım” diye verdikleri form, belki de süreçteki en ciddi sınavdı. Hele ki “sağlık sorunu olan veya sakat çocuk alır mısınız?”

¹ TC New York Başkonsolosluğu, aveyzal@gmail.com

BÖLÜM 29

Bu da Benim Annelik Hikâyem...

*Kadire Zeynep SAYIM YAZAL*¹

GİRİŞ

Hani derler ya, kendimi bildim bileli... ben gerçekten de kendimi bildim bileli anne olmak isterdim. Bebekleri, çocukları hep çok severdim, severim. On bir yaşında parasız yatılı okumaya gittiğim Bursa Anadolu Lisesi'nde, artık parayı nereden bulduysam, bebek kart-postalları koleksiyonu bile yapmıştım. Fakat kader, yazı, karma, artık ne derseniz, kısmet olup da öyle erkenden, çabucak, kolayca birkaç çocuk annesi olamadım. Çok genç yaşta evlenmeme rağmen üstelik. Yıllar geçti, sonunda biyolojik anne olamayacağımı öğrendim. Evlât edinerek anne olmanın benim için biyolojik annelikten hiçbir farkı olmayacağını hissettim, idrak ettim. Bazen annelik hikâyemi takdir ederken insanlar, 'doğurmadığın çocuğa annelik yapıyorsun', ya da 'senin olmayan çocuklara nasıl da harika bir annesin,' gibi yorumlar yaptıklarında, 'ama onlar BENİM çocuklarım! Asıl siz nasıl bunu anlamıyorsunuz?!' demek geçiyor içimden. Fakat bunun konuşarak izah edilemeyecek bir şey olduğunu da zaman içinde fark ettim. Artık gülümseyip geçiyorum.

Bana sorarsanız, annelik içgüdüsü asıl 'kendinin olmayan', yani biyolojik çocuğun olmayan bir çocuğa duyabildiğin o sonsuz sevgi. 'Doğurmadığın' çocukları evlâdın olarak, hem de en derinden öyle hissedebiliyorsan, bence işte o annelik içgüdüsü. Ben kendi çocuklarıma da hep derim: "Sizi ben doğurmuş olsaydım da bundan daha çok sevmezdim". Umay'ım ve Ahmet Işık'ım bundan daha çok benim evlâdım olamazdı. Onların sağlığı, mutluluğu, iyiliği için bundan daha çoğunu yapamazdım. Galiba benim için evlât edinecek anne olmanın çocuklarım ve diğerleri tarafından anlaşılmasını istediğim en önemli kısmı, biyolojik annelerle olan yegâne farkımın çocuklarımdan benim rahmimde büyüyüp benden doğmuş olmamaları. Evet, biyolojik olarak genleri benimkilerden ve eşiminkilerden farklı, ama o kadar! Bu arada, babaannemiz Ayloşi'mizin çocuklarımızın geldiği ilk gün tespit ettiği üzere, bir 'ilâhi üfleme' sayesinde bize fiziken de o kadar çok benziyorlar ki biyolojik çocuklarımız olmadığını öğrenenlerin ağızları şaşkınlıktan açık kalıyor.

¹ Doç. Dr., Fordham University, Gabelli School of Business ve New York University, School for Professional Studies, Ek Görevli Öğretim Üyesi, kzsayim@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4011-2360